

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

Odkaz

Eliška Čvančarová

Plzeň 2020

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Eliška ČVANČAROVÁ
Osobní číslo:	R15M0045P
Studijní program:	M6805 Právo a právní věda
Studijní obor:	Právo
Téma práce:	Odkaz
Zadávací katedra:	Katedra občanského práva

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Vymezení základních pojmů
3. Zřízení odkazu
4. Odvolání odkazu
5. Nabytí odkazu
6. Závěr

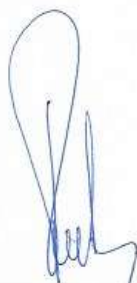
Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **30. ledna 2019**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2020**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
pověřená osoba

V Plzni dne 1. července 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

.....
Eliška Čvančarová

V Plzni dne 14. 4. 2020

Poděkování

Mé poděkování patří především JUDr. Jindřichu Psutkovi, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce za jeho přátelský přístup, laskavost, cenné rady, náměty, a čas, který mi věnoval při psaní této práce.

Obsah

Úvod	7
1. Vymezení základních pojmů	10
1.1. Dědické právo, pozůstalost a dědictví	10
1.2. Exkurs do historického vývoje právních úprav odkazu	11
1.3. Odkaz	15
1.3.1. Rozdíly mezi odkazem a příkazem	16
1.3.2. Rozdíly mezi odkazem a dědickým právem	17
1.3.3. Osoby zúčastněné na odkazu	18
1.3.4. Předmět odkazu.....	20
2. Zřízení odkazu	23
2.1. Předpoklady platného zřízení odkazu	23
2.1.1. Pořízení pro případ smrti.....	23
2.1.1.1. Závěť a dovětek	24
2.1.1.2. Dědická smlouva	28
2.1.2. Darování pro případ smrti.....	30
2.1.3. Existence způsobilého předmětu odkazu	34
2.1.3.1. Odkaz věci nacházející se ve společném jmění manželů	36
2.1.3.2. Odkaz peněz.....	38
2.2. Odkaz zřízený dědici	39
2.3. Odkaz v podobě povinného dílu	40
2.4. Odkaz pohledávky	41
2.4. Pododkaz	43
3. Odvolání odkazu	46
3.1. Domněnky odvolání a existence odkazu	47
4. Nabytí odkazu	49
4.1. Způsobilost odkazovníka	49
4.2. Právo na odkaz	51
4.2.1. Odmítnutí odkazu.....	53
4.2.2. Uvolněný odkaz	56
4.2.3. Náhradnictví a svěřenské nástupnictví při odkazech	57
4.3. Splatnost odkazu	58
4.3.1. Odkaz opakujících se dávek.....	59
4.3.2. Plody, užitky a závady odkazu	60
4.3.3. Zajištění odkazovníka	61
4.4. Předpoklad splnění odkazu: Výběr předmětu odkazu a osoby odkazovníka	63
4.4.1. Neurčitý předmět odkazu	63
4.4.2. Neurčitý odkazovník	66
4.5. Splnění odkazu	68
4.5.1. Odpovědnost osob odkazem obtížených za splnění odkazu	68
4.5.2. Splnění odkazu správcem pozůstalosti	69
4.5.3. Nabytí vlastnického práva k předmětu odkazu odkazovníkem.....	69
4.5.3.1. Odkaz nemovité věci.....	71
4.6. Odkazy v míře převyšující majetek pozůstalosti	74
4.6.1. Práva dědice, který uplatnil právo na výhradu soupisu.....	74
4.6.1.1. Falcidiánská kvarta	75
4.6.1.2. Náhrada nákladů a přiměřená odměna.....	78
4.6.2. Postavení nepominutelného dědice.....	79
Závěr	81
Seznam zkratk	84
Seznam použité literatury	85
Cizojazyčné resumé	91

Úvod

Smrt člověka je bez pochyb závažnou událostí, nejen mezilidskou, ale i právní. Snad každý uvědomělý jedinec se na sklonku svého života dostane k myšlence, jak naložit se svým majetkem nastřádaným během života pro případ smrti. Neboť „*jediné, co člověk o svém životě bezpečně ví, je, že skončí.*“¹ Jednomu z nástrojů, kterým má člověk možnost určit majetkové vztahy pro případ smrti je věnována tato práce.

S přijetím občanského zákoníku v roce 2012 došlo k výrazným změnám v rámci civilního práva a právo dědické, jež je jeho součástí, nebylo výjimkou, ba naopak, koncepce dědického práva prošla v rámci rekodifikace zdaleka největší proměnou. Nově je do popředí postavena autonomie vůle osoby a respekt k jejímu přání. Pojetí soukromého práva v občanském zákoníku tak lze označit za antropocentrické, neboť je výrazně kladen důraz na člověka jakožto svobodného jedince a soukromé právo tak představuje garanci jeho svobody, přičemž je zároveň prostředkem jejího uskutečňování a prosazování. Za stěžejní záměr zákonodárců pro začlenění odkazu do současné právní úpravy tak lze beze sporu považovat důslednější rozšíření principu autonomie vůle osoby a její pořizovací svobody. Začleněním odkazu do dědického práva je umožněn, mimo univerzální nástupnictví, další charakteristický způsob nabytí majetku *mortis causa*.

Avšak právní úprava odkazu v relativně nové úpravě dědického práva vychází z vysoce sofistikované právní konstrukce, která má své kořeny již v samotném římském právu. Institut odkazu tak lze označit za klasický či tradiční, neboť je lidstvu znám po celá staletí. Nicméně v této souvislosti nelze přehlédnout skutečnost, že k praktickému využití adresátů současné právní úpravy odkazu dochází stále spíše sporadicky.² Autor této práce se domnívá, že jedním z hlavních důvodů z dosud nedostatečně využitého potenciálu odkazu lze považovat zejména neinformovanost široké veřejnosti o začlenění odkazů do právní úpravy dědického práva, neboť předchozí právní úprava dědického práva po více než půlstoletí odkaz v zásadě neobsahovala. Jako jiný důvod lze považovat také nezájem společnosti k jeho využití, neboť ačkoliv je právní úprava odkazu vysoce propracovaná a z pohledu autora této práce svým rozsahem velmi impozantní, může se laické veřejnosti jevit jako značně komplikovaná. Skutečnost, že odkaz

¹ JURÁČEK, P. *Deník (1959-1974)*. Praha: Národní filmový archiv, 2003, s. 324.

² ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. XXI.

není z praktického hlediska hojně využíván lze dovést také z notářské praxe či soudní judikatury, neboť i po šestiletém trvání účinnosti občanského zákoníku lze sledovat pouze zcela zanedbatelný počet soudních rozhodnutí řešících problematiku odkazu. Důvodem nízkého počtu soudních sporů týkajících se odkazu může být zřejmě skutečnost, že poslední pořízení jsou velmi často sepsána notáři a lze předpokládat, že ti mají tendenci při jejich sepsání pořizovatelům spíše doporučit u věcí vyšší ceny (například nemovitosti) povolat dědice nežli ustanovit odkazovníka.³

Předkládaná diplomová práce je zaměřena zejména na právní úpravu odkazu *de lege lata*. Tato práce si klade za cíl blíže seznámit čtenáře s úpravou odkazu, podat tak ucelený výklad odkazu za pomoci analýzy zejména hmotněprávních zákonných ustanovení k odkazu se vztahujících a rovněž se zaměřit na různé problematické aspekty, které se zejména při zřízení a nabytí odkazu mohou vyskytnout. Ambicí autora diplomové práce je tak zhodnotit právní úpravu odkazu z hlediska její praktické využitelnosti a na shledané rozporné aspekty podat možná výkladová řešení, včetně úvah *de lege ferenda*.

Tato diplomová práce je strukturována s ohledem na systematiku odkazu v občanském zákoníku, a to s odchylkami za účelem v zachování kontinuity jednotlivých kapitol a ucelenosti textu. Práce je členěna do čtyř hlavních celků. V první části je pojednáno o základních pojmech dědického práva, dále se práce zaměří již na samotný pojem odkazu, a to včetně stručného pojednání o historickém vývoji právních úprav odkazu. Druhá část se zaměřuje na zřízení odkazu, zejména na právní jednání vedoucí k jeho zřízení, ale také na různé typy odkazů a jejich specifika. Třetí část je věnována jednotlivým způsobům odvolání odkazu. V poslední, čtvrté části bude podrobně rozebrána koncepce nabývání odkazu, práce se zde soustředí na jednotlivé aspekty, které je třeba při nabývání odkazu vzít v potaz: například způsobilost odkazovníka k nabytí odkazu, výběr předmětu odkazu nebo krácení odkazu. Jelikož zákonodárci při tvorbě právní úpravy odkazu v současném občanském zákoníku čerpali především z právní úpravy obsažené v rakouském Obecném zákoníku občanském, který na našem území platil v období první republiky, jsou jednotlivé pasáže diplomové práce vztahující se k platné právní úpravě odkazu prokládány doktrinálními a judikaturními závěry učiněnými za jeho účinnosti v právním řádu Československé republiky.

³ Viz WAWERKA, K. *Kacířská úvaha o odkazovnících*. Ad Notam, 1/2016, s. 47.

Jako hlavní zdroje informací v této práci posloužila zejména současná odborná literatura, především komentáře a články v odborných periodikách, ale rovněž důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb. a prvorepubliková judikatura a dobová odborná literatura.

1. Vymezení základních pojmů

1.1. Dědické právo, pozůstalost a dědictví

Dědické právo je svébytnou součástí práva občanského, které se v rámci právního dualismu již tradičně zařazuje do práva soukromého založeného na rovnosti a nezávislosti soukromých osob.⁴ Právo dědické je úzce spjato s právem rodinným, ale i právem majetkovým, resp. vlastnickým, které ve své základní premise spočívá ve volnosti člověka se svobodně rozhodnout, jak bude nakládáno s jeho majetkem nejen během života, ale i pro případ smrti, neboť možnost osoby závazně rozhodovat o svém majetku i po smrti (*post mortem*) je ze své podstaty důsledkem vlastnické svobody.⁵

Právo vlastnit majetek a svobodně se rozhodovat, jak s ním bude nakládáno, patří mezi základní přirozená práva člověka, jež jsou chráněna v každém demokratickém právním státě na té nejvyšší úrovni. Právo dědické je obecně zakotveno na ústavní úrovni v LZPS v čl.11, kdy v odstavci 1. je obsažena věta: „*Dědění se zaručuje.*“⁶ Článek 11 LZPS je garancí vlastnického práva a z něho vycházejícího práva dědického a lze zde spatřovat úzké sepětí vlastnického práva a práva dědického, neboť bez existence soukromého vlastnictví by se stěží mohlo o právu dědickém vůbec hovořit.

Ústavně zaručené právo vlastnit majetek a rozhodovat o něm i po smrti pak na zákonné úrovni provádí zejména právní normy obsažené v zákoně č. 89/2012 Sb. (občanský zákoník), jenž je v této oblasti rovněž doplněn procesními předpisy.⁷ Z hlediska zařazení dědického práva v o.z. náleží dědické právo mezi absolutní majetková práva, jež mají kogentní povahu a působí vůči každému, jejich subjekt se jich nemusí dovolávat a soud k nim musí vždy ze zákona přihlídnout.⁸

Dědickým právem v objektivním pojetí lze rozumět soubor právních norem upravujících přechod práv a povinností zemřelého jednotlivce na jiné

⁴ KLÍMA, K. *Ústavní právo*. 4 vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 29.

⁵ TILSCH, E. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní*. Část I. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 21.

⁶ Čl.11 odst.1 LZPS zní: „*Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje.*“

⁷ Zákon č. 292/2013 o zvláštních řízeních soudních a zákon č. 99/1963 občanský soudní řád.

⁸ NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M. *Nový občanský zákoník*. 2. vydání, Praha: Grada Publishing, 2017, s. 11.

osoby.⁹ Právní normy upravující přechod práv a povinností tak tvoří největší část dědického práva, ovšem není jimi vyčerpán celý jeho obsah, neboť právní normy dědického práva rovněž upravují „za jakých podmínek a jakým způsobem mimo posloupanost dědickou mortis causa určitým osobám práva a povinnosti vzejít mohou a vcházejí.“¹⁰ V subjektivním smyslu pak je dědické právo definováno přímo v o.z., a to v ustanovení § 1475 odst.1 : „Dědické právo je právo na pozůstalost nebo poměrný podíl z ní.“ Tato zákonná definice vychází z definice obsažené v rakouském obecném zákoníku občanském (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*).¹¹

Mezi základní pojmy zahrnuté v oblasti dědického práva, jejichž vymezení je pro účely této práce nezbytné, patří pozůstalost a dědictví. Pozůstalostí se rozumí to, co tvoří jmění zůstavitele.¹² Jměním se pak rozumí nejen aktiva, tedy veškerý majetek osoby, jenž může obsahovat jak věci hmotné tak nehmotné, či práva jejichž povaha to připouští, ale také pasiva, tvořící veškeré dluhy, včetně těch, které vznikly až po smrti osoby, pokud o nich zákon stanoví, že je hradí dědici nebo že mají být hrazeny z pozůstalosti (například náklady pohřbu).

Pozůstalost, která má vztah k již konkrétnímu dědici, se stává dědictvím.¹³ Může se tak stát, pokud má zemřelá osoba pouze jediného dědice, že pozůstalost a dědictví budou splývat. Ovšem v případě, že je dědiců více, rozdělí se pozůstalost na jednotlivé díly, kdy každý díl tvoří samostatné dědictví.

1.2. Exkurs do historického vývoje právních úprav odkazu

Institut odkazu není žádné historické *novum*. Má poměrně bohatý historický vývoj. Jeho pojetí vychází primárně již z římského práva, kde odkaz, *legatum*, byl zakotven coby rozvinutý institut v textu první kodifikace římského práva, patrně nejznámějšího zákona římských dějin, Zákona Dvanácti desek.¹⁴ Pojetí římského práva zprvu chápalo dědice jako nástupce po zemřelé osobě, s tím, že dědictví mělo ryze osobní charakter. Naproti tomu odkazovníkem se

⁹ Srov. TILSCH, E. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní*. Část I. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 9, také ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi*. Díl třetí. Praha: V. Linhart, 1936, s.7., také DVORÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 4. Díl čtvrtý: Dědické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 19.

¹⁰ KRČMÁŘ, J. *Právo občanské V. Právo dědické*. 2. vydání, Praha: Všeherd. 1933, s. 3.

¹¹ Viz § 532 OZO, kde je stanoveno, že dědickým právem je „výlučné právo ujmouti se držby celé pozůstalosti nebo její části, určené v poměru k celku (např. poloviny, třetiny).“

¹² Viz §1475 odst. 2 o.z.

¹³ Viz §1475 odst. 3 o.z.

¹⁴ Z poloviny 5. století př. n. l (období Římské republiky).

rozuměl nabyvatel majetku, přičemž prvotním účelem legátu bylo zabezpečení členů rodiny pro případ jejich vyloučení z dědické posloupnosti.¹⁵ Čím více však dědické právo získávalo majetkový charakter, tím více docházelo ke sblížení dědice a odkazovníka. To lze sledovat na vývoji posledního pořízení týkající se dědice, jemuž je zůstavena konkrétní věc (*heres ex re certa*). To se původně považovalo za neplatné jednání ze strany zůstavitele, později však již adresát tohoto jednání byl považován za dědice. Konečně za císaře Justiniána I. a jeho právní úpravy¹⁶ byl takový dědic považován za odkazovníka, ovšem s jistou výjimkou, kdy v případě, že testamentární dědicové nenabylí dědictví, na jejich místo nastoupili zákonní dědicové, ale právě dědicové konkrétní věci, kteří by jinak byli považováni za odkazovníky.¹⁷

Během vývoje římské právní úpravy se rozlišovaly dvě formy odkazu: starší a přísně formální *legatum* a neformální *fideicomissum*. Fideikomisy byly původně pouze přání bez právní závaznosti, až v období principátu se postupně stávají právně vynutitelnými. V případě legátu znalo civilní právo dle slovních formulí, které byly při zřízení legátu užity, čtyři typy legátů, přičemž těmi základními byly *legatum per vindicationem* a *legatum per damnationem*. Nejstarším typem legátu byl legát *per vindicationem*, zůstavitel tímto odkázal věc ze svého vlastnictví odkazovníku, kdy podstatou tohoto legátu bylo, že se odkazovník stal vlastníkem odkázané věci přímo, a to v okamžiku, kdy dědic nabytí dědictví. Naproti tomu na základě zřízení legátu *per damnationem* došlo k nabytí odkázané věci zprostředkovaně, tedy od dědice, vůči kterému měl odkazovník pouze obligační nárok na vydání odkázané věci. Postupně (v období principátu) docházelo stále více ke sblížení jednotlivých typů legátů a také legátu a fideikomisu. K vyústění došlo za císaře Justiniána I., který ve své právní úpravě pod označení *legatum* zahrnul všechny typy legátů¹⁸ včetně fideikomisu, ty

¹⁵ BARTOŠEK, M., *Encyklopedie římského práva*. Praha: Academia, 1994, s. 172.

¹⁶ Pocházející z let 529 – 531 n.l. a kterou tvoří: Justiniánské instituce, Digesta, Justiniánský kodex a Justiniánské novely. Justinián nazýval kodifikaci „*Tria volumina*“ až vydáním tohoto právního díla v roce 529 se lze setkat s označením *Corpus iuris Civilis* viz HRDINA, A., DOSTALÍK, P. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*. 2. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 15-17.

¹⁷ HORÁK, O. *Dědictví a odkaz (k přechodu majetkových práv a povinností pro případ smrti)*. Právní rozhledy, 9/2015, s. 305, také HORÁK, O. a kol. *Absolutní majetková práva z historicko-srovnávací perspektivy. Vybrané otázky*. Praha: Leges, 2017 s. 136.

¹⁸ Dle justiniánské právní úpravy měl odkazovník obligační nárok na vydání odkazu, který mohl v případě nesplnění osoby odkazem obtížená vymáhat obligační žalobou (*actio ex testamento*), ale i žalobou vindikační (za předpokladu, že odkázaná věc byla ve vlastnictví zůstavitele v době jeho smrti). Viz KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 1995, s. 306.

se ovšem stále od odkazu lišily neformálností jejich zřizování.¹⁹

Ve středověkém období vývoje dědického práva v zemích Koruny české byla dispozice osob s majetkem pro případ smrti značně omezená. To bylo zapříčiněno zejména tím, že dědické právo bylo založeno na principu rovného práva všech členů rodiny k rodinnému majetku, dále též odúmrtním právem panovníka a tzv. rodinným nedílem. Samotný institut odkazu se v českých zemích objevuje až ve spojitosti s rozvojem testamentární posloupnosti, k němuž dochází až po období husitském.²⁰ V roce 1500 bylo vydáno Vladislavské zřízení zemské, jež představovalo ucelenou kodifikaci zemského práva obsahující právo dědické, přičemž zde lze nalézt i zmínky o odkazu. I nadále však zemské právo zůstalo v oblasti dědického práva výrazně okleštěno právem panovníka na odúmrť.

Paralelně s vývojem zemského práva se v našich zemích vyvíjelo také právo městské, a to zejména pod vlivem práva římského a práva kanonického. Oproti právu zemskému byla v oblasti dědického práva právní úprava městského práva velmi propracovaná a z dnešního pohledu liberálnější. Z hlediska právní úpravy práva městského týkající se odkazu nelze nezmínit kodex Koldínova práva městská království českého a markrabství moravského pocházející z 16. století (Koldínův zákoník). V tomto právním opusu je totiž obsažena již samostatná část pojednávající o odkazu, a to konkrétně v segmentu pod názvem O věcech kšaftem odkázaných a o kšaftonících.²¹

V období absolutismu Rakouské monarchie začínají objevovat snahy o unifikaci roztříštěné právní úpravy, jež byla typická pro období středověku. Práce na ucelené právní úpravě v oblasti civilního práva započaly v druhé polovině 18. století za období vlády Marie Terezie a posléze pokračovaly za Josefa II. Tento proces byl završen v roce 1811 vydáním Obecného zákoníku občanského (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*). Tento zákoník tak platil na celém území Rakouské monarchie, pod kterou patřily i země Koruny české. OZO je považován za velmi zdařilý kodex moderního kontinentálního práva, snad i díky tomu, že recepce klasických principů práva římského ve spojení s osvícenským myšlením,

¹⁹ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 1995, s. 304-307.

²⁰ SCHELLE, K. *ABGB a dědické právo*. In: Dny práva – 2010. 1. ed. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 2-3, Dostupné z: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Schelle_Karel_\(4371\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Schelle_Karel_(4371).pdf)

²¹ FRINTA, O. *Odkaz jako jeden z projevů autonomie vůle v dědickém právu*. Právník, 4/2019, s. 370-389.

filozoficky velmi fundovaným, zde našla své pozoruhodné vyústění. OZO v Rakousku platí s jistou mírou úprav dodnes. O institutu odkazu je v něm pojednáno značně široce, konkrétně v ustanovení §647 až §694.

Institut odkazu byl obsažen již v právním řádu první republiky, neboť Československá republika přejala recepčním zákonem²² z roku 1918 právní řád Rakouska – Uherska. Tak platil až do roku 1950 na českém území, resp. v Čechách a na Moravě, již zmíněný OZO. Naproti tomu ve východní části Československé republiky, tedy na území Slovenska a Podkarpatské Rusi, platilo uherské právo, jež bylo založeno zejména na obyčejových právních normách. Tyto byly sepsány zemským soudcem Štefanem Verbóciem do právní knihy zvané zkráceně Tripartita.²³ Dvojkolejnost právní úpravy za první republiky vytvořila rozpor mimo jiné také v dědickém právu a ten se projevil i v úpravě odkazu. Uherské právo tak na rozdíl od právní úpravy rakouské nečinilo zásadního rozdílu mezi dědictvím a odkazem, neboť odkazovník dle uherské právní úpravy dědického práva mohl také odpovídat za dluhy zůstavitele.²⁴ To mimo jiné vedlo ke snaze o rekodifikaci občanského práva, které by platilo pro celé území Československé republiky. V meziválečném období tak byla vytvořena osnova vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937, jenž obsahoval také institut odkazu. Při jeho tvorbě zákonodárci zejména čerpaly z právní úpravy obsažené v OZO. Tento návrh vykazuje vysoké kvality, ovšem vlivem různých politických aspektů nebyl nikdy přijat.

První ucelenou kodifikací občanského práva na celém území Československé republiky se stal až zákon č. 141/1950 Sb. (občanský zákoník), který byl tedy schválen a vydán za komunistického režimu. Řada institutů dědického práva tak v něm nebyla vůbec obsažena a došlo k výraznému potlačení vůle zůstavitele v možnosti rozhodnout se o svém majetku po smrti. Dědici se podle této právní úpravy mohli sami dohodnout o způsobu rozdělení majetku z pozůstalosti bez zřetele na obsah závěti, ve které tak učinil zůstavitel. Pochopitelně se nová koncepce dědického práva, resp. práva vlastnického, spočívající v omezení soukromého vlastnictví, projevila i v úpravě odkazu.

²² Zákon č. 11/1918 Národního výboru Československého ze dne 28. října 1918 o zřízení samostatného státu československého.

²³ WERBÖCZY, I. *Tripartitum opus iuris consuetudinarii inclyti regni Hungariae*. Preložil Erik Štepien. Tripartitum. Bratislava : Eurokódex, 2008. s. 16.

²⁴ HORA, O. *Je-li záhadno a potřeбно odstrániti při revisi obč. z. rozlišování dědictví a odkazu, resp. Dědice a odkazovníka?* Právní obzor, 1922, č. V, s. 161-167.

Odkaz tak byl obsažen již jen velmi okrajově, kdy o něm pojednávalo pouze jediné ustanovení v § 537, které stanovilo, že odkaz může být pouze peněžitá částka či movitá věc. V zásadě se tak jednalo o odkaz pouze z formálního hlediska, neboť odkazovník také odpovídal za zůstavitelovy dluhy, jestliže hodnota odkazu nebyla k majetku pozůstalosti nepatrné hodnoty, resp. pokud v souhrnu všechny odkazy nepřesahovaly čtvrtinu majetku z pozůstalosti po odečtení dluhů, s tím, že o odkazovníku platila přiměřeně ustanovení o dědici a dědictví.²⁵

Předposlední občanský zákoník z roku 1964 již odkaz neobsahoval vůbec. Absence odkazu v českém právním řádě tak trvala až do přijetí současného o.z., který upravuje institut odkazu relativně rozsáhle, neboť je mu věnováno přes 30 ustanovení. Konkrétně lze úpravu odkazu nalézt zejména v ustanovení §1594 až §1632. Stejně jako mnoho jiných evropských civilních kodexů i současný o.z. vychází z historických kořenů kontinentální právní kultury čerpající z římské jurisprudence a zavádí do svých ustanovení řadu jejích institutů,²⁶ mezi které patří také odkaz. Pro úplnost je vhodné zmínit fakt, že při tvorbě o.z. byl použit jako jeden z hlavních inspiračních zdrojů také již výše zmíněný vládní návrh osnovy z roku 1937, kdy řada ustanovení týkající se odkazu byla z této osnovy v zásadě doslovně přejata.

1.3. Odkaz

Smysl využití právní úpravy odkazu v občanském zákoníku spočívá zejména v tom, že dává možnost zůstaviteli obdařit osobu, aniž by jí ustanovil dědicem. Účelem odkazu je však zásadně obmyšlení osoby - odkazovníka (také legatář, *legatarius*, poctěný či *honoratius*), nikoliv potrestání dědice odkazem obtíženého (*oneratus*).²⁷ Dle důvodové zprávy k o.z. je „*instituce odkazu neobyčejně významná právě proto, že odkazovníka zásadně nezatěžuje povinnost přispět na úhradu zůstavitelových dluhů, proto jsou často využívány k dobročinným a všeobecně prospěšným účelům jako jsou charitativní plnění nadacím, církvím a náboženským společnostem, dotace politickým stranám a hnutím, poskytnutí předmětů muzejní nebo galerijní hodnoty příslušným ústavům*

²⁵ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV.* 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 223.

²⁶ V oblasti dědického práva se jedná např. o dědickou smlouvu, dovětek či svěřenské nástupnictví.

²⁷ FRINTA, O. *Odkaz jako jeden z projevů autonomie vůle v dědickém právu.* Právník, 2019, roč. 158, č.4, s. 370-389.

apod. ²⁸

Pojem odkazu je pozitivně definován v o.z. hned jedním z úvodních ustanovení týkajících se dědického práva, konkrétně ustanovení §1477 odst. 1 uvádí: *“Odkazem se odkazovníku zřizuje pohledávka na vydání určité věci, popřípadě jedné či několika věcí určitého druhu, nebo na zřízení určitého práva”*. Za dobu existence pozitivní právní úpravy odkazu vznikla také celá řada teoretických definic. Tak například dle definice J. Krčmáře se odkazem rozumí *„přímé poskytnutí prospěchu majetkového posledním pořízením (na případ smrti), pokud nejde k povolání posloupnosti univerzální.“* ²⁹ V této definici lze shledat čtyři charakteristické znaky odkazu: Za prvé se na základě zůstavitelem zřízeného odkazu poskytuje přímý majetkový prospěch třetí osobě. Za druhé je odkazem stanovena povinnost osobě odkazem obtížená tento prospěch třetí osobě poskytnout. Třetí znak je znakem formálním, neboť odkaz musí být vždy součástí určitého právního jednání zůstavitele, a sice posledního pořízení a nakonec čtvrtý znak vymezuje odkaz tak, že zřízení odkazu nezakládá univerzální nástupnictví po zůstaviteli osobě, které je odkazem zřízen. ³⁰

1.3.1. Rozdíly mezi odkazem a příkazem

Právě fakt, že odkaz má charakter přímého majetkového prospěchu osoby obmyšlené, značí, že se nejedná o příkaz. Příkazem zůstavitel zatíží dědice určitou povinností, tedy aby něco strpěla, vykonala, opomenula, či určitým způsobem naložila s majetkem z dědictví jí připadlým. Tato povinnost však spočívá zejména v nehmotném plnění. ³¹ Primárním účelem příkazu tak v zásadě není majetkový prospěch osoby či osob, avšak není vyloučen případný prospěch nepřímý. ³² Bude tomu tak například v situaci, kdy zůstavitel příkáže dědici uspořádat pro veřejnost nezaplatěnou výstavu zůstavitelovy sbírky cenných obrazů. ³³

Další významný rozdíl mezi odkazem a příkazem spočívá v tom, že

²⁸ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 652-653.

²⁹ Tuto definici považuje autor této práce jako jednu z nejzdařilejších, neboť v ní je snad nejlépe vyjádřena podstata odkazu. Viz KRČMÁŘ, J. *Právo občanské V. Právo dědické*. 2. vydání, Praha: Všechno, 1933, s. 109.

³⁰ FRINTA, O. *Odkaz jako jeden z projevů autonomie vůle v dědickém právu*. Právník, 2019, roč. 158, č.4, s. 371.

³¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2. vydání*, Praha Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 217.

³² Viz rozhodnutí Vážný 5029/25: *„Rozdíl mezi odkazem a příkazem spočívá v tom, že odkaz, nikoliv však příkaz vždy má za účel majetkovou výhodu pro obmyšleného.“*

³³ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2. vydání*, Praha Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 217.

v případě nesplnění příkazu dochází zpravidla ke ztrátě dědického práva.³⁴ Naproti tomu nesplnění odkazu ke ztrátě dědického práva nedochází.³⁵ To ovšem nebrání možnosti zůstavitele spojit s pověřením ke splnění odkazu jím určenému odkazem obtíženému dědici také uložení příkazu, obsahující nařízení ke splnění odkazu v určité lhůtě. Pokud by odkaz splněn v dané lhůtě nebyl, v důsledku čehož by nebyl splněn ani příkaz, dědic jako osoba obtížená by tak ztratil dědické právo.

Nicméně v širším slova smyslu lze i na odkaz pohlížet jako na příkaz,³⁶ neboť v obou případech jde o závazný projev vůle zůstavitele, který tak stanoví povinnost k tíži jím určené osoby. V opačném případě by se jednalo pouze nezávazné přání, které by nevyvolávalo žádné právní účinky a adresované osoby by zavazovalo pouze morálně.³⁷

K výše uvedenému je třeba dodat, že i odkazovník může být zatížen příkazem a pokud by jej nesplnil, ztrácí právo na odkaz. Příkaz tak působí jako rozvazovací podmínka, kdy jeho nesplněním osoba jím zatížená pozbyde své právo zanechané zůstavitelem či ze zákona jí vzniklé. Ovšem zůstavitel může určit jinou sankci za nesplnění příkazu, zároveň však nemůže příkazem nařídit odkazovníku či dědici povinnost, spočívající ve zřejmém obtěžování odkazovníka či dědice; nebude se přihlížet k příkazu, kterým zůstavitel například nařídil, aby odkazovník či dědic uzavřel manželství, či aby v manželství setrval, nebo aby manželství zrušil.³⁸

1.3.2. Rozdíly mezi odkazem a dědickým právem

Negativním definičním znakem odkazu, který výslovně uvádí o.z. v ustanovení § 1477 odstavci druhém je, že odkazovník není dědicem.

Odkaz není dědickým titulem nýbrž pohledávkou osoby obmyšlené. Okamžikem smrti zůstavitele vzniká obligační vztah mezi odkazovníkem, jenž je v pozici věřitele a osobou obtíženou, zpravidla dědicem, který je dlužníkem.

³⁴ Neprojeví-li zůstavitel jinou vůli. Viz §1569 odst. 1 o.z., také FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§1475-1720) Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 259.

³⁵ Odkazovník se však může bránit jakožto věřitel osoby obtížené podáním žaloby k obecnému soudu. Osoby, které by mohly mít prospěch z příkazu mají rovněž právo vymáhat příkaz, a to prostřednictvím žaloby na splnění povinnosti (viz §1571 o.z.).

³⁶ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 12.5.1925, sp. zn. Rv I 581/1925.

³⁷ Viz § 1573 o.z.

³⁸ Viz § 1569 odst. 1, § 1551 odst. 2 a §1552 o.z.

Odkazovník (legatář) je tedy osobou, v jejíž prospěch je odkaz zřizován a která má předmět odkazu nabýt od osoby obtížené. Dědic je právním nástupcem zůstavitele a zpravidla bude též osobou obtíženou odkazem. V tom spočívá také rozlišení dědictví a odkazu, kdy osoba, v jejíž prospěch je odkaz zřízen, nevstupuje do právního postavení zůstavitele po jeho smrti, jako je tomu v případě dědiců jakožto univerzálních sukcesorů. Naproti tomu u odkazovníka lze hovořit pouze o sukcesi singulární,³⁹ nikoliv však po zůstaviteli, ale po osobě odkazem obtížené.⁴⁰

Další rozdíl mezi odkazem a dědictvím pramení z faktu, že odkazovník nabývá odkaz přímo od osoby obtížené a není tak zapotřebí ingerence soudu v podobě potvrzení odkazu, jako je tomu v případě dědictví. Odkazovník tak nebude zásadně účastníkem pozůstalostního řízení.⁴¹ Z tohoto ovšem nelze vyvozovat, že by se odkazovník nemohl obrátit na soud v případě, že by osoba obtížená odkazem nechtěla odkaz splnit, tyto spory však probíhají u obecného soudu v rámci sporného řízení, nikoliv v řízení o pozůstalosti.

Z pravidla, že odkazovník není dědicem, však mohou nastat dvě výjimky. Za prvé půjde o odkaz, který zůstavitel zřídí svému dědici. Ten ovšem vystupuje ve dvojím postavení, jako dědic a jako odkazovník.⁴² Za druhé může nastat situace předvídaná v ustanovení § 1633 odst. 1 o.z., kdy v případě, že není zákonného dědice nebo nenabude-li ten dědictví, stávají se odkazovníci dědici podle poměru hodnoty svých odkazů. „*Nastane-li tato situace, budou uvedené osoby vystupovat vůči odkázaným předmětům jako odkazovníci, vůči ostatní pozůstalosti jako dědicové.*“⁴³ Úmysl zákonodárce k začlenění této výjimky do úpravy dědického práva, (kdy se odkazovník na základě této výjimky stane dědicem, a to z titulu v pořízení pro případ smrti zřízeného odkazu), tak spočíval zřejmě v zamezení případů, kdy by pozůstalost měla připadnout státu jako odúmrt'.

1.3.3. Osoby zúčastněné na odkazu

Osoby zúčastněné na odkazu jsou zůstavitel jakožto osoba odkaz zřizující,

³⁹ KRČMÁŘ, J. *Právo občanské V. Právo dědické*. 2. vydání, Praha: Všehrd. 1933, s. 109.

⁴⁰ SCHINDLER, F. P. *Odkazy- způsob nabytí mortis causa mimo univerzální sukcesi*, Ad Notam, 5/2013, s. 7.

⁴¹ Srov. §110 a násl. ZŘS.

⁴² K tomu více: kapitola 2.2. Odkaz zřízený dědici.

⁴³ Důvodová zpráva o.z. k §1633, s. 402. Dostupné z:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

odkazovník jakožto osoba, v jejíž prospěch je odkaz zřizován a osoba obtížená jakožto osoba, k jejíž tíži je odkaz zřízen.

Zůstavitelem, resp. osobou odkaz zřizující, může být pouze osoba fyzická. Naproti tomu okruh osob, jež mohou být odkazovníky, je značně širší. Osobou obmyšlenou odkazem tak může být fyzická osoba, může jím být i nasciturus, tedy dosud nenarozené dítě, je-li v době, kdy má nabýt právo na odkaz, alespoň počato, a to za podmínky, že se narodí živé a bude-li to vyhovovat jeho zájmům.⁴⁴ Dokonce jím může být i dítě v době smrti zůstavitele dosud nepočaté.⁴⁵

Odkaz lze rovněž zřídit ve prospěch právnické osoby, a to jak soukromého tak veřejného práva, odkazovníkem může být i stát jakožto právnická osoba *sui generis*. Odkazovníkem může být v době zřízení odkazu právnická osoba již existující, ale i taková, která má teprve vzniknout v budoucnu, jestliže její vznik nastane do jednoho roku od smrti zůstavitele. Zde bude z praktického hlediska užitečné, pokud zůstavitel projeví vůli dostatečným způsobem a bude tak zřejmé, jaká právnická osoba má vzniknout, kdo jí má založit a za jakým účelem. Zůstavitel by také neměl opomíjet, že v případě, kdy ke zřízení právnické osoby odkazovníka pověří své dědice, může nastat situace, že dědici, za účelem vyhnout se povinnosti splnit odkaz, budou například během pozůstalostního řízení vytvářet obstrukce k založení takové právnické osoby, a to ve snaze protáhnout dobu natolik, aby došlo k uplynutí jednoho roku od smrti zůstavitele. Takovému jednání může zůstavitel zabránit tím, že obtíží dědice příkazem nařizujícím založení právnické osoby do určité doby, a jestliže tak neučiní, ztratí dědické právo.⁴⁶

Osobou obtíženou odkazem je osoba, která má povinnost odkaz splnit. O.z. v ustanovení § 1594 větě první uvádí, že „*zůstavitel odkaz zřídí tak, že v pořizení pro případ smrti nařídí určité sobě, aby odkazovníku vydala předmět odkazu.*“ Zůstavitel přitom nemusí přímo určit konkrétní obtíženou osobu. Avšak platí pravidlo, které uvádí důvodová zpráva k o.z.: Odkazem lze obtížit pouze osobu, která má z pozůstalosti prospěch.⁴⁷ Zároveň takovou osobou nemůže být osoba, která sice má prospěch z pozůstalosti, ale není tomu tak z vůle zůstavitele.

⁴⁴ Viz §25 o.z.

⁴⁵ Půjde o mlčky nařizené svěřenské nástupnictví, viz § 1513 o.z., také NOVOTNÝ,P., NOVOTNÁ, M., *Nový občanský zákoník*. 2. vydání, Praha: Grada Publishing, 2017, s. 15.

⁴⁶ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV*. 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 16.

⁴⁷ Důvodová zpráva o.z. k §1598 až 1600, s. 398. Dostupné z:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Mimo vůli zůstavitele mají prospěch z pozůstalosti osoby, které mají právo na zaopatření nebo nepominutelný dědic v rozsahu jeho povinného dílu.⁴⁸

Zůstavitel tak může v pořízení pro případ smrti obtížit odkazem konkrétního dědice či více jím určených dědiců nebo se v tomto ohledu nevyjádří a zatíží tak všechny své dědice. Obtížit plněním odkazu může zůstavitel také odkazovníka, tím zřídí tzv. pododkaz.⁴⁹

1.3.4. Předmět odkazu

Předmět odkazu lze dělit na primární a sekundární,⁵⁰ přičemž primárním předmětem je lidské chování upravené právem, spočívající v určitém konání (*facere, dare*) osoby obtížené vůči odkazovníku. Naopak primární předmět odkazu zřejmě nemůže spočívat v nekonání osoby obtížené odkazem (*omittere, pati*), neboť by se dle názoru autora této práce jednalo spíše o příkaz, nikoliv o odkaz. Fakt, že osoba obtížená nebude při plnění povinnosti z odkazu jí vzniklé pouze pasivní, lze uvést na následujícím příkladu: zůstavitel v pořízení pro případ smrti nařídí dědici, aby odkazovníku prominul (nevymáhal) dluh, který zůstavitel má vůči odkazovníku, dědic by poté musel učinit vše potřebné vedoucí k zániku (prominutí) takového dluhu,⁵¹ naopak pokud by zůstavitel pouze přikázal, že se dědic má po určitou dobu zdržet vymáhání dluhu, který zůstavitel má vůči odkazovníku, jednalo by se o příkaz. K výše uvedenému lze také dospět analýzou zákonné dikce ustanovení vztahujících se k odkazu, neboť osoba odkazem obtížená má povinnost odkazovníku vždy něco vydat či zřídit, nebo jinak aktivně splnit povinnost jí vzniklou z odkazu.

Sekundární předmět odkazu pak představuje určitou hodnotu, jež nemusí být vždy nutně majetkové povahy,⁵² náležící odkazovníku z titulu odkazu. Sekundárním předmětem odkazu bude tedy věc či živé zvíře,⁵³ ačkoliv věcí není. Věcí se dle ustanovení § 489 o.z. rozumí vše, co je rozdílné od osoby a slouží

⁴⁸ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 258, také KRČMÁŘ, J. *Právo občanské V. Právo dědické. 2.* vydání, Praha: Všehrd. 1933, s. 109.

⁴⁹ K tomu více: kapitola 2.4. Pododkaz.

⁵⁰ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. A kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 4. Díl čtvrtý: Dědické právo.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 101, také KNAPP, V. *Teorie práva.* Praha : C.H. Beck, 1995, s. 203.

⁵¹ Viz kapitola 2.4 Odkaz pohledávky, ad iii), také § 1614 o.z.

⁵² „Předmětem odkazu tak může být vše, co má určitou hodnotu pro odkazovníka, přičemž nemusí jít ani o hodnotu majetkovou, postačí pokud má odkazovník na předmětu odkazu rozumný zájem.“ Viz KRČMÁŘ, J. *Právo občanské V. Právo dědické. 2.* vydání, Praha: Všehrd. 1933, s. 112.

⁵³ Neboť i živé zvíře může být předmětem vlastnického práva, neodporuje-li to jeho povaze, jakožto živého tvora viz § 494 o.z.

potřebě lidí; mající buď hmotnou nebo nehmotnou povahu. Věci se dále rozdělují na movité a nemovité.

Předmětem odkazu tak může být movitá věc, neboli ovladatelná část vnějšího světa mající povahu samostatného předmětu, může být nezastupitelná, tedy jedinečná, nebo zastupitelná, kterou lze nahradit jinou věcí téhož druhu („*například automobil určitého typu a značky, který byl sériově vyroben*“⁵⁴), za věc movitou se považuje také věc zužitelná (například peníze).⁵⁵

Dále lze zřídit odkaz, jehož předmětem bude věc nemovitá. Zde je třeba zohlednit fakt, že o.z. stojí na římskoprávní zásadě *superficies solo cedit*, neboli „*povrch ustupuje půdě*“, součástí pozemku je tak vše, co je s ním pevně spojeno.⁵⁶ Tato koncepce tak vychází z jednoty vlastníka k pozemku i stavbě, to je třeba zohlednit i při výkladu vůle zůstavitele, který zřídil odkaz, jehož předmětem je explicitně pouze stavba. Je tak nutné rozlišit, zda zůstavitel měl v úmyslu odkázat stavbu i s pozemkem, či pouze odkázal právo stavby, jež je samostatnou věcí nemovitou.⁵⁷ Jak uvádí autoři komentáře k o.z. Švestka, Dvořák, Fiala a kol.: „*Je třeba mít na paměti, že občané většinou mluví o svém domě a je pro ně samozřejmé, že s ním je nerozlučně spjat i pozemek, na kterém se stavba nachází a proto se zvlášť o něm nezmiňují.*“⁵⁸ Avšak nutno dodat, že součástí pozemku nejsou všechny stavby. Součástí pozemku nebudou například podzemní stavby se samostatným účelovým určením, či dočasné stavy, neboť ty jsou také samostatnou věcí nemovitou. Dále mohou být předmětem odkazu také nemovitosti, jakožto věcná práva k nemovitým věcem.⁵⁹

Věc nehmotná movitá, tedy právo, připouští-li to jeho povaha a jiná věc bez hmotné podstaty,⁶⁰ může být také předmětem odkazu, v takovém případě půjde zejména o dluh či pohledávku, podle toho, zda zůstavitel byl dlužníkem

⁵⁴ SPÁČIL, J., a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2018, s. 94.

⁵⁵ Viz důvodová zpráva o.z. k §499 a 500, s.125.

Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

⁵⁶ SPÁČIL, J., a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2018, s. 140.

⁵⁷ Viz § 1242 o.z.

⁵⁸ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer ČR. 2014, s. 238.

⁵⁹ Viz § 498 odst. 1 o.z.

⁶⁰ Viz § 496 odst. 2 o.z.

nebo věřitelem.⁶¹

Samotný předmět odkazu může být zůstavitelem určen druhově nebo individuálně. Dělení na věci druhově určené a věci určené individuálně právní úprava v rámci rozdělení věcí neuvádí, ovšem jejich rozlišení pro účely této práce je podstatné. V obecné rovině jsou „*věcmi určenými podle druhu věci, které jsou určeny druhovými znaky podle počtu, míry nebo hmotnosti a mohou být nahrazeny věcmi téhož druhu a jakosti. Ostatní jsou věci určené jednotlivě.*“⁶² Nicméně i zde bude záležet na vůli osob, neboť i věcmi druhově určenými mohou být věci individuálně určené, pokud takovou věc osoba specifikuje způsobem, že nebude zaměnitelná s jinou věcí. Rozlišení věcí určených druhově a věcí určených individuálně se uplatní pouze u věcí movitých, neboť věci nemovité budou vždy věcmi vymezenými individuálně. V případě odkazu věci individuálně určené půjde vždy o věc nezastupitelnou, a to buď movitou či nemovitou.

Konkrétním předmětem odkazu tak může být například věc hromadná, cenný papír, obchodní závod, důchod, bytová jednotka, či služebnost nebo reálné břemeno. Odkazem může být i nejcennější věc z pozůstalosti, dokonce lze platně zřídit odkaz, aniž by jeho předmět byl ve vlastnictví zůstavitele. Lze tedy shrnout, že předmětem odkazu může být značně široký okruh různorodých věcí v právním smyslu.⁶³

⁶¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV*. 2. vydání, Praha Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 270.

⁶² DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. A kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část.*, 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., s. 382.

⁶³ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV*. 2. vydání, Praha Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 269.

2. Zřízení odkazu

2.1. Předpoklady platného zřízení odkazu

Předpoklady platného zřízení odkazu jsou: způsobilost osoby odkaz zřizující k právnímu jednání, které vede ke vzniku odkazu (pořízení pro případ smrti) a existence způsobilého předmětu odkazu.

Je třeba vzít v potaz skutečnost, že vznik odkazu zřejmě nemusí vycházet pouze z vůle osoby, ale odkaz může vzniknout i přímo ze zákona. V takovém případě půjde o tzv. zákonný odkaz. Jedná se například o oprávnění pozůstalého manžela nabýt vlastnické právo k movitým věcem nacházejícím se v pozůstalosti, které tvoří základní vybavení rodinné domácnosti, i když pozůstalý manžel není dědicem.⁶⁴

2.1.1. Pořízení pro případ smrti

Současná úprava civilního práva výrazně akcentuje na autonomii vůle osoby, jež se nepochybně projevuje také u osoby zůstavitele, kterému jsou tak poskytnuty rozsáhlé rozhodovací možnosti o způsobu, jakým bude s jeho majetkem nakládáno po jeho smrti a tento projev vůle zůstavitele je pro jeho dědice závazný. Pro určení odkazu je nezbytné, aby projevená vůle zůstavitele byla po jeho smrti řádně vyložena s přihlédnutím k jeho skutečné, pravé vůli. Nezbytné je to zejména v případech, kdy není jednoznačně jisto, zda zůstavitel zřídil odkaz, či pouze povolal dědice.⁶⁵ „*Pro posouzení skutečné vůle zůstavitele pak bude zřejmě sloužit porovnání hodnoty jednotlivých zůstavených věcí – pokud někdo odkáže současně pozemek osobě a drobnost druhé osobě, s tím, že jiné věci náležející do pozůstalosti mají zanedbatelnou nebo nulovou hodnotu, pak by se zřejmě osoba, která nabývá pozemek, považovala za dědice a osoba, která nabývá drobnost, za odkazovníka.*“⁶⁶

Aby došlo ke zřízení odkazu, nepostačí pouhá vůle zůstavitele k jeho zřízení nikterak nevyjádřená, ale musí být dodrženy také formální, obsahové a osobní náležitosti právního jednání, které vede ke zřízení odkazu.

Z hlediska formálních náležitostí je třeba, aby odkaz byl obsažen

⁶⁴ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV.* 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 262.

⁶⁵ Při sepisování pořízení pro případ smrti laická veřejnost mnohdy nečiní rozdíl mezi výrazy „odkázat“ a „povolat za dědice“.

⁶⁶ NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M. *Nový občanský zákoník.* 2. vydání. Praha: Grada Publishing, 2017, s. 96.

v takovém právním jednání, které jej zakládá. Takovým právním jednáním *mortis causa* je pořízení pro případ smrti. Pořízení pro případ smrti je značně formální⁶⁷ právní jednání zůstavitele, které má osobní charakter⁶⁸ a ve kterém zůstavitel projevuje svojí vůli navenek, a to způsobem, vyjadřujícím, jak by mělo být nakládáno s jeho majetkem po jeho smrti (*post mortem*). Odkaz lze zřídit zůstavitelem v jakémkoliv pořízení pro případ smrti, konkrétně tedy v dědické smlouvě, závěti či dovětku.

Náležitosti osob, neboli předpoklady zřízení odkazu spočívající ve způsobilosti osob k právnímu jednání, ve kterém odkaz zřizují a obsahové náležitosti pořízení pro případ smrti, jsou dále podrobněji rozebrány v pasážích této práce věnovaných jednotlivým druhům právních jednání vedoucích ke zřízení odkazu: závěť, dovětek a dědická smlouva.

2.1.1.1. Závěť a dovětek

Závěť je jednostranné právní jednání, kterým zůstavitel povolává dědice a případně zřizuje také odkaz. Naproti tomu dovětek je sice taktéž jednostranné právní jednání zůstavitele, avšak zůstavitel dovětkem stanoví pouze nařízení odkazu, podmínky, příkazu, či doložení času.⁶⁹ Nejedná se tedy nikdy o dědický titul.⁷⁰ Zřídit odkaz může zůstavitel buď testamentárním dovětkem k závěti, anebo zvláštním, intestátním dovětkem, ve kterém zůstavitel zaváže své zákonné dědice ke splnění odkazu.⁷¹

Osoba, která by chtěla zřídit odkaz formou závěti či dovětku, musí být k takovému právnímu jednání způsobilá. Jedná se o způsobilost o svém majetku pořizovat pro případ smrti (tzv. *testamenti factio activa*). Tato způsobilost se odvíjí od svéprávnosti osoby, tedy schopnosti samostatně právně jednat. Osoby, které dosáhly plné svéprávnosti, jež jim nebyla nikterak omezena, mohou zřídit odkaz bez omezení.⁷²

⁶⁷ K tomu více: rozhodnutí Vážný 6576/26 : „*I poslední pořízení, postrádající formální náležitosti platnosti, lze zjednatí platnosti uznáním súčasněných osob.*“

⁶⁸ Jedná se o osobní právo zůstavitele, které nemůže svěřit jinému, ani pořídit společně s jinou osobou. Viz §1496, §1498 a §1584 odst. 2 o.z.

⁶⁹ Viz §1498 o.z.

⁷⁰ Rozhodnutí Vážný 2242/23 : „*V otázce zda jde o závěť či o dovětek, nezáleží na tom, jak zůstavitel obmyslenou osobu pojmenoval, nýbrž na tom, zda povolal ji k celé pozůstalosti nebo aspoň k poměrné části.*“

⁷¹ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 101.

⁷² Viz § 30 o.z.: Plné svéprávnosti člověk dosáhne zletilosti, tedy dovršením osmnáctého roku. Před nabytím zletilosti lze nabytí plné svéprávnosti uzavřením manželství nebo jejím přiznáním, a to splněním podmínek uvedených v ustanovení § 37 o.z.

Některé osoby, kterým byla svéprávnost omezena, či plné svéprávnosti zatím nedosáhly, jsou také za určitých zákonem vymezených podmínek způsobilé v závěti, případně v dovětku odkaz platně zřídit.

Jedná se o osoby starší patnácti let, ty mohou zřídit odkaz formou veřejné listiny, tedy notářským zápisem⁷³ a dále o osoby, kterým byla svéprávnost omezena. U osob, kterým byla svéprávnost omezena lze rozlišovat tři možné případy zřízení odkazu:

- i) Prvním případ nastane u osoby jejíž svéprávnost byla omezena, ale toto omezení se nevztahuje na pořizovací způsobilost, resp. v rozsudku o omezení svéprávnosti není uvedeno, že by osoba nemohla platně pořizovat nebo jí orgán veřejné moci omezí v pořizovací způsobilosti pouze částečně. Tato osoba může stejně jako osoba starší patnácti let sepsat pořízení pro případ smrti obsahující odkaz formou veřejné listiny, a to pouze v rozsahu ve kterém nebyla omezena.⁷⁴
- ii) Za druhé půjde o případ osoby, které byla svéprávnost omezena v rozsahu pořizovací způsobilosti, je-li však posléze ve stavu uzdravení do té míry, že je schopna projevit svojí vůli, může platně zřídit odkaz, aniž by potřebovala předchozí rozhodnutí o navrácení pořizovací způsobilosti příslušným orgánem. V tomto případě není ani nikterak omezena co do formy, ve které je odkaz zřizován, může tak tedy učinit i ve formě soukromé listiny.⁷⁵
- iii) Posledním případem je omezení pořizovací způsobilosti osoby, která je omezená ve svéprávnosti pro chorobnou závislost na požívání alkoholu, užívání psychotropních látek nebo podobných přípravků či jedů nebo pro chorobnou závislost na hráčské vášni představující závažnou duševní chorobu. Takto omezená osoba totiž není omezena z formálního hlediska, tedy že by musel zůstavitel zřídit odkaz pouze formou veřejné listiny, jako tomu je v případě ad i), ale je omezen z hlediska obsahového, resp. rozsahu. Neboť má možnost pořizovat nejvýše o jedné polovině pozůstalosti, což ovšem neplatí, pokud by neměl žádného zákonného dědice. V takovém případě by žádné omezení nenastalo.⁷⁶

⁷³ Viz § 3026 odst. 2 o.z.

⁷⁴ Viz § 1528 odst.1 o.z.

⁷⁵ Viz § 1527 o.z., také ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 148.

⁷⁶ Viz § 1528 odst. 2 o.z., také rozhodnutí Vážný 1273/21: „Kdo byl soudně prohlášen za marnotratníka, může až do polovice svého jmění volně pořídít buď tím, že ustanoví dědice. Nebo

Osobu nezpůsobilou pořizovat je třeba chápat jako osobu omezenou ve svéprávnosti k pořizovací způsobilosti, nebo osobu, která ještě plné svéprávnosti nedosáhla a je mladší patnácti let. Takovéto osoby nemohou platně zřízovat ani odkaz, to však neplatí absolutně. O.z. totiž v poslední větě ustanovení §1595 připouští výjimku v případě odkazu předmětů malé hodnoty. Dle důvodové zprávy k o.z. je účelem této výjimky vyjádření respektu k „*přání člověka nezpůsobilého právně jednat, aby po jeho smrti připadla z jeho majetku jiné osobě, k níž má dobrý poměr, věc malé ceny a hodnoty zejména upomínkové.*“⁷⁷ Jelikož se jedná o předměty malé hodnoty, půjde zřejmě o věci hmotné movité.

Nicméně je třeba vzít v úvahu, že není zcela jednoznačné, co se přesně míní malou hodnotou, resp. cenou, neboť z hlediska subjektivního se mohou náhledy různě zajištěných osob diametrálně rozcházet. Odkaz malé hodnoty tak bude vnímat jinak osoba s vysokými příjmy a osoba ocitající se na hranici chudoby. Z tohoto důvodu je na určení předmětu malé hodnoty třeba nahlížet objektivně, tedy co společnost (širší okruh lidí) za tento předmět považuje. Zřejmě by bylo možné pojem předmět malé hodnoty chápat jako předmět, který zůstavitel chtěl přenechat osobě na památku, drobnosti, jako jsou například fotografie.⁷⁸ K tomuto důvodová zpráva k o.z. dále uvádí: „*Vodítkem v daném směru bude obecná úprava svéprávnosti, z níž plyne, že člověk nezpůsobilý pořizovat pro nedostatek věku má způsobilost právně jednat v rozsahu přiměřeném jeho rozumové a volní vyspělosti a že u lidí, omezených ve svéprávnosti soudně, nelze namítat neplatnost těch jejich právních jednání, jež nevybočují z kategorie nevýznamných a běžných záležitostí každodenního života.*“⁷⁹ Zřízení odkazu osobou bez pořizovací způsobilosti, jehož předmětem je věc malé hodnoty, lze učinit pouze v dovětku.

Aby byl odkaz platně zřízen, musí být splněny formální náležitosti závěti, potažmo dovětku.⁸⁰ Jestliže by některá z formálních náležitostí chyběla, či by byla

nařídí odkazy. Odkazy jest splniti na účet volné polovice pozůstalosti, pokud se týče dědice k této polovici povoláného.“

⁷⁷ Důvodová zpráva o.z. k §1595 až 1596, s. 397-398. Dostupné z:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

⁷⁸ SVOBODA J., KLIČKA O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2014, s. 115, také ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV*. 2. vydání, Praha Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 273.

⁷⁹ Důvodová zpráva o.z. k §1595 až 1596, s. 397-398. Dostupné z:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

⁸⁰ Viz §1498 o.z. věta druhá: „*Co je stanoveno o závěti, platí obdobně i o dovětku.*“ Rozdíl mezi dovětkem a závětí nespočívá ve formě, ale v obsahu, z čehož vyplývá, že dovětek musí splňovat také veškeré formální náležitosti, které jsou předepsány u závěti.

uvedena nesprávně, závěť by byla neplatná⁸¹ a ke zřízení odkazu by tak nedošlo.

Závěť musí mít zásadně písemnou formu, výjimkou je závěť pořízená s úlevami. Jestliže je závěť pořízena soukromou listinou a celý text je vlastnoručně sepsán zůstavitelem, musí být také vlastní rukou zůstavitele podepsán.⁸² Vlastnoruční podpis zůstavitele je vyžadován také u závěti, která byla sepsána jinak než vlastní rukou zůstavitele. V takovém případě je nutné, aby před současně přítomnými dvěma svědky zůstavitel výslovně prohlásil, že listina obsahuje jeho poslední vůli. Svědci musí stejně jako zůstavitel listinu obsahující závěť vlastní rukou podepsat.⁸³ Soukromou listinou může pořídit pro případ smrti také zůstavitel smyslově postižený, v takovém případě je však nutná přítomnost tří svědků. V závěti pořízené nevidomou osobou musí být tato skutečnost uvedena, resp. musí být v závěti obsaženo, že pořizovatel nemůže číst a psát, dále v závěti musí být uveden údaj o osobě, která závěť sepsala, údaj o osobě, která jí přečetla a nakonec je nutné uvést, jakým způsobem nevidomý zůstavitel projevil souhlas s obsahem listiny. Podobný postup se uplatní i u osob s jiným smyslovým postižením, s tím rozdílem, že obsah listiny musí být přetlumočen svědkem, který závěť nepsal, a to zvláštním způsobem dorozumívání, který si zůstavitel zvolí. Zvláštní způsob dorozumívání musí ovládat všichni tři zúčastnění svědci. Všichni tři svědci musí závěť osoby se smyslovým postižením vlastnoručně podepsat. Závěť je třeba podepsat také zůstavitelem, jakožto osobou se smyslovým postižením, zde postačí, pokud tak zůstavitel učiní vlastním znamením, ke kterému se připíše zůstavitelovo jméno.⁸⁴ Není-li zůstavitel schopen podepsat závěť ani vlastním znamením, musí být závěť napsána formou veřejné listiny. Forma veřejné listiny, resp. notářského zápisu, je vyžadována vždy, pokud zůstavitel neumí číst a psát, či v případech výše uvedených u osoby zůstavitele, která není plně svéprávná.

Svědkem závěti nemůže být osoba, která není plně svéprávná nebo osoba neznalá jazyka, či způsobu dorozumívání, ve kterém se projev vůle činí. Nezpůsobilým svědkem je také odkazovník či dědic, a to u té části závěti, ve které má být odkazovníku či dědici zanecháno určitého prospěchu. Stejně tak nemůže

⁸¹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. R I 1005/26: „*I poslednímu pořízení, postrádajícímu formální náležitosti platnosti, lze zjednatí platnost uznánímúčastněných osob.*“, také SVOBODA J., KLIČKA O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2014, s. 57.

⁸² Viz §1533 o.z. (Holografní závěť).

⁸³ Viz §1534 o.z. (Alografní závěť).

⁸⁴ Viz §1535, §1536, §563 o.z.

být svědkem osoba odkazovníku či dědici blízká, nebo zaměstnanec odkazovníka či dědice. Závěť však bude platná i za přítomnosti osob výše uvedených, v jejichž prospěch je závěť sepsána, jestliže bude potvrzena třemi způsobilými svědky.⁸⁵

V mimořádných situacích může zůstavitel pořídit závěť s úlevami. Jestliže je člověk pro nenadálou událost v patrném a bezprostředním ohrožení života, či z jiného důvodu uvedeného v § 1542 o.z., je mu ze zákona umožněna výjimka z jinak obligatorní písemné formy závěti. Takový člověk může za současné přítomnosti třemi svědky pořídit závěť ústně. Nad to může být závěť v určitých zákonem vymezených situacích⁸⁶ také sepsána starostou obce, velitelem námořního plavidla nebo letadla, či vojenským velitelem. U závětí sepsaných těmito osobami je také požadována přítomnost svědků, dále se požaduje, aby osoba, která závěť pořídila, ji před svědky zůstaviteli přečetla a následně spolu se svědky podepsala, zůstavitel musí rovněž potvrdit, že se jedná o projev jeho vůle; tímto způsobem pořízená závěť se považuje za veřejnou listinu.

Avšak privilegovaná závěť, tedy závěť pořízená s úlevami, má omezenou platnost, po uplynutí doby její platnosti se k takové závěti zpravidla nebude přihlížet.⁸⁷

2.1.1.2. Dědická smlouva

Dědická smlouva je nejsilnějším dědickým titulem a má tak přednost před závětí a dovětkem. Nicméně v případě, že je dědickou smlouvou zřizován odkaz, nemusí být vždy taková smlouva zároveň dědickým titulem. V návaznosti na to, zda je dědická smlouva dědickým titulem, lze rozlišovat dědickou smlouvu, která obsahuje odkaz a tzv. smlouvu o odkazu mající pouze formu dědické smlouvy. Rozlišení odvisí od toho, kdo bude druhou smluvní stranou.

Jestliže dojde k uzavření smlouvy výlučně mezi odkazovníkem a zůstavitelem, bude se jednat o zvláštní typ dědické smlouvy, jejímž předmětem je odkaz, nikoliv právo na pozůstalost či právo na podíl k ní, přičemž ustanovení týkající se smluvního dědice se obdobně užijí i na smluvního odkazovníka.⁸⁸

V dědické smlouvě, jejíž stranami budou zůstavitel a dědic, příp. dědici, může být vedle ujednání podílů na pozůstalosti také ujednání o odkazu. Takový

⁸⁵ Viz § 1539 odst.2, § 1540 o.z.

⁸⁶ Viz § 1543, § 1644 odst. 1, § 1545 odst. 1 o.z.

⁸⁷ Je-li zůstavitel naživu viz § 1549 o.z.

⁸⁸ Viz § 1583 o.z.

odkaz pak může být sjednán ve prospěch smluvního dědice či jiného dědice, například závětního či zákonného, nebo ve prospěch třetí osoby. Její přítomnost k platnému uzavření takovéto smlouvy není nutná. Zpravidla se dozví o odkazu až po smrti zůstavitele. Na rozdíl od ostatních forem pořízení pro případ smrti nemůže být dědická smlouva již ze své povahy jednostranně měněna či rušena a jelikož zákon vyžaduje pro její platné uzavření formu veřejné listiny, je třeba tuto formu dodržet i pro její případnou změnu či zrušení.⁸⁹

K tomu, aby mohly strany uzavřít dědickou smlouvu odkaz obsahující, musí mít nejen pořizovací způsobilost, která je vyžadována u zůstavitele, ale také způsobilost smluvní. Způsobilost smluvní mají osoby zletilé a plně svéprávné. U osob, kterým byla svéprávnost omezena, či osob nezletilých, je třeba k uzavření dědické smlouvy souhlasu jejich zákonného zástupce nebo opatrovníka. Nicméně pokud by byla osoba výslovně orgánem veřejné moci omezena ve způsobilosti pořizovat, nelze dědickou smlouvu uzavřít vůbec.⁹⁰

V případě omezení svéprávnosti osoby zůstavitele z důvodu chorobné závislosti na požívání alkoholu, užívání psychotropních látek nebo podobných přípravků či jedů, nebo chorobnou závislost na hráčské vášni představující závažnou duševní chorobu, platí totéž, co u závěti a dovětku, avšak s tím rozdílem, že dědickou smlouvu lze obecně (tedy vždy) uzavřít pouze o třech čtvrtinách majetku pozůstalosti. Z toho vyplývá, že odkaz bude moci zřídit osoba takto omezená ve svéprávnosti v dědické smlouvě pouze v rozsahu třech osmin pozůstalosti, kdy jednu osminu nad to může pořídit závětí či dovětkem a zbytek musí zůstat volný pro zákonné dědice.⁹¹

Je třeba také zmínit fakt, že odkazovníkem může být rovněž právnická osoba. A ta, vzhledem ke své povaze, není způsobilá sama jednat, nýbrž je k právnímu jednání vždy zastoupena. V tomto ohledu není zcela zřejmé, zda by mohla právnická osoba uzavřít se zůstavitelem dědickou smlouvu odkaz obsahující, neboť právní úprava k uzavření dědické smlouvy výslovně vyžaduje osobního jednání stran.⁹² F. Plašil ve svém příspěvku v odborném periodiku uvádí, že možnost právnické osoby uzavřít dědickou smlouvu se zůstavitelem lze

⁸⁹ Viz §1582 odst. 2 o.z.

⁹⁰ Viz §1584 odst. 1 o.z., také ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV.* 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 244.

⁹¹ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§1475-1720) Komentář.* 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 291

⁹² Viz §1584 odst. 2 o.z.

dovodit z interpretace a smyslu ustanovení §1584 odst. 2. o.z., kdy podmínka osobního jednání zřejmě nepředstavuje omezení okruhu osob k jejímu uzavření, nýbrž upozornění na závažnost a právní účinky dědické smlouvy.⁹³ K této problematice se vyjadřují také autoři komentáře k o.z. Švestka, Dvořák, Fiala a kol. Ti uvádějí, že je vhodné do doby vydání případné novely tohoto ustanovení, náhled na právnickou osobu jako stranu dědické smlouvy chápat negativně, kdy smluvním odkazovníkem či dědicem může být pouze osoba fyzická.⁹⁴

S tímto náhledem se autor této práce také ztotožňuje a zároveň je toho názoru, že v případě, že by byla uzavřena dědická smlouva o odkazu a druhou stranou smlouvy by byla pouze právnická osoba, jednalo by se o neplatné právní jednání, a to relativně. Neplatnost by tak musela být oprávněnou osobou namítnuta.⁹⁵ Avšak s ohledem na to, že o.z. vychází se zásady, která uvádí, že je třeba na právní jednání hledět spíše jako na platné nežli neplatné, přichází v úvahu také konverze dědické smlouvy v jiné pořízení pro případ smrti.⁹⁶ Pokud tedy bude uzavřena dědická smlouva, jejíž druhou stranou je pouze právnická osoba, lze takovou listinu považovat za závět' či dovětek, jestliže bude splňovat náležitosti, jež jsou u nich v zákoně vyžadované.⁹⁷

2.1.2. Darování pro případ smrti

Darování pro případ smrti (*donatio mortis causa*) je institut obdobně jako odkaz mající historické kořeny v římském právu, jehož původní účelovou podstatou bylo pravděpodobně obdaření osoby v případech, kdy se dárce ocitl v bezprostředním ohrožení života, například při závažném onemocnění, a nebo v situaci, kdy se chystal do boje. Tehdy se darování pro případ smrti uskutečňovalo tak, že na obdarovaného bylo zpravidla převedeno vlastnické právo, ovšem s tím, že pokud by dárce nakonec stav ohrožení přežil, obdarovaný měl povinnost na něj vlastnické právo převést zpět.⁹⁸

Smlouva obsahující darování pro případ smrti dle o.z. ve své ryzí formě

⁹³ PLAŠIL, F., *Může být stranou dědické smlouvy právnická osoba?* Ad Notam, 4/2015, s. 3-4.

⁹⁴ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2. vydání*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 245.

⁹⁵ Námitku neplatnosti dědické smlouvy obsahující odkaz ve prospěch právnické osoby může vznést pouze osoba, na jejíž ochranu je neplatnost stanovena (viz § 586 odst. 1 o.z.), půjde tedy o osobu obtíženou odkazem.

⁹⁶ Viz §1591 o.z.

⁹⁷ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2. vydání*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 253.

⁹⁸ ELISCHER, D. *Darování a jeho podoby v novém soukromém právu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 90.

představuje závazek, tedy dvoustranné či vícestranné právní jednání, vznikající mezi dárce a obdarovaným či obdarovanými a jejím charakteristickým rysem je závislost na odkládací podmínce, že obdarovaný dárce přežije. V opačném případě by se totiž jednalo o prosté darování mezi živými (*donatio inter vivos*).

Darování pro případ smrti, které se **nepovažuje** za odkaz, musí splňovat tři podmínky,⁹⁹ přičemž ta nejzásadnější a klíčová pro odlišení darování pro případ smrti a odkazu spočívá v tom, že se dárce výslovně vzdal svého práva dar odvolat.¹⁰⁰ Dále je podmíněno, aby o tom dárce vydal obdarovanému listinu a za třetí musí být splněna podmínka ležící na straně obdarovaného: musí vyjádřit, že dar přijímá, s tím, že není nutné, aby tak učinil výslovně; postačí, že z obsahu listiny toto vyplývá. Pokud by některá z výše uvedených podmínek splněna nebyla, jednalo by se o odkaz a dárce by tak nebyl vůči obdarovanému (odkazovníku) povinen k odevzdání daru, ale během svého života by měl možnost s ním libovolně naložit. Darování pro případ smrti, které se považuje za odkaz pak podléhá veškerým zákonným ustanovením o odkazu.¹⁰¹

Je ovšem otázkou zda právní jednání obsahující darování pro případ smrti, které se považuje za odkaz, musí splňovat formální náležitosti pořízení pro případ smrti, ve kterém je jinak vždy odkaz obsažen. Ohledně této otázky tak shledává autor této práce určité rozporuplné aspekty. Neboť z právní úpravy výslovně nevyplývá, že by nebylo třeba u listiny obsahující darování pro případ smrti, které se považuje za odkaz, dodržet formálních náležitostí, jež jsou u pořízení pro případ smrti vyžadovány. Pořízení pro případ smrti lze sepsat výhradně v písemné podobě. Výjimkou je pouze závěť či dovětek pořízený s úlevami. Oproti tomu smlouva obsahující darování pro případ smrti, na kterou se přiměřeně aplikují ustanovení týkající se smlouvy o darování (*inter vivos*), je podstatně méně formalizovaná.¹⁰²

Zpravidla také u darovací smlouvy pro případ smrti dochází k jejímu uzavření v písemné formě, ovšem nejsou zde již tak přísné podmínky, jako v případě dědické smlouvy vyžadující formu veřejné listiny, či v případě závěti nebo dovětku u nevlastnoručně sepsaných listin. Pokud je tedy listina o darování

⁹⁹ MUZIKÁŘ, M. *Darování pro případ smrti a jeho osud po smrti dárce*. Ad Notam. 4/2017, s. 18.

¹⁰⁰ Viz §1594 odst. 2 o.z.

¹⁰¹ MUZIKÁŘ, M. *Darování pro případ smrti a jeho osud po smrti dárce*. Ad Notam. 4/2017, s. 17-21.

¹⁰² Viz § 2063 věta druhá o.z.

pro případ smrti¹⁰³ napsána v elektronické podobě, zákonná úprava nevyžaduje přítomnosti svědků, jako je tomu u závěti nebo dovětku. Dále zákon připouští výjimku, kdy nemusí být písemná forma smlouvy o darování pro případ smrti vůbec dodržena,¹⁰⁴ a to v případě, kdy dojde současně s projevem vůle stran darovat a přijmout předmět daru k jeho odevzdání (reálné darování), s tím, že si dárce vyhradí po dobu svého života vlastnické právo. Někteří autoři se přiklání k názoru, že výše uvedené lze aplikovat i v případě smlouvy o darování pro případ smrti, která obsahuje nikoliv darování pro případ smrti, ale odkaz. „*Písemnou formu nemusí mít smlouva, pokud obdarovaný při ústním uzavření smlouvy převezme věc, která bude považována za odkaz do své držby.*“¹⁰⁵ Ovšem v takovém případě by odkazovníku scházel hmotný právní titul, na základě kterého by mohl uplatnit nárok vůči osobám obtíženým na převod vlastnického práva k věci, kterou by měl v den smrti zůstavitele pouze ve své držbě.

Autor této práce se z teoretického hlediska domnívá, že v případě darování pro případ smrti, které se považuje za odkaz, je třeba na právní jednání obsahující darování pro případ smrti, které se považuje za odkaz, pohlížet jako na dědickou smlouvu o odkazu nebo jako na dovětek. Ze zákona sice explicitně nevyplývá, že i v případě právního jednání obsahující darování pro případ smrti, které se považuje za odkaz, by se mělo postupovat dle ustanovení, která se týkají pořízení pro případ smrti, neboť - byť ne zcela jednoznačně - tento závěr lze dovodit ze zákonné úpravy implicitně.¹⁰⁶ Účelem, resp. záměrem právní úpravy umožňující konverzi darování pro případ smrti v odkaz tak zcela jistě není vytvoření možnosti obcházet ustanovení obsahující formální náležitosti pořízení pro případ smrti. K tomuto se staví kladně též důvodová zpráva k o.z., jež uvádí, že případ darování pro případ smrti, které se považuje za odkaz, podléhá úpravě pořízení pro případ

¹⁰³ Neboť právní jednání obsahující darování pro případ smrti, které se považuje za odkaz může být jednostranným právním jednáním, jestliže strana obdařená neprojeví vůli dar přijmout; v důsledku čehož se darování pro případ smrti bude považovat za odkaz.

¹⁰⁴ Nejedná-li se o věc zapisovanou do veřejného seznamu viz §2057 odst. 1 o.z.

¹⁰⁵ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV.* 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 240.

¹⁰⁶ Viz § 1594 odst. 2 o.z. : „*Darování závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, se považuje za odkaz, pokud se dárce nevzdal práva dar odvolat*“, také §2063 o.z. : „*Darování závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, se posuzuje zpravidla jako odkaz.*“ Jelikož odkaz není právním jednáním, nelze darování pro případ smrti, které se považuje za odkaz ve smyslu těchto ustanovení zaměňovat s právním jednáním, nýbrž lze usuzovat za potřebné (jestliže se považuje za odkaz), aby dle § 1594 odst. 1 o.z bylo taktéž obsaženo v takovém právním jednání, které bude splňovat náležitosti pořízení pro případ smrti.

smrti.¹⁰⁷ S ohledem na výše uvedené lze dospět k závěru, že právní jednání obsahující darování pro případ smrti, které se považuje za odkaz, by muselo splňovat formální náležitosti, které jsou uvedené výše u jednotlivých typů pořízení pro případ smrti odkaz obsahující. V případě, kdy by tomu tak nebylo, mohlo by se jednat o neplatné právní jednání.¹⁰⁸

Avšak z hlediska praktického nelze opomíjet zásady civilního (dědického) práva, jako je zásada, že na právní jednání je třeba hledět jako na platné než jako neplatné, či zásada závaznosti vůle zůstavitele a rovněž nelze opomíjet fakt, že ke zřízení darování pro případ smrti, které se považuje za odkaz, bude docházet téměř vždy neúmyslně (nevědomky); nenaplnění zákonných podmínek, které je třeba dodržet, aby se jednalo o darování pro případ smrti, nikoliv o odkaz, tak nastává spíše nedopatřením osob. Nelze tak zamezit vůli zůstavitele a jeho přání obdarovat určitou osobu jen z důvodu, že listina postrádá příslušné formální náležitosti, které jsou ze zákona u pořízení pro případ smrti vyžadovány. Při případných sporech mezi osobou obmyšlenou a osobou obtíženou je tak třeba, aby se vycházelo z principů spravedlnosti, k čemuž se vyjadřuje ve svém nálezu Ústavní soud následovně: *„Pro nalézání práva je vždy nezbytné vycházet z individuálních, tedy konkrétních skutkových zjištění založených rozměrů každé soudem projednávané věci. Mnohé případy a jejich specifické okolnosti mohou být značně komplikované a netypické; to však nevyvazuje obecné soudy z povinnosti učinit vše pro nalezení spravedlivého řešení, jakkoliv se to může jevit složité. Spravedlnost musí být v procesu, kterým soud interpretuje a aplikuje právo, vždy přítomna jako hodnotový činitel, neboť nad každým utvářením soudního rozhodnutí klene se dvojí imperativ : rozhodnutí musí být nejen zákonné, ale především spravedlivé. Úkolem soudu je rozpoznat skrze zákon spravedlnost.“*¹⁰⁹ Lze tedy dospět k závěru, že zákonodárce tak umožnil zřízení odkazu i jiným právním jednáním než je pořízení pro případ smrti, když právní jednání, ve kterém zůstavitel nevědomky zřídí odkaz, zpravidla nebude splňovat formální náležitosti pořízení pro případ smrti.

De lege ferenda by pro zachování právní jistoty a řádného splnění poslední

¹⁰⁷ Viz důvodová zpráva o.z. k §2063, s. 478, Dostupné z:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>, také KLEIN, Š. *Dědická smlouva a darování pro případ smrti*. Ad Notam. 4/2013, s. 15.

¹⁰⁸ Viz rozhodnutí Gl.U. 1327: *„Má-li býti platna listina obsahující jen odvolatelné darování pro případ smrti, musí být splněny náležitosti poslední vůle vůbec, požadované pro odkazy.“*

¹⁰⁹ Viz náleze Ústavního soudu ze dne 13.3.2013, sp. zn. IV. ÚS 1241/12.

vůle zůstavitele byla vhodná novela ustanovení o darování pro případ smrti, na základě které by v případě smlouvy obsahující darování pro případ smrti byla pro její sepsání vyžadována forma veřejné listiny. Osoba obtížená by totiž mohla namítnout, že zůstavitel neměl v úmyslu obdarovat určitou osobu, neboť jí například nevydal během svého života listinu obsahující jeho výslovné prohlášení, že se práva odvolat dar vzdal. Po smrti zůstavitele by tak odkazovník měl jako právní titul pro nabytí předmětu odkazu pouze smlouvu napsanou na počítači uzavřenou mezi jím a zůstavitelem s jejich podpisy. Osoba obtížená by tak mohla tvrdit, že úmysl obdarovat určitou osobu byl zůstavitelem změněn, resp. odvolán, neboť jí výslovné prohlášení během života nedodal, protože se rozhodl darování tímto způsobem zamezit, ale již nezohlednil fakt, že lze takové darování považovat za odkaz. Osoba obtížená by v případě nevlastnoručně sepsané soukromé listiny rovněž mohla namítat padělání takové listiny odkazovníkem. Naproti tomu v případě, že by smlouva byla napsána formou veřejné listiny, která tak představuje presumpci správnosti a pravosti, by osoba obtížená její neplatnost mohla namítat jen stěží a zcela určitě by nemohla namítat její padělání. Navíc veřejnou listinu v soukromoprávních stycích sepisuje notář, jenž je osobou, která má odbornou právní kvalifikaci, vždy tak poučí a seznámí strany smlouvy o jejich právních účincích.

2.1.3. Existence způsobilého předmětu odkazu

Pro platné zřízení odkazu, jakož i pro jeho nabytí osobou obmyšlenou, je nezbytné, aby byly dodrženy také požadavky na předmět odkazu.

Předmětem odkazu tak nemůže být věc, jež je *extra commercium*, tedy vyloučená z právního obchodu, takovou věcí mohou být například některé zbraně nebo střelivo, či návykové látky.¹¹⁰ V situaci, kdy se sice jedná o způsobilý předmět odkazu, avšak odkazovník k jeho nabytí způsobilost postrádá, například u odkazu střelné zbraně, jestliže osoba obmyšlená k jejímu držení postrádá zbrojní průkaz či zbrojní licenci, půjde přesto o platný odkaz, nicméně odkazovníku nebude vydán předmět odkazu, ale jeho peněžitá náhrada.¹¹¹

Plnění z odkazu tak musí být možné a dovolené. V zásadě se tak nemůže jednat o plnění, které ze zákona smrtí zůstavitele zaniká, například osobní

¹¹⁰ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 386.

¹¹¹ ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi*. Díl třetí. Praha: V. Linhart, 1936, s. 229.

služebnost.¹¹² Stejně tak předmětem odkazu nemohou být pohledávky, pokud si strany v rámci jejich ujednání omezily možnost postoupení na jiné osoby. Z povahy věci je rovněž vyloučeno postoupit právo na důchod či výměnek a také zpravidla pohledávku, která zaniká smrtí,¹¹³ nebo jestliže by změna věřitele vedla k tíži dlužníka.¹¹⁴ Nelze postoupit pohledávku, která zanikla za života zůstavitele prekluzí, promlčenou pohledávku však postoupit lze.¹¹⁵

Určité věci také přechází smrtí na určitou osobu přímo ze zákona. Je tomu tak například v případě družstevního podílu, který byl součástí společného jmění manželů. Smrtí jednoho z manželů podíl automaticky přechází na přeživšího manžela. To samo o sobě ještě nevylučuje možnost zůstavitele nařídit vydání takového předmětu odkazu, ovšem v takovém případě by zároveň musel být odkazem zatížený manžel dědicem, či mít určitý prospěch z pozůstalosti, v opačném případě by odkaz nemohl být splněn.¹¹⁶

Neplatně zřízený je odkaz v případě věcí určených druhově, kdy zůstavitel výslovně uvedl jako předmět odkazu věc z aktiv pozůstalosti a taková věc by se v den jeho smrti v pozůstalosti nenacházela, přičemž příčina absence předmětu odkazu v pozůstalosti nemá význam.¹¹⁷ V důsledku toho odkazovník práva na odkaz buď vůbec nenabude, a nebo by se musel spokojit s věcmi, které se v pozůstalosti vyskytují, jestliže zůstavitel odkázal ze svého majetku více věcí druhově určených, než se jich v pozůstalosti nachází.

Nenachází-li se věc individuálně určená v pozůstalosti, ale ve vlastnictví odkazovníka, a to již v době zřízení odkazu zůstavitelem, půjde o nicotnost odkazu. Pokud by ovšem předmět odkazu odkazovník od zůstavitele nabyt až po zřízení odkazu zůstavitelem a došlo-li k tomu za úplaty, odkaz zůstává v platnosti. Nelze již však z logiky věci vydat samotný individuálně určený předmět odkazu, který se již ve vlastnictví odkazovníka nachází, ale bude třeba odkazovníku plnit náhradou v podobě jeho peněžité hodnoty. Odkazovníku tak náleží obvyklá cena

¹¹² ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 271.

¹¹³ Výjimkou, kdy lze i takovou pohledávku postoupit je případ, kdy byla ještě za života zůstavitele uznána či uplatněna u orgánu veřejné moci.

¹¹⁴ Viz § 1881 odst. 2 o.z.

¹¹⁵ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23.7.2009, sp. zn. 20 Cdo 1852/2007

¹¹⁶ K tomuto více: kapitola 3.3.1 Odkaz věci nacházející se ve společném jmění manželů.

¹¹⁷ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§1475-1720) Komentář.* 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 329, také ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi.* Díl třetí. Praha: V. Linhart, 1936, s. 233.

této věci. Výše obvyklé ceny se pak bude posuzovat od ceny věci v době, kdy o ní zůstavitel pořídil, neboť lze předpokládat, že v této době o její hodnotě měl určitou představu.¹¹⁸

Odkaz bude nicotný také v případě, kdy se odkázaná individuálně určená věc nachází ve vlastnictví třetí osoby. Výjimkou, kdy předmět odkazu může být ve vlastnictví osoby odlišné od zůstavitele nebo osoby či osob obtížených a nepůjde o nicotný odkaz, je situace, kdy zůstavitel nařídí osobě obtížené v pořízení pro případ smrti, aby takovýto předmět odkazu od třetí osoby obstarala.¹¹⁹ A to buď na náklady vlastní či z prostředků nacházejících se v pozůstalosti. Takto zřízený odkaz již platný bude. Nicméně je třeba dodat, že v případě, kdy by musela osoba obtížená zaplatit za takto odkázanou věc vyšší cenu, než je cena obvyklá u věcí stejného typu, může se této povinnosti zprostit tím, že vydá odkazovníku běžnou cenu věci v penězích.¹²⁰

Pokud se odkázaná věc nachází ve vlastnictví osoby obtížené, je takovýto odkaz platně zůstavitelem zřízen. Obtížený je pak povinen předmět odkazu převést na odkazovníka ve stavu, v jakém se tato věc nacházela v době smrti zůstavitele.¹²¹

2.1.3.1. Odkaz věci nacházející se ve společném jmění manželů

Může nastat situace, kdy zůstavitel odkáže věc, která je součástí společného jmění manželů. K takovéto věci je totiž dispoziční právo nakládat s věcí dle libosti omezeno dispozičním právem druhého manžela. Smrtí jednoho z nich dochází k zániku společného jmění manželů a k jeho vypořádání, přičemž, nedohodnou-li se manželé jinak, platí zásada, že podíly obou manželů na vypořádaném jmění jsou stejné.¹²²

V případě, kdy zůstavitel zřídil odkaz věci, která je součástí společného jmění a došlo-li mezi ním a manželkou k ujednání majetkového režimu, ze kterého vyplývá, že odkázaná věc bude po smrti zůstavitele součástí jeho pozůstalosti, k nabytí předmětu odkazu odkazovníkem by tak v tomto případě

¹¹⁸ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 296.

¹¹⁹ Viz §1610 o.z.

¹²⁰ „Obvyklou cenou bude v tomto případě cena obvyklá v době jednání o koupi.“ Viz ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 297.

¹²¹ KRČMÁŘ, J. *Právo občanské IV., V. Právo rodinné. Právo dědické.* Reprint původního vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2014, s.118, také §1611 o.z.

¹²² Viz §742 odst. 1 písm. a) o.z.

došlo v zásadě bez problémů. Smlouva mezi manželi, kterou se upravují majetkové vztahy pro případ smrti, se považuje za dědickou smlouvu, splňuje-li zákonná kritéria, která se u dědické smlouvy vyžadují.¹²³

Pokud si neujednali manželé majetkový režim k vypořádání společného jmění manželů, může dojít k vypořádání jednak tak, že se pozůstalý manžel dohodne s dědici. Ovšem pokud by zůstavitel ještě za života dal určité pokyny určující, jak by se mělo s jeho majetkem po jeho smrti naložit, je třeba, aby takovýchto pokynů bylo respektováno v rámci ujednání mezi pozůstalým manželem a dědici. Dojde-li k jejich dohodě v souladu s pokyny zůstavitele, bude tato následně schválena pozůstalostním soudem. V případě, že se však nedohodnou, či dohoda nebude v souladu s pokyny zůstavitele, rozhodne o rozdělení společného jmění autoritativně pozůstalostní soud.¹²⁴

Osud odkázané věci pak může být v závislosti na výše uvedeném různý. Může být naplněna vůle zůstavitele a celý odkaz připadne odkazovníku. Tak se tomu stane v případě, že se pozůstalý manžel dohodne s dědici a odkázaná věc se tak stane součástí pozůstalosti zemřelé osoby. Odkazovníku připadne celý odkaz také v případě, že pozůstalý manžel je sám dědicem či odkazem obtíženým odkazovníkem, a to bez ohledu na to, zda je odkázaná věc součástí pozůstalosti, či je v majetku pozůstalého manžela. Ovšem jiná situace by nastala, jestliže by pozůstalý manžel dědicem nebo odkazovníkem nebyl, a zároveň by odkázaná věc nebyla součástí pozůstalosti nebo se v ní nacházel pouze podíl na ní. Odkaz pak bude platný jen v té části, která připadne do pozůstalosti a dědicové tak nemají povinnost zbytek odkazu doplatit, neboť ve zbylé části by se jednalo o odkaz věci cizí, v důsledku čehož by se k této části odkazu nepřihlíželo.¹²⁵ Stejně tomu tak bude v případě, kdy celý předmět odkazu připadne pozůstalému manželi, který nemá prospěch z pozůstalosti.¹²⁶

Může se také stát, že zůstavitel odkáže věc, která je součástí společného jmění odkazovníka a jeho manželky. Bude tomu tak v případě, kdy zůstavitel zřídí pododkaz, jehož předmět má být vydán z majetku odkazovníka. Pokud je předmět odkazu vyšší hodnoty, není jeho splnění běžnou záležitostí. Jestliže v takovém

¹²³ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV.* 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 261.

¹²⁴ Viz § 162 ZŘS.

¹²⁵ Viz § 1610 odst. 1 o.z.

¹²⁶ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§1475-1720) Komentář.* 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 334- 335.

případě má být vydán z majetku společného jmění odkazovніка a jeho manželky, které podléhá zákonnému režimu, je třeba souhlasu k vydání odkazu manželky odkazovніка. Pokud by došlo k vydání odkazu, aniž by manželka souhlas udělila, má manželka možnost se dovolat neplatnosti takového jednání odkazovніка. Nechce-li souhlas manželka udělit, může odkazovník požádat soud, aby udělil souhlas k vydání odkazu namísto manželky.¹²⁷ Pokud souhlas udělen nebude, dojde k zamezení splnění povinnosti vydat odkaz, v důsledku čehož nastane zánik závazku odkazovніка pro nemožnost plnění.¹²⁸ To samé nastane také v případě, že zůstavitel zřídí odkaz, jenž má být vydán z majetku dědice, který se nachází ve společném jmění dědice a jeho manželky.

2.1.3.2. Odkaz peněz

Výjimkou z neplatnosti odkazu, v případě, že se věc určená druhově jako předmět odkazu nenachází v pozůstalosti, představuje odkaz, jehož předmětem jsou peníze. Peníze, jež jsou věcí zastupitelnou, druhově určenou, musí být vydány odkazovníkovi vždy, nejedná-li se například o staré památeční bankovky či mince mající pouze sběratelskou hodnotu. Zde už by šlo v zásadě o věci nezastupitelné určené specificky, individuálně. Pokud by je jako předmět odkazu výslovně zůstavitel určil z pozůstalosti a ty by se v ní nenacházely, jednalo by se o odkaz neplatný.¹²⁹

V tomto ohledu se nabízí otázka, jak je tomu v případě pamětních bankovek a mincí emitovaných Českou národní bankou, které lze užít i jako zákonné platidlo a mající s ohledem na kov, ze kterého jsou vyrobeny a sběratelský význam, vyšší hodnotu, než která je na nich vytištěna či vyražena.¹³⁰ Autor této práce je toho názoru, že v případě, kdy by se takové bankovky či mince v pozůstalosti nenacházely, bylo by třeba odkazovníkovi vydat peněžité obnos rovnající se pouze jejich nominální hodnotě.

Lze tedy shrnout, že platné peníze jakožto zákonné platidlo musí být odkazovníkovi vydány vždy, bez ohledu na zdroj této výplaty.¹³¹ Nicméně, *„nebudou-li předmětem pozůstalosti hotové peníze ani peníze na bankovních účtech, nebo nebudou v dostatečném počtu, vyplatí je osoba odkazem obtížena -*

¹²⁷ Viz § 714 o.z.

¹²⁸ Viz § 2006 o.z.

¹²⁹ Viz § 1610 odst. 1 o.z.

¹³⁰ Viz § 2 odst. 1.) až 4) zákona č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí.

¹³¹ Viz §1607 o.z.

případně dorovná - ze svého.“¹³²Dlužno totiž zohlednit fakt, že „*hotové peníze předmětem pozůstalosti v současné době jsou pouze výjimečně, navíc pořizovatelé hotové peníze a peníze na bankovních účtech (ve formě pohledávky) vůbec nerozlišují.*“¹³³

2.2. Odkaz zřízený dědici

V zásadě platí, že odkazovník není dědicem.¹³⁴ Ovšem právní úprava odkazu již nevylučuje případ opačný, kdy dědic je zároveň odkazovníkem. Zůstavitel tak může zřídit odkaz ve prospěch svých dědiců a pokud tak učiní, lze *de facto* rozlišovat dva typy odkazů, a to z hlediska pozitivního určení osoby obmyšlené zůstavitelem v pořízení pro případ smrti a z hlediska negativního určení osoby obmyšlené zůstavitelem v pořízení pro případ smrti.

Pozitivně může zůstavitel zřídit svému dědici tzv. přednostní odkaz. V této souvislosti však může nastat situace, kdy z posledního pořízení zůstavitele nebude patrné, zda chtěl skutečně zřídit odkaz svému dědici, případně dědicům, či pouze určil, jak má být pozůstalost mezi nimi rozdělena. V pochybnostech by se přitom mělo přiklánět spíše k druhé variantě.¹³⁵ Je třeba mít rovněž na paměti, že v případě dědice odkazovníka, kterému byla odkázána určitá věc z pozůstalosti, může nastat situace, že takový dědic nabude předmět odkazu nikoliv z titulu odkazu, ale v rámci jemu připadlému dědictví, na základě čehož by došlo ke splnutí osoby obmyšlené s osobou obtíženou odkazem a splnění odkazu by tak bylo znemožněno.

Pokud zůstavitel neurčí jinak, připadají odkazy k tíži všem dědicům, tedy i dědici, jenž je odkazovníkem. V návaznosti na to bude třeba zohlednit skutečnost, zda je předmětem odkazu věc z pozůstalosti či nikoliv. V případě, že zůstavitel odkázal věc z pozůstalosti, budou mít všichni dědici spoluvlastnické právo k odkázané věci a každý bude muset vydat dědici, kterému odkázaná věc náleží z titulu odkazu, svůj spoluvlastnický podíl. Jestliže odkázaná věc v pozůstalosti není a bude jí třeba dle vůle zůstavitele obstarat, například zakoupením od cizí osoby, bude se muset na úhradě takové věci podílet i dědic, který je zároveň

¹³² FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§1475-1720) Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 331.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Až na výjimku viz § 1633 odst. 1 o.z., k tomu více : kapitola 1.3.2. Rozdíly mezi odkazem a dědickým právem.

¹³⁵ ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi*. Díl třetí. Praha: V. Linhart, 1936, s. 222.

odkazovníkem. V zásadě by však zřízení přednostního odkazu mělo představovat určitou výhodu pro dědice, v jehož prospěch je odkaz zřízen na úkor ostatních dědiců, pokud zůstavitel nepřikáže započtení na dědický podíl.¹³⁶

Negativní určení odkazovníků, kteří mohou být zároveň dědici, pak spočívá v tom, že zůstavitel povolá určité osoby za své dědice a zároveň se také vysloví, že určitou věc či věci z pozůstalosti dědit nemají, tím tak zřídí odkaz svým zákonným dědicům.¹³⁷

2.3. Odkaz v podobě povinného dílu

Zvláštním typem odkazu je určení povinného dílu nepominutelnému dědici z vůle zůstavitele v podobě odkazu, v důsledku čehož se nepominutelný dědic stane odkazovníkem. Takto zřízený odkaz nelze nikterak zůstavitelem zatížit, a to až do výše určující povinný díl. Jestliže by jej zůstavitel zatížil a omezil tím povinný díl, například pododkazem, svěřenským nástupnictvím či příkazem, k takovému zatížení by se nepřihlíželo. Pokud by však odkázaná věc převyšovala hodnotu povinného dílu, budou se zatížení vztahovat pouze na tuto převyšující část. Zatížení odkazu omezující povinný díl budou platná, jestliže nepominutelný dědic odkaz nenabude,¹³⁸ nýbrž na jeho místo vstoupí jeho nástupce, který ale již postavení nepominutelného dědice nemá. Nepominutelný dědic, který je odkazovníkem, nemůže přijmout odkaz s omezením a zároveň žádat dorovnání povinného dílu v případě, že zůstavitel tomuto zamezí pokynem nepominutelnému dědici uvádějícím, aby si vybral mezi odkazem zatíženým například podmínkou, nebo povinným dílem.¹³⁹

Postavení nepominutelného dědice, jakožto osoby odkazem obmyšlené, je ovšem oproti jiným odkazovníkům specifické, neboť může odkaz odmítnout s výhradou povinného dílu. Pokud jej odmítne s výhradou povinného dílu, bude mít tak v zásadě prioritní postavení mezi ostatními odkazovníky. Jeho právo na povinný díl se totiž uspokojuje přednostně před odkazy, a v případě, že nebude hodnota pozůstalosti dostačovat k úhradě povinného dílu, přispějí k jeho úhradě poměrně také odkazovníci.¹⁴⁰ Lze si tak představit, že by nepominutelný dědic mohl mít zájem na odmítnutí odkazu s výhradou povinného dílu například

¹³⁶ Viz § 1663 o.z.

¹³⁷ Viz § 1594 odst. 1 o.z.

¹³⁸ Například z důvodu smrti nepominutelného dědice před zůstavitelem.

¹³⁹ Viz § 1644 odst. 3 o.z.

¹⁴⁰ Viz § 1653 o.z.

v situaci, kdy hodnota odkazu je totožná velikosti jeho povinného dílu, či v případě neúměrně přetížené pozůstalosti dluhy, v důsledku čehož by nepominutelný dědic mohl mít důvodné obavy, že by se mu žádného majetku z titulu odkazu nedostalo.

2.4. Odkaz pohledávky

Předmětem odkazu může být také pohledávka, tedy věc nehmotná movitá. Právní úprava týkající se odkazu pohledávky byla téměř doslovně převzata z prvorepublikové právní úpravy, případné odchyly pak spočívají pouze v odlišné terminologii. Ustanovení o.z. obsahující odkaz pohledávky jsou speciální vůči úpravě závazků, ustanovení týkající se závazků z pohledávek se tak použijí subsidiárně.

Charakteristické pro odkaz pohledávky je, že se odkazovník z titulu odkazu stává “dvojnásobným” věřitelem, neboť mu nejdříve vznikne pohledávka, spočívající v právu žádat osobu obtíženou o vydání předmětu odkazu, jež je sám pohledávkou.

Dle pohledávky či pohledávek, které zůstavitel osobě obmyšlené odkázal, lze rozlišovat různé typy odkazů:

- i) Odkaz pohledávky za osobou třetí (*legatum nominis*): Zůstavitel má možnost zřídit odkaz, jehož předmětem je pohledávka, kterou má za jinou osobou, odkazovník se tak po smrti zůstavitele stane novým věřitelem dlužníka. Zůstavitel rovněž může zřídit odkaz, jehož předmětem bude pohledávka osoby obtížené odkazem, kterou ta má za třetí osobou. Je povinností osoby odkazem obtížené pohledávku, která je předmětem odkazu postoupit odkazovníku, a to s veškerými právními pomůckami, jejichž účelem je dobytí pohledávky.¹⁴¹
- ii) Odkaz všech pohledávek: Jestliže zůstavitel odkáže všechny své pohledávky, které má za osobou třetí, aniž by je blíže určil, budou předmětem odkazu všechny zcizitelné pohledávky existující před zřízením odkazu a trvající po jeho zřízení. Zůstavitel může určit, že se předmět odkazu bude vztahovat také na pohledávky vzniklé až po zřízení odkazu. Ovšem zákon uvádí výčet pohledávek, které se pod obecné určení všech pohledávek nepodřadí. Tuto výjimkou tvoří pohledávky vzniklé z převoditelných cenných papírů a

¹⁴¹ Viz § 1612 o.z., také KRČMÁŘ, J. *Právo občanské IV., V. Právo rodinné. Právo dědické*. Reprint původního vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 120.

vkladních knížek.¹⁴² Dále pohledávky váznoucí na nemovitostech, ovšem zde je třeba dodat, že nemovitost není zatížena pohledávkou, funkci zajištění pohledávky plní zástavní právo na nemovitosti.¹⁴³ Vždy se tak bude jednat o pohledávky, které jsou zajištěny zástavní právem. Poslední výjimkou jsou pohledávky vznikající z věcného práva, například reálného břemena. Pokud tyto pohledávky zůstavitel individuálně a přesně nekonkretizuje v pořízení pro případ smrti jako předmět odkazu, pod obecné určení všech pohledávek zahrnutý nebudou ať už vznikly před či po zřízení odkazu.¹⁴⁴

iii) Odkaz prominutí dluhu (*legatum libertionis*): Jedná se o odkaz pohledávky, která náleží zůstavitel za osobou obmyšlenou. Zůstavitel tak *de facto* nařizuje osobě obtížené, aby prominula dluh odkazovníka, jenž má odkazovník vůči zůstaviteli. Osoba obtížená má pak povinnost odkazovníku vystavit kvitanci (potvrzení o splnění dluhu), případně vrátit dlužní úpis. Pokud je pohledávka zůstavitele za odkazovníkem zajištěna, například zástavním právem, zaniká spolu s prominutím dluhu také toto zajištění. Zůstavitel rovněž může jako předmět odkazu určit pouze prominutí zajištění dluhu či modifikovat pohledávku, kterou má za odkazovníkem v jeho prospěch, a to tak, že v něm prodlouží lhůtu k plnění či prodlouží lhůty pro splnění u splátek nebo určí splnění dluhu na splátky. V takovém případě je povinností osoby obtížené uzavřít s odkazovníkem dohodu o změně závazku, která by obsahovala změnu lhůty pro splnění dluhu. Ovšem v této souvislosti je třeba zmínit fakt, že pokud zůstavitel neurčí jinak, bude muset odkazovník nadále platit úroky i za dobu o kterou byla prodloužena lhůta pro splnění pohledávky.¹⁴⁵

iv) Odkaz splnění dluhu zůstavitele (*legatum debiti*): Předmětem takového odkazu je dluh, který má zůstavitel vůči osobě obmyšlené. Jedná se o opačnou situaci, než u předchozího typu odkazu, kdy odkazovník je věřitelem zůstavitele a ten tento svůj dluh stvrdí tak, že jím obtíží své dědice. Tento typ odkazu však ke své platnosti vyžaduje splnění zákonné podmínky: Dluh musí

¹⁴² Pro upřesnění se jedná o pohledávky: „z účtu u peněžního ústavu k nimž byla vystavena vkladní knížka“ viz ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s.303.

¹⁴³ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s.303.

¹⁴⁴ Viz § 1613 o.z.

¹⁴⁵ Viz § 1614 o.z. , §1615 o.z., také KRČMÁŘ, J. *Právo občanské IV., V. Právo rodinné. Právo dědické.* Reprint původního vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 119, , také ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 305-306.

existovat v době smrti zůstavitele a musí být řádně prokázán.¹⁴⁶ Za splnění této podmínky nastává povinnost osoby obtížené dluh uhradit, a to v době splatné pro odkaz určené zůstavitelem, neurčí-li, bude jej třeba splnit nejpozději ve lhůtě pro splnění odkazu stanovené zákonem.¹⁴⁷ Právě okolnost, že lhůta ke splnění odkazu může nastat dříve, než lhůta ke splnění pohledávky, a že osoby, které mají odkaz splnit, musí tento dluh uznat, znamená pro odkazovníka určitou výhodu. A je tak nejspíše hlavním smyslem takto zřízeného odkazu. Jinak by mohl odkazovník odkaz odmítnout a přihlásit svojí pohledávku do pozůstalostního řízení. K výše uvedenému je třeba dodat, že aby byl dluh zůstavitele považován za odkaz, je nutné, aby se zůstavitel v tomto ohledu dostatečně vyjádřil. Příkladem takového vyjádření může být, pokud se v pořízení pro případ smrti uvede: „*Janu Novému odkazuji 30 000,-, neboť jsem mu tuto částku dlužen.*“ Pokud by totiž zůstavitel odkázal výše zmíněnou částku, aniž by blíže uvedl, proč tak činí, resp. z jakého důvodu, ze znění pořízení pro případ smrti by tak nevyplývalo, že tím chtěl skutečně splnit svůj dluh, a to i navzdory faktu, že by se částka rovnala hodnotě pohledávky odkazovníka. Odkazovník by tak měl právo uplatnit svojí pohledávku v pozůstalostním řízení a zároveň požadovat splnění odkazu. Dědic se může bránit ve sporném řízení u obecného soudu probíhající mimo pozůstalostní řízení, kdy důkazní břemeno spočívající v přesvědčivém průkazu o tom, že se jedná o odkaz splnění dluhu zůstavitele, leží na dědici.¹⁴⁸

2.4. Pododkaz

Pododkazem se rozumí zvláštní případ zřízení odkazu, kdy zůstavitel v pořízení pro případ smrti vedle zřízení odkazu k tíži dědice či dědiců také nařídí samotnému odkazovníkovi, aby vydal jiné osobě předmět dalšího odkazu, neboli pododkazu (sublegátu). Na rozdíl od odkazu je splnění pododkazu ukládáno samotnému odkazovníku. Ten se tak stává z vůle zůstavitele dlužníkem vůči osobě oprávněné, tedy pododkazovníku. Pododkaz je tak břemenem odkazu. Obtížení odkazem osoby odkazovníka je tak jedinou výjimkou, kdy osobou obtíženou odkazem nebude dědic.

¹⁴⁶ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV.* 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 307.

¹⁴⁷ SCHELLE, K., SCHELLEOVÁ, I. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*, Praha: Linde, a.s., 2013, s. 74.

¹⁴⁸ KRČMÁŘ, J. *Právo občanské IV., V. Právo rodinné. Právo dědické.* Reprint původního vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 120-121.

Odkazovník vždy vydává předmět pododkazu ze svého majetku nebo na jeho úkor, jestliže má odkázanou věc obstarat. Zřízení odkazu k tíži odkazovníka je zůstaviteli umožněno právě s ohledem na zásadu, že odkazem lze obtížit jen osobu, která má určitého prospěchu z pozůstalosti a toho se odkazovníku dostává v podobě odkazu. Zřízením pododkazu dochází tedy k řetězení obligačních vztahů, kdy vedle pohledávky odkazovníka vůči dědici, či dědicům, vznikne další pohledávka, jejíž splnění tíží odkazovníka.

Pokud odkazovník přijme svůj odkaz, jeho povinnosti splnit pododkaz ho nezbavuje okolnost, že by předmět pododkazu svojí hodnotou převyšoval předmět odkazu. Povinnosti splnit pododkaz se může zprostit pouze tím, že svůj odkaz odmítne.¹⁴⁹ Může tak zřejmě učinit i poté, co odkaz nejprve přijal, jestliže se o břemenech na odkazu váznoucích dozvěděl až poté.¹⁵⁰

Jestliže odkazovník nenabude odkaz, ať už proto, že jej odmítne či z jiného důvodu,¹⁵¹ nedochází automaticky k zániku pohledávky pododkazovníka vzniklé z pododkazu, nýbrž povinnost jej splnit přechází na toho, komu předmět původního odkazu připadl. Takovou osobou může být náhradník odkazovníka, byl-li zůstavitelem ustanoven, či podílník na témže odkazu, případně-li mu uvolněný podíl na odkazu. Výjimkou z povinnosti splnit pododkaz osobami, kterým odkaz připadl, je případ, kdy splnění pododkazu spočívalo v osobních úkonech původně zatíženého odkazovníka.

V případě, že by odkaz nepřípadl žádné z výše uvedených osob, dojde k zániku povinnosti jeho splnění osobám obtíženým, tedy dědicům. Pokud však měl být předmět odkazu vydán z pozůstalosti a zánik povinnosti jeho splnění by tak vedl ku prospěchu dědice či dědiců, tíží je rovněž břemeno v podobě pododkazu a je jejich povinností jej splnit.¹⁵² Avšak v situaci, kdy by například bylo zapotřebí pro splnění odkazu předmět odkazu obstarat na náklady dědice, či dědiců a z tohoto důvodu by se jim žádného prospěchu ze zániku jejich povinnosti odkaz splnit nedostalo, nemají dědicové povinnost splnit pododkaz a

¹⁴⁹ Viz rozhodnutí Gl. U. 269 : „*Dokud odkazovník neodmítl odkaz zatížený sublegátem, zůstává dalšimu odkazovníku zavázán.*“

¹⁵⁰ K tomuto lze dospět z prvorepublikové teorie viz ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi*. Díl třetí. Praha: V. Linhart, 1936, s. 225

¹⁵¹ Jiným důvodem může být např. úmrtí odkazovníka před zůstavitelem.

¹⁵² Viz § 1629 o.z.

ten tak zanikne.¹⁵³

Osobě či osobám, kterým odkaz po původním odkazovníku připadnul, je zákonem dána možnost výběru, zda pododkazovníku vydají předmět pododkazu nebo původního odkazu. Ty tak mají určitou výhodu oproti původnímu odkazovníku, jenž tuto možnost nemá. Nicméně ten se může s pododkazovníkem dohodnout na jiném způsobu plnění, například právě na vydání předmětu odkazu namísto předmětu pododkazu. Takto se mohou dohodnout pouze za předpokladu, že to není zůstavitelem výslovně v pořízení pro případ smrti zamezeno. Autor této práce však považuje za vhodnější, kdyby právní úprava v o.z. umožnila odkazovníku odmítnutí splnění pododkazu, a to do výše přesahující hodnotu odkazu, aniž by odkazovník pozbyl svého odkazu. Neboť se domnívá, že smyslem pododkazu není jím znevýhodnit či nepřiměřeně zatížit odkazovníka, ale pověřit odkazovníka na základě jeho majetkového prospěchu z odkazu ke splnění jiného přání zůstavitele. Inspiraci lze nalézt v úpravě německého občanského zákoníku (*Bürgerliches Gesetzbuch*), ve kterém dle ustanovení § 2187 odst. 1 BGB má pododkazem zatížený odkazovník povinnost plnit pododkaz pouze do té výše, která odpovídá hodnotě jím nabytého odkazu.¹⁵⁴

Jelikož i další odkaz (pododkaz) je odkazem, neboť také vychází z vůle zůstavitele, platí pro pododkaz a pododkazovníka v zásadě totéž, co je uvedeno v této práci pro odkaz.

¹⁵³ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV.* 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 253.

¹⁵⁴ Viz § 2187 odst. 1 BGB.

Dostupné z : http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#p7216

3. Odvolání odkazu

Během svého života má zůstavitel možnost odkaz kdykoliv odvolat. Jelikož je odkaz obvykle zřízen v pořízení pro případ smrti, budou také pro jeho zrušení platit ustanovení týkající se odvolání závěti, dovětku a ustanovení o zániku práv a povinností z dědické smlouvy.

Výslovné odvolání odkazu, který je obsažen v pořízení pro případ smrti, lze učinit například tak, že zůstavitel v novém pořízení pro případ smrti uvede jednoznačně a srozumitelně, že konkrétní odkaz jím zřízený závětí či dovětkem výslovně odvolává. To bude vhodné zejména v případech, kdy je obsaženo více odkazů v rámci jednoho pořízení pro případ smrti, či je v pořízení obsaženo i povolání dědiců a zůstavitel ho tak nechce zrušit celé. Konkludentně odkaz zůstavitel odvolá, jestliže zničí listinu odkaz obsahující.¹⁵⁵ Odkaz, který je zřízen v dědické smlouvě, lze zrušit ujednáním smluvních stran formou veřejné listiny, nebo jednostranným právním jednáním zůstavitele v podobě závěti nebo dovětku; pro platnost takové závěti nebo dovětku je však nutné, aby druhá strana dala k tomuto jednostrannému právnímu jednání zůstavitele souhlas ve formě veřejné listiny. Dlužno dodat, že po uzavření dědické smlouvy, která obsahuje odkaz, má sice zůstavitel možnost s věcí, jež je předmětem smlouvy, dle libosti za svého života naložit, avšak odkazovník (či dědic) jakožto druhá strana smlouvy má možnost se dovolat neúčinnosti těch jednání zůstavitele, jež jsou s dědickou smlouvou v nesouladu.¹⁵⁶

Pododkazy mají vůči odkazům akcesorickou povahu. Jejich existence je tudíž závislá na původním odkazu, resp. pokud ten bude zrušen, bude zrušen i pododkaz. Ovšem to nevylučuje možnost odvolat pouze pododkaz při současném zachování původního odkazu.¹⁵⁷

Nad to však existují v o.z. také další způsoby zrušení odkazu, aniž by nutně muselo být zrušeno či změněno pořízení pro případ smrti odkaz obsahující. K odvolání odkazu dochází tedy také prostřednictvím domněnek o odvolání odkazu zůstavitelem. Jejich podstatou je, že k odvolání odkazu na jejich základě

¹⁵⁵ SVOBODA J., KLIČKA O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2014, s. 122-123.

¹⁵⁶ Viz §1588 odst. 2, §1583 o.z. Jedná se o taková jednání zůstavitele, jimiž pořídil pro případ smrti nebo uzavřel darovací smlouvu, a tato jednání nejsou s dědickou smlouvou slučitelná, zejména pokud z nich vyplývá zřejmý úmysl zůstavitele poškodit či neúměrně zkrátit smluvního dědice či odkazovníka.

¹⁵⁷ SVOBODA J., KLIČKA O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2014, s. 122.

nedochází výslovně z vůle zůstavitele, ale ten tak činí mlčky.

3.1. Domněnky odvolání a existence odkazu

Zákon obsahuje, pro zánik odkazu týkající se pouze věcí určitých, nezastupitelných, zvláštní domněnky odvolání odkazu zůstavitelem, dopadající na čtyři různé případy:

- i) Prvním případem, ze kterého se vyvozuje odvolání odkazu, je situace, kdy zůstavitel odkázanou věc zničí nebo ji zcizí a znovu nenabude.¹⁵⁸ Jestliže zůstavitel odkázanou věc zcizí třetí osobě a odkazovník si poté odkázanou věc od třetí osoby koupí, je odkaz taktéž zůstavitelem odvolán.
- ii) Druhý případ odvolání odkazu nastane, pokud zůstavitel věc změní takovým způsobem, že se z ní stane věc jiná,¹⁵⁹ a to tak, že pozbyde své původní podoby a názvu.¹⁶⁰
- iii) Třetí případ se týká odkazu pohledávky, jestliže zůstavitel odkázanou pohledávku vymůže a vybere.¹⁶¹ Stalo-li se tak jen z části, uplatní se domněnka jen na tuto část a ve zbývající části zůstává odkaz platným. Zákonná formulace slov „vybere a vymůže“ není zcela korektní, neboť ne všechny pohledávky je třeba také vymáhat. Není třeba vymáhat pohledávky, které jsou dlužníkem plněny po vyzvání zůstavitele dobrovolně.¹⁶²
- iv) Čtvrtý případ dopadá na situace, kdy odkazovník nabyl předmět odkazu bezúplatně od zůstavitele poté, co zůstavitel o takovém předmětu odkazu pořídil v pořízení pro případ smrti.¹⁶³ Zůstavitel tak odkazovníku daroval věc, která by jinak byla předmětem odkazu, v důsledku čehož již takováto věc není v dispozici zůstavitele.¹⁶⁴

První tři výše zmíněné domněnky jsou vyvratitelné, tzn. platí, dokud není prokázán opak. Je právem odkazovníka prokázat, že zůstavitel výše uvedeným způsobem nechtěl odkaz odvolat, důkazní břemeno obnášející vyvrácení těchto domněnek tak nese ten, kdo na odkazu trvá. Poslední domněnka je nevyvratitelná.

¹⁵⁸ Viz §1602 písm. a) o.z.

¹⁵⁹ Viz §1602 písm. b) o.z.

¹⁶⁰ SVOBODA J., KLIČKA O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2014, s.123.

¹⁶¹ Viz §1602 písm. c) o.z.

¹⁶² ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV*. 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 287.

¹⁶³ Viz §1609 o.z.

¹⁶⁴ K tomu více viz rozhodnutí GI. U. 15641.: „*Také peněžitý odkaz může být mlčky odvolán vyplacením odkázané částky za zůstavitelova života.*“

Právní úprava odkazu naopak upravuje i situace, kdy bude důkazní břemeno ležet na osobě odkazem obtížená, a ta má pak možnost prokázat, že právní jednání zůstavitele spočívající ve zřízení odkazu bylo jím odvoláno. Jedná se o vyvratitelnou domněnku existence odkazu, kdy se zůstavitelovo jednání nepovažuje za odvolání odkazu, jelikož chybí vůle zůstavitele k jeho zrušení. Aby byl tedy odkaz odvolán, musí dojít ke zničení, zcizení či změně věci z vůle zůstavitele, nebo alespoň za jeho vědomí. *„Lze očekávat, že osoba odkazem obtížená se bude bránit splnění odkazu zejména v případech, kdy odkázanou věc nabyla za života zůstavitele jiná osoba sice mimo vůli zůstavitele, ale v souladu se zákonem. Například vydražením při exekuci. V tomto případě ztrátu vlastnictví zapříčinil zůstavitel tím, že nesplácel dluhy, a lze se přiklonit k tomu, že náhrada za odkaz by neměla být v takovém případě přiznána.“*¹⁶⁵

Jestliže bylo docíleno zničení, zcizení či změny odkázané věci mimo vůli zůstavitele, odkaz trvá a odkazovníku se vydá peněžitá náhrada.¹⁶⁶ Kompenzace však nemusí být nutně jen v peněžité podobě, osoba obtížená odkazem a odkazovník se mohou dohodnout na jiném plnění, jestliže se shodnou na tom, že odkaz trvá.¹⁶⁷ Odkaz zůstane platným také v případě odkazu pohledávky, jestliže dlužník z pohledávky svůj dluh splní dobrovolně, aniž by zůstavitel sám vyžadoval jeho splnění.¹⁶⁸ Nelze však spravedlivě požadovat po osobě, která svůj dluh z pohledávky již splnila zůstaviteli z vlastního popudu, její další splnění odkazovníku, na její místo by pak nastoupili dědicové.

¹⁶⁵ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 289.

¹⁶⁶ Důvodová zpráva o.z. §1602 až 1603, s. 399.

Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

¹⁶⁷ Např. obstarání a vydání jiné podobné věci osobou obtíženou.

¹⁶⁸ K tomu důvodová zpráva o.z. uvádí: odkaz trvá v případě, že pohledávka zanikla proto, že dlužník dluh vyrovnal z vlastního popudu, že tedy věřitel jen přijal plnění dlužníkem nabízené. Viz důvodová zpráva o.z k §1602 až 1603.

Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

4. Nabytí odkazu

Jelikož odkazovník není dědicem, nebude ani účastníkem pozůstalostního řízení. To však neplatí absolutně, neboť může nastat řada různorodých případů, kdy s ním během pozůstalostního řízení bude jako s účastníkem jednáno. Jako příklad lze uvést situaci, kdy není jisté, zda určitá osoba je zůstavitelovým dědicem, či odkazovníkem. Odkazovník se tak stane účastníkem pozůstalostního řízení dle § 110 odst. 1 ZŘS, a to do doby, než se pravomocně rozhodne spor o tom, zda je či není dědicem.¹⁶⁹

Dle koncepce nabývání předmětu odkazu jsou rozhodné dva okamžiky, jež mohou i splývat. Jedná se o okamžik vzniku práva na odkaz a okamžik splatnosti tohoto práva. Aby mohla osoba odkazem obmyšlená odkaz nabýt, musí být způsobilým odkazovníkem.

4.1. Způsobilost odkazovníka

Aby se osoba mohla stát odkazovníkem, potažmo pododkazovníkem a nabýt tak práva na odkaz, musí být způsobilá dědit, nesmí u ní tedy nastat právní důvod zakládající dědickou nezpůsobilost. Odkazovník nemůže být také osobou, která byla platně zůstavitelem vyděděna.¹⁷⁰

Dědická nezpůsobilost osoby nastává ze zákona a může nastat jak u odkazovníka fyzické osoby, tak u odkazovníka osoby právnické. Příkladem dědicky nezpůsobilé právnické osoby bude zejména případ, kdy statutární orgán, či jeho člen spáchá některý z činů zakládajících dědickou nezpůsobilost, a to v zájmu právnické osoby. Nezpůsobilým odkazovníkem bude osoba, která se dopustí činu povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku, či manželu, nebo se dopustí zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli dle § 1481 o.z. Avšak odkazovník bude způsobilým nabýt odkaz v případě, že spáchá některý z činů zakládajících dědickou nezpůsobilost, jestliže zůstavitel konkrétní čin, který zakládá dědickou nezpůsobilost, výslovně odkazovníku prominul.¹⁷¹ Dle ustanovení §1482 o.z. se může stát v určitých případech nezpůsobilým dědicem také manžel, či rodič zůstavitele. Manžel zůstavitele se stane dědicky nezpůsobilým, pokud se dopustil vůči zůstaviteli činu naplňující znaky domácího násilí, v důsledku čehož podal zůstavitel návrh na

¹⁶⁹ ŠEŠINA, M. *Postavení odkazovníka v řízení o pozůstalosti*. Ad Notam, 4/2015, s. 8-11.

¹⁷⁰ Viz § 1594 odst. 1 o.z.

¹⁷¹ Viz § 1481 o.z.

rozvod. Rodič dítěte nebude jeho dědicem v případě, kdy byl zbaven rodičovské odpovědnosti, neboť ji či její výkon zneužíval, nebo z vlastní viny výkon rodičovské odpovědnosti závažným způsobem zanedbával. Nicméně v obou případech bude manžel či rodič zůstavitele vyloučen ze zákonné dědické posloupnosti. Kdyby zůstavitel například povolal manžela za dědice závětí, či uzavřel v jeho prospěch dědickou smlouvu, k vyloučení dědického práva manžela by nedošlo. Avšak odkaz je zřízen z vůle zůstavitele v pořízení pro případ smrti, tudíž se domnívám, že ustanovení § 1482 o.z. na odkazovníka aplikovat nelze; neboť tím, že zůstavitel zřídil odkaz v pořízení pro případ smrti a nikterak jej nedovolal, počínání odkazovníka, jež naplnilo důvody zakládající dědickou nezpůsobilosti dle § 1482 o.z., tak v podstatě zůstavitel odkazovníku prominul.¹⁷²

Oproti dědické nezpůsobilosti, která vzniká ze zákona, dochází k vydědění nepominutelného dědice z vůle zůstavitele. Zůstavitel vyděděním svého potomka způsobí, že ten nemá právo na povinný díl, a to za předpokladu, že jeho nezdárný potomek naplnil skutkovou podstatu jednoho ze zákonných důvodů vydědění.¹⁷³ Zůstavitel může nepominutelného dědice vydědit výslovně, anebo mlčky a po právu.¹⁷⁴ Platně vyděděný nepominutelný dědic nemůže být ani odkazovníkem.¹⁷⁵

Pro nabytí odkazu osobou obmyšlenou je třeba také vzít v potaz svéprávnost osoby, která má předmět odkazu nabýt. Neboť fyzické osoby, jakožto odkazovníci, kterým byla svéprávnost omezena, či jsou osoby nezletilé, budou zastoupeny k právnímu jednání, které se týká jejich existujícího nebo budoucího jmění. Dítě tak zpravidla zastupuje zákonný zástupce, jímž bude povětšinou rodič dítěte. Osobu omezenou ve svéprávnosti zastupuje opatrovník.

V případě právních jednání zastupujících osob, týkajících se odkazu, u nichž dítě nabývá odkaz nikoliv zanedbatelné hodnoty, bude třeba souhlasu opatrovnického soudu. Avšak právní úprava odkazu nepožaduje po odkazovníku, aby se zvlášť vyslovil, že odkaz přijímá. Předpokládá se, že odkazovník bude mít zpravidla zájem odkaz přijmout a proto nejsou stanoveny žádné formální

¹⁷² Srov. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 46.

¹⁷³ Viz §1646, §1647 o.z.

¹⁷⁴ Viz §1651 odst. 2 o.z.

¹⁷⁵ Jestliže má být odkaz splněn během pozůstalostního řízení bude se otázkou způsobilosti odkazovníka zabývat pozůstalostní soud (§1678 odst. 2, poslední věta o.z.), ovšem pokud by splatnost odkazu nastala až po skončení pozůstalostního řízení, bude muset dědickou nezpůsobilost odkazovníka, stejně jako odkazovník v případě pododkazu, namítat dědic, a to v rámci sporného řízení o splnění odkazu u obecného soudu.

náležitosti pro přijetí odkazu osobou obmyšlenou. Vzhledem k shora uvedenému, opatrovnický soud nebude mít zřejmě v případě nabývání odkazu k čemu souhlas udělit.¹⁷⁶ Nicméně je třeba také zohlednit znění ustanovení § 898 odst. 3 o.z., ve kterém je stanoveno: „*K právnímu jednání rodiče, k němuž schází potřebný souhlas soudu, se nepřihlíží.*“ Lze tedy předpokládat, že ačkoliv není nutné činit zvláštní právní jednání k přijetí odkazu osobou obmyšlenou, v našem případě jejího zákonného zástupce, či opatrovníka, bude u nezletilých osob potřeba pro přijetí odkazu prohlášení osoby odkazovníka zastupující a následný souhlas opatrovnického soudu k jeho přijetí. Prohlášení dle názoru autora této práce nemusí být výslovné, postačí, že zákonný zástupce jménem zastoupené osoby odkaz neodmítl.

V případě právnické osoby je předpokladem pro její nabytí odkazu, že musí mít právní osobnost. Nicméně, pokud zůstavitel zřídí odkaz tomu, co osobou není, například určité organizační složce bez právní osobnosti, nebude s ohledem na ustanovení §17 odst. 2 o.z. takový odkaz neplatný, nýbrž by se měl vydat například fyzické osobě, která za takovouto organizační složku jedná, či vyhledat a vydat jej jiné právnické osobě s právní osobností, která bude mít podobný předmět činnosti jako zůstavitelem zvolená organizační složka bez právní osobnosti.¹⁷⁷

4.2. Právo na odkaz

K nabytí odkázané věci je esenciální, aby došlo ke vzniku práva na odkaz, jehož titulem je existence zřízeného odkazu v pořizení pro případ smrti zůstavitelem, které nebylo nikterak zůstavitelem odvoláno. Ke vzniku práva na odkaz je také zapotřebí, aby nastala právní událost, kterou je smrt zůstavitele.

Okamžikem smrti tak zpravidla vzniká obligační vztah mezi odkazovníkem a osobou, jež je odkazem obtížena. Zůstavitel však může vznik práva na odkaz odložit, a to buď stanovením podmínky, doložkou času, či splněním příkazu. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že samotným zřízením odkazu ještě právo na odkaz nevzniká.

Podmínkou pro vznik práva na odkaz je také to, aby odkazovník zůstavitele přežil. S tím se také pojí pravidlo, že odkazovník nemá možnost právo

¹⁷⁶ MUZIKÁŘ, M., SVOBODA, J., *Udělování souhlasu s právním jednáním za nezletilého v řízení o pozůstalosti*, Ad Notam, 3/2015, s. 12-13.

¹⁷⁷ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 269.

na odkaz jakkoliv převést, či s ním jinak naložit do okamžiku jeho vzniku.¹⁷⁸ Je tedy nepřipustné, aby odkazovník o tomto právu pořídil pro případ smrti. Nicméně lze předpokládat, že v praxi bude docházet ke zřízení odkazu, aniž by se o tom odkazovník za života zůstavitele dozvěděl. V případě, kdy odkazovník pořídí například závěti před smrtí zůstavitele o celém svém majetku ve prospěch určitého dědice, bude předmětem tohoto pořízení i dosud „nedospělý“ odkaz, a to za předpokladu, že se stane předmětem jeho pozůstalosti, resp. že odkazovník zůstavitele přežije. Jestliže odkazovník o odkazu ví a výslovně o něm pořídí, nebude se k takovému pořízení zřejmě přihlížet.¹⁷⁹ Rovněž je nepřipustné uzavírání jakýchkoliv smluv o budoucím odkazu za života zůstavitele, resp. do vzniku práva na odkaz, s výjimkou smlouvy o zřeknutí se práva na odkaz.

Jedinou dispoziční možností, kterou odkazovník má před vznikem jeho pohledávky z odkazu, představuje právo odkazovníka se odkazu zříci. Pro zřeknutí se práva na odkaz však zákon vyžaduje uzavření smlouvy mezi zůstavitelem a odkazovníkem, která má formu veřejné listiny. Zde nelze přehlédnout příliš formalistický postup, zákon totiž u zřeknutí se práva na odkaz odkazuje na ustanovení, která se týkají zřeknutí se dědického práva.¹⁸⁰ Jako důvod pro uzavření smlouvy o zřeknutí se dědického práva formou veřejné listiny lze považovat fakt, že dědické právo nemusí vždy vycházet z vůle osob a může vzniknout i ze zákona. V takovém případě si lze představit, že osoby mohou mít v určitých případech zájem tomuto zamezit a uzavřou tak mezi sebou smlouvu o zřeknutí se dědického práva. Naproti tomu ke zřízení odkazu dochází zásadně z vůle zůstavitele, který tak činí s úmyslem obdarovat osobu či osoby. Z praktického hlediska by byl pro zůstavitele a osobu obmyšlenou zdaleka jednodušší postup, jestliže by po oznámení zůstaviteli osobou obmyšlenou, že o odkaz nemá zájem, zůstavitel jednoduše odvolal či zničil pořízení pro případ smrti odkaz obsahující.¹⁸¹

Po vzniku práva na odkaz, jež je pohledávkou, která je majetkovým právem, má odkazovník možnost s touto pohledávkou dle libosti disponovat. Má právo odkaz přijmout, odmítnout, či může svou pohledávku postoupit jiné osobě,

¹⁷⁸ Viz §1620 odst. 2 o.z., §1622 o.z.

¹⁷⁹ Ustanovení §1622 o.z. neuvádí žádnou sankci v případě porušení tohoto zákazu.

¹⁸⁰ Viz §1620, §1484 o.z.

¹⁸¹ Srov. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV.*, 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 290-291, také FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§1475-1720) Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 351.

případně o odkazu pořídit pro případ smrti. Ovšem z povahy některých předmětů odkazu jsou postoupení či přechod těchto pohledávek na jinou osobu vyloučeny. Půjde tak například o výměnek nebo osobní služebnost.

Dlužno dodat, že v případě, kdy se odkazovník sice dožije smrti zůstavitele, ale zemře dříve, než mu vznikne právo na odkaz, přechází toto právo na jeho dědice, kteří jej tak nabývají okamžikem, kterým by jej nabyl odkazovník, kdyby byl naživu.¹⁸²

4.2.1. Odmítnutí odkazu

Nemá-li odkazovník zájem odkaz nabýt, má možnost mimo zřeknutí se práva na odkaz také odkaz odmítnout, a to od okamžiku, kdy nabude právo na odkaz, není-li to smluvně mezi zůstavitelem a odkazovníkem vyloučeno. V o.z. v ustanovení § 1623 se uvádí, že odkaz se odmítá způsobem, jakým se odmítá dědictví. Z tohoto ustanovení nevyplývá zcela jednoznačně, do jaké míry lze použít právní úpravu obsahující odmítnutí dědictví, neboť se zde odkazuje pouze na **způsob**, jakým se odmítá dědictví.

V ustanovení § 1487 odst. 1 o.z. je stanoveno: „*Odmítnutí dědictví vyžaduje výslovné prohlášení vůči soudu. Dědictví lze odmítnout do jednoho měsíce ode dne, kdy soud dědice vyrozuměl o jeho právu odmítnout dědictví a o následcích odmítnutí.*“ Vzhledem k tomu, že odkazovník není účastníkem pozůstalostního řízení, soud odkazovníku nepodává poučení o lhůtách k uplatnění práva odmítnout odkaz, jak tomu činí v případě odmítnutí dědictví. Tyto lhůty se tedy v případě odkazu neuplatní a odkazovník může odkaz odmítnout kdykoliv do jeho splnění osobou obtíženou. Odmítnutí odkazu ovšem vyžaduje výslovné prohlášení odkazovníka. Jestliže tak koná vůči soudu, učiní výslovné prohlášení o odmítnutí odkazu do soudního protokolu, nebo doručením písemného prohlášení o tom, že odkaz nechce.¹⁸³ Zákon nevyžaduje ověření pravosti podpisu odkazovníka. Nicméně lze považovat za vhodné, aby podpis ověřen byl u odkazů vyšší hodnoty.¹⁸⁴

Odkazovník se může pro právní jednání spočívající v odmítnutí odkazu nechat zastoupit. Avšak stejně jako u odmítnutí dědictví, tak i u odmítnutí odkazu dochází jeho odmítnutím k zásahu do majetkové sféry odkazovníka s možným

¹⁸² Viz § 1620 odst. 1 o.z.

¹⁸³ Viz § 167 ZŘS

¹⁸⁴ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 324.

střetem zájmů zastupované osoby a osoby zastupující (neboť odkazovník může udělit generální plnou moc k veškerým právním jednáním ohledně odkazu osobě, která je podílníkem ze stejného odkazu). Je tedy nutné, aby osoba, která odkazovníka zastupuje, byla výslovně odkazovníkem zmocněna k odmítnutí odkazu.¹⁸⁵

K platnému odmítnutí odkazu však není nutné vždy výslovného prohlášení vůči pozůstalostnímu soudu, ale postačí, pokud tak učiní odkazovník pouze vůči osobě či osobám obtíženým. Neboť vztah mezi odkazovníkem a osobou obtíženou je vztahem obligačním, oba se mohou domluvit na změně závazku, či na jeho zániku. V tomto ohledu lze použít ustanovení týkající se prominutí dluhu dle § 1995 a násl. o.z.¹⁸⁶ Oznámení pozůstalostnímu soudu nebude ani u některých odkazů reálně možné, neboť u řady z nich může totiž vzniknout právo na odkaz osobě obmyšlené až po skončení pozůstalostního řízení.

Odkazovník by však měl pozůstalostnímu soudu výslovným prohlášením odmítnutí odkazu oznámit v případě splatných odkazů zůstavených k veřejně prospěšnému či dobročinnému účelu, odkazů ve prospěch právnických osob veřejně prospěšných, nebo zřízených ve veřejném zájmu a fyzických osob, které nejsou plně svéprávné. Neboť u těchto odkazů je ze zákona požadováno jejich splnění před potvrzením dědictví pozůstalostním soudem. Jestliže by odmítnutí odkazu soudu nebylo oznámeno, mohlo by docházet ke zbytečným průtahům řízení. Pozůstalostní soud totiž dědictví nepotvrdí, dokud tyto odkazy nebudou splněny.¹⁸⁷

Ingerence soudu, tentokrát však opatrovnického, bude také nutná u osob odkazem obmyšlených, které nejsou plně svéprávné. Osoby bez plné svéprávnosti budou vždy zastoupeny k právnímu jednání spočívajícímu v odmítnutí odkazu. Nezletilá osoba bude zastoupena zákonným zástupcem a osoba omezená ve svéprávnosti opatrovníkem. I zde může dojít ke střetu zájmů osoby zastupované a osoby, která zastupuje, v takovém případě by měl opatrovnický soud jmenovat odkazovníku kolizního opatrovníka.

Souhlas k odmítnutí odkazu opatrovnickým soudem je nutný u všech odkazů zřízených ve prospěch osoby omezené ve svéprávnosti a u těch odkazů,

¹⁸⁵ Viz § 1485 odst. 2 o.z.

¹⁸⁶ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§1475-1720) Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 356.

¹⁸⁷ Viz § 1691 odst. 1 písm. b) o.z.

kterým dítě nabývá majetek nikoliv zanedbatelné hodnoty.¹⁸⁸ Pokud by nedošlo ke schválení odmítnutí odkazu opatrovnickým soudem, k odmítnutí se nebude přihlížet a odkaz bude muset být splněn.¹⁸⁹ Jestliže je tedy odkazovníkem osoba bez plné svéprávnosti, pozůstalostní soud musí navíc před schválením dědictví u splatných odkazů, jejichž splnění je vyžadováno během pozůstalostního řízení, ještě vyčkat na schválení odmítnutí odkazu opatrovnickým soudem.

Pokud se týče částečného odmítnutí odkazu, není výklad jednotlivých odborných komentářů shodný. Autoři komentáře k o.z. Fiala, Drápal a kol. vychází z prvorepublikové úpravy odkazu, podle které, stejně jako u odmítnutí dědictví podle úpravy současné, nelze odkaz zčásti přijmout a z části odmítnout. Odmítnout odkaz je možné pouze jako celek. Tím však není dotčena možnost odmítnout pouze některý z odkazů, pokud zůstavitel zřídil jedné osobě odkazů více.¹⁹⁰ Naproti tomu autoři komentáře k o.z. Švestka, Dvořák, Fiala a kol. uvádí, že v případě, kdy zůstavitel odkázal více věcí v rámci jednoho odkazu, má osoba obmyšlená z tohoto odkazu možnost přijmout pouze část odkazu a zbytek odmítnout. Stejně tak lze učinit u věci dělitelné, či hromadné, ovšem u věci nedělitelných by to z jejich povahy možné nebylo.¹⁹¹

Autor této práce se přiklání spíše k druhému názoru, neboť postavení odkazovníka a dědice je diametrálně odlišné. Odkazovník na rozdíl od dědice zásadně neodpovídá za zůstavitelovy dluhy, tudíž není zapotřebí, aby se možnost pro odkazovníka částečně odmítnout odkaz v tomto směru omezovala. Domnívá se tedy, že se v oblasti částečného odmítnutí odkazu úprava o odmítnutí dědictví neuplatní. Opačně tomu bude v případě odmítnutí odkazu osobou obmyšlenou s výhradou, či pod podmínkou. Neboť odkazovník sice neodpovídá za zůstavitelovy dluhy, avšak ten jej může zatížit jinak, například zřízením pododkazu nebo nařízením příkazu. Zde by jednání odkazovníka směřující k oproštění se splnění takovéto povinnosti, aniž by zároveň pozbyl odkazu, nebylo možné, resp. by bylo neplatné.¹⁹² De lege ferenda by však po vzoru

¹⁸⁸ Viz § 461 odst. 2, § 483 odst. 2 písm. e), § 898 odst. 2 písm. c) o.z.

¹⁸⁹ Souhlas opatrovnického soudu bude také nutný k zřeknutí se práva na odkaz, učiněné zákonným zástupcem dítěte nebo opatrovníkem osoby omezené ve svéprávnosti.

¹⁹⁰ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§1475-1720) Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 356, také ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi*. Díl třetí. Praha: V. Linhart, 1936, s. 263.

¹⁹¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV*. 2. vydání, Praha Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 324.

¹⁹² Viz § 1489 odst. 1 o.z.

německého občanského zákoníku BGB (*Bürgerliches Gesetzbuch*) bylo dle mého názoru vhodnější, kdyby bylo ustanovení o odmítnutí odkazu více rozvinuto a obsahovalo by přesné označení, jakých ustanovení o odmítnutí dědictví se užije v případě odmítnutí odkazu odkazovníkem.¹⁹³

Dle prvorepublikové judikatury se mohl odkazovník svého práva na odkaz vzdát prohlášením vůči pozůstalostnímu soudu ve prospěch jiné osoby.¹⁹⁴ Je možné, aby tak učni i dnes, neboť po vzniku práva na odkaz má odkazovník možnost s ním dle libosti naložit. Vzdát se práva na odkaz ve prospěch jiné osoby může učinit během řízení o pozůstalosti způsobem uvedeným pro odmítnutí odkazu, ale také po jeho skončení. *De facto* půjde o smlouvu ve prospěch třetí osoby, za předpokladu, že osoba obtížená přistoupí na návrh odkazovníka, aby byla věc vydána třetí osobě.¹⁹⁵

Pokud si odkazovník počíná způsobem prokazujícím, že již odkaz přijal, k učiněnému prohlášení o odmítnutí odkazu se nepřihlíží. Prohlášení o odmítnutí odkazu nelze vzít odkazovníkem zpět. V důsledku odmítnutím odkazu nastává fikce, spočívající v tom, že se na odkazovníka hledí jako by odkaz nikdy nenabyl.¹⁹⁶

4.2.2. Uvolněný odkaz

K uvolnění odkazu může dojít jednak ze subjektivních důvodů, a to projevem vůle odkazovníka k nepřijetí odkazu, resp. jeho odmítnutím či jeho zřeknutím, nebo z důvodů objektivních. Objektivním důvodem může být například smrt odkazovníka jakožto fyzické osoby, potažmo zánik právnické osoby, a to před úmrtím zůstavitele nebo současně s ním. Jiným objektivním důvodem uvolnění odkazu může být dědická nezpůsobilost odkazovníka, či případ, kdy byl jako nepominutelný dědic platně vyděděn.¹⁹⁷

Uvolněný odkaz může připadnout jeho substitutovi, pokud byl

¹⁹³ Viz § 2180 BGB. Dostupné z: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#p7216

¹⁹⁴ Viz rozhodnutí Vážný 18509/43: „*I odkazovník je oprávněn vzdáti se prohlášením vůči pozůstalostnímu soudu práv z odkazu ve prospěch určité osoby; k prohlášení není třeba notářského zápisu a lze jej učinit ústně i písemně. Je platné vzdání se nároku z odkazu ve prospěch určité osoby, bylo-li příslušné prohlášení adresováno pozůstalostnímu soudu a došlo-li prostřednictvím osoby, které bylo svěřeno, na pozůstalostní soud, třebas se tak stalo až po odkazovníkově smrti.*“

¹⁹⁵ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2. vydání*, Praha Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 325.

¹⁹⁶ Viz § 1489 odst. 2 o.z.

¹⁹⁷ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2. vydání*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 332.

zůstavitelem odkazovníku ustanoven. Není-li náhradník či svěřenský nástupce a byla-li odkazem obmyšlena pouze jedna osoba, povinnost splnit odkaz zanikne (*exonerace odkazu*).¹⁹⁸

Jestliže zůstavitel odkázal více odkazovníkům jeden odkaz, aniž by určil jejich podíly,¹⁹⁹ či je určil, ale všeobecným způsobem, případně uvolněný podíl na odkazu poměrně ostatním odkazovníkům (*akrescence odkazu*).²⁰⁰ V této souvislosti je vhodné upozornit na situaci, kdy zůstavitel určí podíl více odkazovníků na určité věci, například v rozsahu jedné poloviny a zbytek ponechá dědicům. Jestliže zůstavitel neurčí podíly odkazovníků v rámci tohoto podílu a jeden z nich odkaz odmítne, dojde rovněž ke zvětšení podílů ostatních spoluodkazovníků.²⁰¹

Nicméně pokud zůstavitel svůj projev vůle k určení podílů na odkazu vyjádří dostatečně přesným způsobem, určí tak podíly spoluodkazovníků nikoliv obecně, a dojde-li k uvolnění některého z podílů, nepřipadne tento ostatním spoudkazovníkům, ale případně osobě obtížené či osobám obtíženým. Ty v takovém případě pozbydou povinnost odkaz splnit v rámci tohoto podílu (*částečná exonerace odkazu*).²⁰²

Jestliže uvolněný odkaz či jeho podíl představuje osobě, či osobám, kterým připadl, určitý prospěch, mají také povinnost splnit veškerá břemena s ním spojená, s výjimkou těch, které spočívají v osobních úkonech původního odkazovníka, který odkaz pozbyl.²⁰³

4.2.3. Náhradnictví a svěřenské nástupnictví při odkazech

Rozdíl mezi náhradnictvím a svěřenským nástupnictvím lze spatřovat zejména v tom, že náhradnictví se uplatní v případě, že odkazovník své právo na odkaz vůbec nenabude, kdežto v případě, že je zřízeno svěřenské nástupnictví, odkazovník své právo na odkaz vždy pozbyde.²⁰⁴

Za účelem předejít zániku povinnosti splnit odkaz, či uvolnění podílu

¹⁹⁸ Stejně tak se stane, pokud odkaz pozbydou všichni podílníci téhož odkazu. Viz § 1628 odst. 3 o.z.

¹⁹⁹ Spoluodkazovníci mají pak rovné právo na odkaz viz § 1500 odst. 1 o.z.

²⁰⁰ Rozhodnutí GI.U. 1283: „*Je-li odkázána určitá částka několika osobám s dodatkem, že má být rozdělena právě tolika stejnými díly, nastupuje přírůstek.*“

²⁰¹ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30.3.2017, sp. zn. 21 Cdo 1843/2016.

²⁰² ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 333, také § 1628 odst. 3 o.z.

²⁰³ Viz §1629 o.z.

²⁰⁴ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§1475-1720) Komentář.* 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 323.

z odkazu, má zůstavitel možnost zvolit odkazovníku náhradníka, či náhradníky, a to prostřednictvím obecného náhradnictví.²⁰⁵ Náhradník tak vstupuje na místo odkazovníka, který nenabyl odkaz, pokud jej však nabude, náhradnictví tímto zaniká.²⁰⁶

Zůstavitel také může využít institut svěřenského nástupnictví a stanovit tak odkazovníku svěřenského nástupce.²⁰⁷ Odkazovník v takovém případě odkaz sice nabude, ovšem jen na určitou dobu určenou zůstavitelem v pořízení pro případ smrti. Po dobu, kdy je osoba předním odkazovníkem, má k předmětu odkazu pouze právo poživatele.²⁰⁸ Po uplynutí této doby na místo předního odkazovníka nastupuje svěřenský nástupce, jako následný odkazovník a přední odkazovník tak odkaz pozbyde. Pokud by nedošlo k nabytí odkazu předním odkazovníkem, hledí se na svěřenceckého nástupce jako na náhradníka.

Za svěřenského nástupce se považuje také odkazovník, který v době smrti zůstavitele ještě není.²⁰⁹ Je však otázkou, kdo bude předním odkazovníkem, jestliže jej zůstavitel sám neurčí, zřejmě se jimi stanou dědici.²¹⁰

Pro náhradníka a svěřenského nástupce platí stejné podmínky pro nabytí odkazu, jako pro prvotního odkazovníka. Pokud tedy zůstavitel odkazovníka obtížil omezením, jako je splnění příkazu či dalšího odkazu (pododkazu), a neurčil výslovně, že tíží pouze původního odkazovníka, dopadají tato omezení také na náhradníky a svěřenské nástupce.²¹¹ Pokud přední odkazovník přispěl k úhradě povinného dílu nepominutelného dědice, má právo žádat náhradu po následném odkazovníku.²¹²

4.3. Splatnost odkazu

Vznik práva na odkaz sám o sobě však nezakládá osobě obmyšlené právo předmět odkazu vymáhat po osobě obtížené. Aby osoba obtížená mohla požadovat vydání předmětu odkazu, je třeba, aby právo na odkaz dospělo, k tomu se váže okamžik splatnosti odkazu.²¹³ Stejně jako okamžik vzniku práva na odkaz,

²⁰⁵ Viz § 1601 o.z.

²⁰⁶ Viz § 1511 odst. 1 o.z.

²⁰⁷ Viz § 1601 o.z.

²⁰⁸ Viz § 1568 o.z.

²⁰⁹ Viz § 1513 o.z.

²¹⁰ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2. vydání*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 285.

²¹¹ Viz § 1509 o.z.

²¹² ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2. vydání*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 285.

²¹³ Viz § 1621 odst. 2 o.z.

tak i okamžik splatnosti může být závislý na vůli zůstavitele. Ten tak sám může určit, kdy bude odkaz splatný. Může se například stát, že zůstavitel určí, že odkazovníku vznikne právo na odkaz rok po smrti zůstavitele, ale odkazovník jej může vymáhat až dovršením zletilosti. Avšak osoba obtížená by mohla splatnost odkazu přivodit dříve, pokud by odkazovníku plnění z odkazu nabídla před okamžikem jeho splatnosti.²¹⁴

Pokud se zůstavitel nevyjádří, nastane splatnost různých odkazů následovně: vznik práva na odkaz a splatnost odkazu splývá, v případě odkazů, jejichž předmětem jsou jednotlivé věci z pozůstalosti, práva vztahující se k jednotlivým věcem z pozůstalosti, menší odměny pro zaměstnance a u odkazů veřejně prospěšných, dobročinných a jim podobných. Jiné typy odkazů nežli výše jmenované jsou splatné rok po smrti zůstavitele.²¹⁵

Zvláštní kategorií odkazů tvoří odkazy fyzickým osobám, které nejsou plně svéprávné, právnickým osobám veřejně prospěšným či zřízeným ve veřejném zájmu, či odkazy učiněné za dobročinným a veřejně prospěšným účelem. Ty totiž musí být splněny ještě před skončením řízení o pozůstalosti, jestliže jejich splatnost nastala během tohoto řízení.²¹⁶

4.3.1. Odkaz opakujících se dávek

Jestliže byl osobě obmyšlené zůstavitelem odkázán předmět odkazu spočívající v opakujících se dávkách, lze rozlišovat dva typy takových odkazů.

Prvním typem je odkaz určité sumy, který dle vůle zůstavitele má být splněn ve splátkách.²¹⁷ Okamžikem vzniku práva na takový odkaz vznikne odkazovníku právo na celý zůstavitelem určený obnos, a jestliže odkazovník zemře například před nabytím poslední splátky, přechází právo na nabytí zbytku obnosu na odkazovníkovy dědice.

Druhým typem odkazu opakujících se dávek je případ, kdy má být osobou odkazem obtíženou odkazovníku pravidelně v určitých lhůtách plněna určitá

²¹⁴ Viz rozhodnutí Vážný, NS Rv I 146/47: „*Dědic je oprávněn splnit odkaz nepožívající výhod kdykoliv v jednoroční lhůtě a přivoditi jeho splatnost nabídnutím plnění odkazovníku.*“

²¹⁵ Viz § 1624 odst. 1 o.z.

²¹⁶ Viz § 1691 odst. 1 písm. b) o.z.

²¹⁷ Autoři komentáře k OZO Rouček, Sedláček označují takový odkaz jako odkaz „splátkový“. Viz ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi*. Díl třetí. Praha: V. Linhart, 1936 s. 269.

dávka.²¹⁸ Pro vznik nároku odkazovníka na jednotlivou celou dávku postačí, dožije-li se odkazovník počátku její lhůty, vymáhat jí však může až po její splatnosti. Tato dávka pak přechází před její splatností v případě smrti odkazovníka na jeho dědice, ti ovšem nemají právo požadovat další dávky. Stejně tomu tak bude v případě odkazu výživného.²¹⁹

Zůstavitel může v případě splatnosti odkazu pravidelných a opakujících se dávek určit, že ty budou splatné ročně, měsíčně či jinak. Jestliže zůstavitel neurčí první lhůtu, lze vycházet z toho, že první lhůta začne běžet ode dne smrti zůstavitele, jelikož dávku je možné považovat za věc jednotlivou nehmotnou.²²⁰

4.3.2. Plody, užitky a závady odkazu

Při odkazu věci jednotlivé, u které splatnost zpravidla nastává ihned, tedy smrtí zůstavitele, náleží ode dne splatnosti osobě obmyšlené plody, užitky a vše, co k věci přibude, včetně práv s věcí spojených.²²¹ Například u odkazu nemovitě věci tak půjde o stavby, přístavby či nástavby již existujících staveb, či osázení pozemku.

Odkazovníku však současně k jeho tíži také případnou veškerá zatížení a jiné závady odkazu včetně jeho zhoršení či zkázy, pokud vzniknou ze skutečností, na kterých nenese vinu jiná osoba, nýbrž dojde k znehodnocení věci na základě vyšší moci.²²² V opačném případě, kdy by viníkem znehodnocení věci byla osoba obmyšlená či někdo jiný, má odkazovník právo na náhradu škody. Ovšem jestliže je odkazovník v prodlení s přijetím odkazu, může žádat o náhradu škody vzniklé na odkazu pouze za předpokladu, že by k znehodnocení došlo osobou odkazem obtíženou.²²³ „K tíži odkazovníka pak samozřejmě nelze v žádném případě přičítat škodu na předmětu, která vznikla v důsledku prodlení dědice (dědic ač vyzván odkazovníkem k vydání odkazu), který otálí s vydáním věci odkazovníku, sám věc užívá a v důsledku užívání na ní způsobil škodu“²²⁴

²¹⁸ Autoři komentáře k OZO Rouček, Sedláček označují takový odkaz jako odkaz „rentový“. Viz ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi*. Díl třetí. Praha: V. Linhart, 1936 s. 269.

²¹⁹ Viz § 921 o.z., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV*. 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 328-329.

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ Viz §1625 o.z.

²²² Tamtéž.

²²³ Viz §1625 o.z., také ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV*. 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 306-307.

²²⁴ SVOBODA J., KLIČKA O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2014, s. 127.

Závadou odkazu se míní zejména zastavení odkázané věci,²²⁵ ale i jiná zatížení, jako je například zadržovací právo, služebnost či předkupní právo k věci. Zůstavitel má možnost pověřit osobu obtíženou, aby před tím, než vydá předmět odkazu, jej závad zbavila. Zůstavitel také může osobě, jež má ze závady prospěch, například v podobě osobní služebnosti, odkázat jinou věc a současně jí nařídit příkazem, aby se osobní služebnosti vzdala.²²⁶

4.3.3. Zajištění odkazovніка

V případech, kdy je splatnost odkazu pozdější nežli okamžik nabytí práva z odkazu, ať již z vůle zůstavitele nebo ze zákona a v případech odkazů opakovaného plnění, poskytuje právní úprava odkazovníku ochranu spočívající v právu na zajištění.

Zůstavitel má možnost v pořízení pro případ smrti zajištění vyloučit nebo jej nařídit, s tím, že může také sám uvést způsob zajištění odkazu či povolat osobu, která zajištění provede. Pokud se zůstavitel k zajištění nevyjádří, či jej pouze umožní, je zcela na vůli stran, jakým způsobem si dojednájí zajištění, avšak předpokladem pro jejich konsenzus bude to, zda předmět zástavy bude splňovat účel zajištění. V závislosti na předmětu odkazu se strany mohou dohodnout například na zajištění provedeným uložením do notářské úschovy nebo na zřízení zástavního práva, poskytnutím ručení či ujednáním závdavku.²²⁷ Zajištění může být jak předmět odkazu, který má být vydán z majetku pozůstalosti, tak i předmět odkazu, který má být vydán z majetku osoby obtížené či obstarán osobou obtíženou.²²⁸

Zajištění probíhá zpravidla mimo pozůstalostní řízení, z čehož vyplývá, že pokud se strany nedohodnou, rozhodne o zajištění na návrh jedné ze stran, nejčastěji odkazovníka, obecný soud. Ten tak učiní s přihlédnutím k povaze a výši pohledávky.²²⁹ Soud rovněž může návrh osoby, která jej podala, odmítnout či řízení zastavit s odůvodněním obsahujícím závěr, že zajištění není potřeba. Bude tomu tak v situaci, kdy hodnota odkazu je zanedbatelná vůči hodnotě majetku

²²⁵ K tomu více viz rozhodnutí Gl. U. 4205: „Odkazovník přejímá u odkazu zastavěné nebo zatížené věci břemena na ní váznoucí, tím se nic nemění na osobním poměru mezi dědicem a věřitelem, neboť odkazovník přejímá zástavní břemeno nikoliv zástavní dluh. Proto dědic zůstává osobním dlužníkem a odkazovník, který zaplatil dluh, vstoupí ve věřitelova práva.“

²²⁶ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 329.

²²⁷ Tamtéž, s. 330.

²²⁸ Viz Rozhodnutí Gl. U. N. F. 1469 : „Také při odkazu věci cizí jest odkazovník oprávněn žádati zajištění.“

²²⁹ Viz § 3027 o.z.

osoby obtížené a nehrozí tak nesplnění odkazu. Naopak soud o zajištění zpravidla rozhodne v případě, že je osoba odkazem obtížená značně zadlužená, či v případě vysoké hodnoty odkazu. Zajištění by mělo být přiměřené, soud tedy zpravidla nezřídí zástavní právo k nemovité věci, jež bude mít téměř vždy vysokou hodnotu, jestliže odkaz je oproti této hodnotě nepatrný, v takovém případě by spíše zvolil například formy ručení.²³⁰

Právo na zajištění je tedy zpravidla dispoziční a odkazovník se tak může rozhodnout, zda požádá osobu obtíženou odkazem k poskytnutí dostatečné jistoty. Výjimkou jsou odkazy s účelem dobročinným nebo veřejně prospěšným, či odkazy ve prospěch osob bez plné svéprávnosti, osob neznámých či nepřítomných a právnických osob veřejně prospěšných či zřízených ve veřejném zájmu. V případě těchto odkazů bude zpravidla zajištění obligatorní a odkazovník o něj nemusí sám žádat osobu obtíženou, či podat návrh na určení zajištění k soudu. Nepožádá-li tedy sám odkazovník o zajištění osobu obtíženou, rozhodne o zajištění pozůstalostní soud, který tak může určit, že osoba obtížená zajištění musí provést, a v případě, že zajištění dědic neučiní, nebude mu potvrzeno dědictví. Pozůstalostní soud také může dojít k závěru, že zajištění je zřejmě zbytečné a osoba obtížená jej činit nemusí.²³¹

Dlužno uvést, že věřitelé zůstavitele mohou navrhnout odloučení pozůstalosti, jestliže mají obavu, že by jejich pohledávka byla nedobytná z důvodu předlužení dědice. Stěžejním účelem odloučení pozůstalosti je tedy ochrana zůstavitelových věřitelů. Odloučení pozůstalosti tak má zabránit splnutí majetku pozůstalosti s majetkem dědice. Po odloučení majetku z pozůstalosti se z tohoto majetku uspokojí přednostně věřitel zůstavitele, který návrh na odloučení uplatnil. Avšak odkazovník není věřitelem zůstavitele, ale dědice, resp. osoby obtížené odkazem. Je tedy otázkou, zda by i odkazovník mohl podat návrh na odloučení pozůstalosti, neboť z ustanovení § 1709 odst. 1 o.z. jednoznačně nevyplývá, o jaké věřitele, kteří mohou podat návrh na odloučení pozůstalosti, se přesně jedná.²³² Vzhledem k neurčitosti zákonné dikce tohoto ustanovení je autor této práce toho názoru, že by také odkazovník, kterému by již pohledávka z titulu

²³⁰ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV.* 2. vydání, Praha Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 330

²³¹ Viz §1691 odst. 1 písm. c) a §1691 odst. 2 o.z.

²³² Ustanovení § 1709 odst. 1 o.z. zní: „*Věřitel, který osvědčí obavu z předlužení dědice, může předtím, než soud potvrdil dědictví navrhnout, aby pozůstalost zůstala odloučena od jmění dědice a byla spravována jako oddělené jmění. Soud návrhu nevyhoví, je-li zřejmé, že k obavě není důvod.*“

odkazu vznikla, mohl požádat o odloučení pozůstalosti, jestliže by měl obavu z předlužení dědice.²³³

K výše uvedenému je třeba rovněž dodat, že odkazovník má vůči osobě obtížené stejná práva jako každý jiný její věřitel.²³⁴ Neodporuje-li to vůli zůstavitele, mohou mezi sebou například uzavřít dohodu o jiném způsobu splnění odkazu.

4.4. Předpoklad splnění odkazu: Výběr předmětu odkazu a osoby odkazovníka

Může nastat situace, kdy zůstavitel svoji vůli v pořízení pro případ smrti nevyjádří dostatečně přesným způsobem a z tohoto důvodu nemusí být zřejmé, co přesně má být předmětem odkazu, či není zůstavitelem jednoznačně identifikována osoba, v jejíž prospěch je odkaz zřízen. V takových případech právní úprava odkazu poskytuje vykládací pravidla, která by měla tyto případné nejasnosti pro účely splnění takových odkazů upřesnit.

4.4.1. Neurčitý předmět odkazu

Jestliže zůstavitel odkáže v pořízení pro případ smrti věc, kterou ovšem nijak blíže nespecifikuje, pouze jen druhově, genericky označí a takových věcí se nachází v pozůstalosti více, je třeba pro účel splnění odkazu určit z takto vymezených věcí konkrétní věc jako předmět odkazu. Postup, jenž se pro takové určení uplatní, je dle vyjádřené poslední vůle zůstavitele různý. Zůstavitel může pověřit volbou konkrétní věci z druhově jím určených kohokoliv, tedy odkazovníka, dědice či třetí osobu, kterou zpravidla bude správce pozůstalosti či vykonavatel závěti.²³⁵

Povolá-li zůstavitel k volbě dědice nebo se nevyjádří, činí volbu odkázané věci dědic. Pokud volbu dědic učinit nechce, má možnost pověřit odkazovníka, aby si sám předmět odkazu vybral. Nechce-li dědic věnovat čas a námahu ani tomuto pověření, lze na jeho návrh učiněný vůči soudu určit správce pozůstalosti,

²³³ Srov. rozhodnutí R I 66/45: „Obává-li se odkazovník, že b mohl být ohrožen na své pohledávce sloučením pozůstalosti se jměním dědicovým, může žádat před odevzdáním, tedy nikoliv poté, co sloučení již nastalo, aby dědictví bylo od jmění dědicova odloučeno..“; také ŠEŠINA, M. *Postavení odkazovníka v řízení o pozůstalosti*. Ad Notam, 4/2015, s. 10, také ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2. vydání*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 594-595, také FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§1475-1720) Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 595.

²³⁴ Viz §1627 odst.2 o.z.

²³⁵ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2. vydání*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 290.

nebo k určení předmětu odkazovníka pověřit již povolaného správce pozůstalosti. Pokud by však zůstavitel určil vykonavatele závěti, jakožto osobu plnící jeho poslední vůli, bude ten činit také výběr odkazu, a to přednostně před jinými nepovolanými osobami, aniž by k tomu musel být on sám výslovně zůstavitelem povolán.²³⁶

Za jistých okolností bude třeba, aby volbu vykonal soud. Bude tomu tak v případě, kdy zůstavitelem pověřená osoba volbu odkazu z různých důvodů²³⁷ nevykoná a v případě nečinnosti odkazovníka, který se k pověření k volbě odkazu nevyjádří ve lhůtě mu k tomu stanovené v žádosti osoby obtížené na učinění volby.²³⁸

Nelze opomenout také případy, kdy je příslušných k výběru odkazu osob více a jejich vůle k určení odkazu není jednotná. Zejména si lze představit konflikt mezi dědici, jestliže je některý z nich zároveň odkazovníkem, přičemž v případě, že není ujednáno jinak, platí, že během řízení o pozůstalosti dědici tvoří společenství vlastníků k majetku pozůstalosti a k rozhodnutí o volbě odkazu je požadováno souhlasného vyjádření všech spoludědiců, jsou-li tito v rozporu, měl by v této situaci rozhodnout pozůstalostní soud.²³⁹ Dlužno dodat, že jakmile dojde k oznámení volby druhé straně, nelze poté volbu dodatečně měnit.²⁴⁰

Pokud má právo volby z více věcí odkazovník, může si vybrat i věc z nich nejlepší. Naopak pokud má právo volby jiná osoba než odkazovník, může mu vybrat i věc nejhorší, pokud splňuje kritérium uvedené v zákoně, spočívající v možnosti odkazovníka takovou věc užívat, přičemž musí být splněna podmínka, že „zvolená věc musí být funkčním celkem – tedy musí být způsobilá k užívání bez doplnění ze strany uživatele.“²⁴¹ Zůstává však otázkou, do jaké míry se má osoba činící výběr odkazu zabývat tím, zda je odkazovník reálně schopen věc užívat nebo zda postačí, že samotný předmět odkazu je objektivně způsobilý

²³⁶ Viz § 1632 o.z., také ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 290, 291.

²³⁷ Například z důvodu smrti osoby pověřené volbou, či tato osoba není k zastížení na uvedené adrese nebo zkrátka volbu učinit nechce.

²³⁸ ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 293.

²³⁹ Viz §1679 odst. 2 o.z.

²⁴⁰ ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi.* Díl třetí. Praha: V. Linhart, 1936, s. 232.

²⁴¹ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§1475-1720) Komentář.* 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 328.

k užívání.²⁴² Nicméně při výběru odkazu je zřejmě upřednostněno individuální hledisko na straně osoby obmyšlené a je tak třeba zohlednit pro výběr odkázané věci osobní poměry a potřeby odkazovníka.²⁴³ V návaznosti na výše uvedené je vhodné podotknout, že podmínka možnosti věc užívat odkazovníkem se neuplatní, jestliže zůstavitel odkáže druhově vymezenou věc a taková věc se nachází v pozůstalosti pouze jediná, a dále v případě, že odkaz je stejného nebo menšího množství než se v pozůstalosti nachází. V těchto případech má právo odkazovník pouze na věc či věci, které se v pozůstalosti nachází, bez ohledu na to, zda je může užívat.²⁴⁴

Platí taktéž pravidlo, že pokud věc druhově určená je zmíněna zůstavitelem v pořízení pro případ smrti vícekrát, či je zmíněna ve více pořízeních zůstavitele, vznikne právo odkazovníka na vydání věcí v tom množství, v jakém jsou zůstavitelem zmíněna. Avšak pokud mají být vydány z majetku zůstavitele, budou vydány v takovém počtu, v jakém se v době smrti zůstavitele v pozůstalosti nachází.²⁴⁵ Nenachází-li se druhově určená věc zůstavitelem v pozůstalosti a zůstavitel výslovně neuvede ve svém pořízení pro případ smrti, že se má jednat o věc z jeho majetku, je povinností osoby obtíženou takovou věc obstarat. I v tomto případě je třeba dodržet podmínku užitelnosti věci odkazovníkem.²⁴⁶

V případě odkazu věci individuálně určené vychází zákon z pravidla, které uvádí: jestliže je věc individuálně určená zmíněna ve více pořízeních pro případ smrti téhož zůstavitele, či jí zůstavitel několikrát zmínil v jednom pořízení pro případ smrti, může odkazovník žádat o vydání této věci pouze jednou, a také nemůže žádat o odkazovanou věc a zároveň o peněžitou hodnotu této věci.²⁴⁷

Jestliže zůstavitel v pořízení pro případ smrti uvede více individuálně určených věcí, ale jako předmět odkazu určí pouze jednu z nich s tím, že umožní volbu z těchto věcí, bude se postupovat pro volbu takové věci podle pravidel volby uvedených u věcí vymezených zůstavitelem druhově.

²⁴² FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§1475-1720) Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 328- 329.

²⁴³ Viz §1606 odst. 1 o.z.

²⁴⁴ KRČMÁŘ, J., *Právo občanské V. Právo dědické*. 2. vydání, Praha: Všeherd. 1933, s. 116.

²⁴⁵ Viz § 1605 odst. 1 věta druhá o.z., také ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi*. Díl třetí. Praha: V. Linhart, 1936, s. 232.

²⁴⁶ Viz §1605 odst. 2 o.z.

²⁴⁷ Viz §1608 o.z., k tomu také Rozhodnutí Gl. U. 6942.: „Obsahuje-li druhý dovětek nejen týž odkaz, nýbrž i týž výpočet dluhů, které se mají z pozůstalosti vyplatiti, jako dřívější dovětek, spočívá v tom obnovení, nikoliv opakování odkazu.“

4.4.2. Neurčitý odkazovník

Zůstavitel má možnost zřídit odkaz nejen jím exaktně označené osobě, či osobám, ale také okruhu osob bez bližšího konkrétního určení či může pouze vymezit účel, pro který je odkaz zřizován.²⁴⁸

O neurčitou skupinu osob půjde, pokud zůstavitel nejmenoval její konkrétní členy, nýbrž je pouze označil jejich společným znakem. Přičemž se má za to, že do této skupiny budou patřit osoby, které se v ní nacházely v době smrti zůstavitele.²⁴⁹ Neurčitou skupinou osob mohou být například příbuzní zůstavitele,²⁵⁰ či jeho zaměstnanci. V zásadě však může jít o jakoukoliv skupinu osob, kterou bude možné na základě údajů zůstavitele identifikovat a určit osoby obmyšlené pro účel splnění odkazu.

Odkaz lze také platně zřídit bez jakékoliv identifikace osoby obmyšlené, zřizuje-li se pro určitý účel. Takový účel může být dobročinný, veřejně prospěšný či obdobný. Jestliže se osoba obtížená nebude chtít namáhat vyhledáním konkrétního odkazovníka, kterému by odkaz připadl a který by tak vyhovoval účelu odkazu, postačí, pokud bude zůstavitelem určený obnos složen na účet založený k shromáždění peněžních prostředků k dobročinnému či jinému veřejně prospěšnému účelu.²⁵¹

Jelikož výběr konkrétního odkazovníka bude probíhat až po smrti zůstavitele, je nezbytné, aby došlo k pověření osoby, jež tak učiní. Při určení osoby provádějící výběr příjemce odkazu bude mít hlavní slovo zůstavitel, který v pořízení pro případ smrti může určit, zda tak učiní dědic či třetí osoba. Osobou odlišnou od dědice může být například správce pozůstalosti či vykonavatel závěti, v zásadě však kdokoliv, koho zůstavitel volbou pověří. V případě, že se zůstavitel ohledně osoby, jež má vykonat výběr odkazovníka, nevyjádří, rozhoduje o výběru dědic. Nechce-li dědic volbu vykonat,²⁵² provede volbu soud, a to zřejmě pozůstalostní. Neboť si těžko lze představit, že by dědic, jenž má provést výběr konkrétního odkazovníka, sám podal návrh k soudu obecnému.²⁵³

²⁴⁸ Viz §1600 o.z.

²⁴⁹ Viz §1619, §1503 odst. 2 o.z.

²⁵⁰ Viz §771 až 773 o.z.

²⁵¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2. vydání*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 283.

²⁵² A to ať už ze subjektivních důvodů, zde půjde například o jeho nečinnost, či z důvodů objektivních spočívajících například v závažném onemocnění.

²⁵³ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2. vydání*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 282- 284.

Důležitým vodítkem pro osoby činící výběr osoby obmyšlené bude, zda osoba zůstavitelem vymezený účel naplňuje, či je osobou patřící do okruhu osob zůstavitelem označených. Vůle zůstavitele a jeho pokyny, ať už písemné či ústní, budou rozhodné i v případě určení rozdělení odkazu mezi více osob patřících do neurčité skupiny odkazovníků, pokud žádných pokynů nedá, nejspíše dojde k rozdělení osobám rovným dílem.²⁵⁴

Jestliže zůstavitel určil odkazovníky chudé, či jiné sociálně slabé skupiny osob, platí vyvratitelná domněnka, že za odkazovníka se v těchto případech považuje obec, na jejímž území měl zůstavitel poslední bydliště.²⁵⁵

Zvláštním případem blíže nespecifikovaného odkazovníka je odkaz zřízený dítěti či dětem. Půjde tak o případ, kdy v pořízení pro případ smrti je určen jako odkazovník dítě či děti a zůstavitel pouze uvede, o čí děti se má jednat, aniž by tyto děti konkrétně jmenoval. V rámci takto zřízeného odkazu lze rozlišovat pouze dva případy v závislosti na tom, zda se jedná o děti zůstavitele či děti jiné osoby.²⁵⁶

Jestliže zůstavitel určí jako odkazovníky děti jiné konkrétně určené osoby, budou odkazovníky děti této osoby, a to žijící nebo alespoň počaté v době smrti zůstavitele. Jestliže zemřou dříve než zůstavitel či se nenarodí živé a není-li jiného dítěte této osoby, která by nabyla uvolněného podílu, odkaz zanikne.²⁵⁷

V případě, kdy zůstavitel určí vlastní děti bez bližšího určení, budou odkazovníci jeho děti a pokud má více než jedno dítě, odkaz se mezi ně poměrně rozdělí. Oproti prvnímu případu však nedochází automaticky k uvolnění podílu, či zániku odkazu, zemřel-li některé z těchto dětí dříve než zůstavitel. Odkazovníky se stanou děti zemřelého dítěte, tedy vnuci zůstavitele, pokud i ti zemřou, přechází odkaz na jejich děti atd. Tato konstrukce je obdobná, jako je tomu v případě dědění v první třídě dědiců,²⁵⁸ ovšem s tím rozdílem, že odkazovníky se nestávají potomci zemřelé osoby obmyšlené, která postrádala dědickou způsobilost či se

²⁵⁴ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 283.

²⁵⁵ Viz §1619, §1503 odst. 3 o.z.

²⁵⁶ Viz §1618 o.z.

²⁵⁷ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 309- 310.

²⁵⁸ Viz §1635 odst. 2 o.z.

práva na odkaz zřekla.²⁵⁹

4.5. Splnění odkazu

4.5.1. Odpovědnost osob odkazem obtížených za splnění odkazu

Pokud zůstavitel neurčí jinak, jsou zatíženi splněním odkazu všichni jeho dědici a jsou tak povinni plnit odkazy dle poměrů svých dědických podílů. To platí i v případě, že se předmět odkazu nachází v majetku pouze jednoho ze spoludědiců.²⁶⁰

Dědici jakožto spoludlužníci tak mají solidární postavení a odkazovník má právo vymáhat splnění odkazu po kterémkoliv z nich. Nicméně pokud skutečně dojde ke splnění celého odkazu pouze jedním z dědiců, má tento dědic právo uplatnit u ostatních tzv. regres a požadovat úhradu toho, co za ostatní dědice sám plnil odkazovníku. Výše uvedené bude platit zejména u nedělitelných plnění, jelikož v případě plnění dělitelných má dědic možnost odkazovníku uhradit pouze svůj dlužný podíl na odkazu, odvislý od obvyklé ceny odkazu a ceny jeho dědického podílu. Tak například u odkazu peněžitého činící částku ve výši 100.000 Kč, kterým jsou zatíženi dva dědici a oba mají rovný dědický podíl na pozůstalosti, má pak každý z nich povinnost vyplatit odkazovníkovi svojí dlužnou částku, tedy 50.000 Kč. Nicméně ani v tomto případě není vyloučeno, aby jeden z nich sám vyplatil celý odkaz ze svého majetku a následně požadoval po druhém dědici regres. Dlužno podotknout, že výše plnění poskytnutá odkazovníku bude také závislá na skutečnosti, zda dědic uplatnil výhradu soupisu či nikoliv.²⁶¹

Stejný postup se také uplatní v případě, kdy je zůstavitel uloží povinnost splnit pododkaz více odkazovníkům. Dědici nejsou odpovědni za splnění pododkazu, avšak, pokud by zůstavitel určil, že mají splnit určitý odkaz odkazovník a dědici společně, bude takový odkaz z hlediska odkazovníka pododkazem a z hlediska dědiců odkazem. „*Podíl dědiců a odkazovníka na splnění odkazu by se řídil vzájemným poměrem cen dědických podílů dědiců a obvyklé ceny odkazu.*“²⁶²

²⁵⁹ Nýbrž dojde k uvolnění odkazu viz Kapitola 4.2.2 Uvolněný odkaz., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 309- 310.

²⁶⁰ Viz §1597 o.z., také SCHELLE, K., SCHELLEOVÁ, I. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*, Praha: Linde, a.s., 2013, s. 71.

²⁶¹ K tomu více v kapitole 4.6 Odkazy v míře převyšující majetek pozůstalosti.

²⁶² ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 277.

4.5.2. Splnění odkazu správcem pozůstalosti

Zůstavitel má možnost v pořízení pro případ smrti určit vykonavatele závěti, nebo povolat formou veřejné listiny správce pozůstalosti. Pokud zůstavitel ustanoví jak správce pozůstalosti, tak i vykonavatele závěti, je správce pozůstalosti povinen se řídit pokyny vykonavatele závěti, jenž je osobou plnící poslední vůli zůstavitele. Jestliže správce pozůstalosti či vykonavatele závěti zůstavitel neustanovil, činí správu pozůstalosti dědicové či dědic. Avšak jestliže dědic nechce věnovat svůj čas a námahu splněním poslední vůle zůstavitele, může podat návrh na určení správce pozůstalosti pozůstalostnímu soudu, který za účelem splnění poslední vůle zůstavitele jmenuje správce pozůstalosti.

Správce pozůstalosti tak bude plnit již splatné odkazy osobám obmyšleným, a to za předpokladu, že mají být vydány z pozůstalosti. Aby správce pozůstalosti mohl dospělé odkazy vyrovnat, musí k tomu mít souhlas pozůstalostního soudu. Ten souhlas udělí za předpokladu, že jsou splněny podmínky pro splnění odkazu (soud zejména ověří zda je dána způsobilost odkazovníka, byl určen konkrétní předmět odkazu, či odkaz nebyl zůstavitelem odvolán). O schválení vyrovnání dospělých odkazů správcem pozůstalosti rozhodne pozůstalostní soud usnesením.²⁶³

Avšak odkazy, které dle vůle zůstavitele je třeba obstarat na náklady osoby obtížené, či mají být vydány z majetku dědice nebo odkazovníka, budou plnit dědic nebo odkazovník. Stejně tak bude muset splnit splatný odkaz dědic v případě, kdy zůstavitel určil v pořízení pro případ smrti, že odkaz má dědic splnit osobně.

Správce pozůstalosti nemůže také splnit odkazy, jejichž předmětem je věc, která se zapisuje do veřejného seznamu. Neboť dle § 1621 odst. 2 o.z. může vydat prohlášení, které nahrazuje vydání odkázané věci, pouze vykonavatel závěti nebo osoba odkazem obtížená, jestliže vykonavatel závěti nebyl zůstavitelem ustanoven. V takovém případě by takové odkazy mohla osoba spravující pozůstalost splnit jen za předpokladu, že by byla dědicem.

4.5.3. Nabytí vlastnického práva k předmětu odkazu odkazovníkem

Otázkou však zůstává, jak je to s vlastnickým právem k předmětu odkazu od okamžiku smrti zůstavitele do nabytí odkazu osobou obmyšlenou. S ohledem

²⁶³ Viz § 1678 odst. 2 o.z. a § 161 ZŘS.

na to, že o.z. nepřevzal do své úpravy koncepci ležící pozůstalosti, na kterou se hledělo, jakoby byla v držení zůstavitele po dobu počínající jeho smrtí do přijetí dědictví povolnou osobou (delace).²⁶⁴ Vlastníky odkazů, které jsou součástí majetku pozůstalosti, se tak stávají smrtí zůstavitele dědici, jakožto jeho univerzální nástupci.

Odkazovník tedy nabývá vlastnické právo k předmětu odkazu zprostředkovaně, a to od osoby obtížené odkazem, tedy od dědice. Stejně tak pododkazovník nabývá vlastnického práva k předmětu odkazu až od odkazovníka, avšak pododkazovník vždy nabývá předmět pododkazu z majetku odkazovníka, nikoliv z majetku pozůstalosti. Důvodová zpráva k o.z. uvádí, že vlastnickým titulem k předmětu odkazu je pro osobu obmyšlenou odkazem již samotné pořízení pro případ smrti, není tedy nutné, aby dědic vytvářel osobě obmyšlené odkazem další právní důvod pro nabytí předmětu odkazu.²⁶⁵ Zároveň také platí, že předmět odkazu se nabývá způsobem, jakým se nabývá vlastnické právo dle příslušných ustanovení o.z.²⁶⁶ Způsob nabytí vlastnického práva se tedy liší v závislosti na předmětu odkazu. Tak například odkaz dluhu se nabývá jeho uznáním, splněním či zajištěním, odkaz, jehož předmětem je snížení nájemného, je splněn tak, že se sepíše dodatek k nájemní smlouvě, ve kterém se nájemné sníží, atd.²⁶⁷

Vzhledem ke konsenzuální zásadě, na které stojí současný o.z., však může být sporné, jakým okamžikem nabývá vlastnické právo odkazovník k movité věci nezapisované do veřejných seznamů a taková věc se nachází v pozůstalosti. Ustanovení § 1099 o.z. zní: „*Vlastnické právo k odkazu movité věci určené jednotlivě se převádí už samotnou smlouvou k okamžiku její účinnosti.*“

S ohledem k výše uvedenému by smlouvou, resp. právním titulem odkazovníka, bylo již samotné pořízení pro případ smrti. Jestliže by odkazovníku vzniklo právo na odkaz již smrtí zůstavitele a tím by tak nastal okamžik účinnosti smlouvy *stricto sensu*, by tak důsledným uplatněním konsenzuální zásady mohl splynout vznik závazku, tedy práva na odkaz, s nabytím vlastnického práva odkazovníka. Důsledkem toho by odkázaná věc nebyla součástí pozůstalosti a

²⁶⁴ Dle současné právní úpravy OZO je po smrti zůstavitele pozůstalost právnickou osobou viz §546 OZO – *Verlassenschaft*. Dostupné z: <https://www.jusline.at/gesetz/abgb/paragraf/546>

²⁶⁵ Viz důvodová zpráva o.z. k §1620 až 1626, s. 400. Dostupné z:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

²⁶⁶ Viz §1621 odst. 1 o.z.

²⁶⁷ Viz §1099 až 1105 o.z.

neprojevila by se tak v jejích aktivech. Ovšem tomu právní úprava neodpovídá, neboť pokud by došlo k nařízení likvidace pozůstalosti, dojde k zániku odkazů.²⁶⁸

Nabytí vlastnického práva odkazovníka k individuálně určené movité věci, která se nezapisuje do veřejného seznamu, tak představuje odklon od konsenzuální zásady, neboť k převodu dochází až jejím faktickým vydáním (tradicí). Tato koncepce je obsažena také v rakouské právní úpravě odkazu, kdy ustanovení § 425 OZO zní: „*Pouhý právní důvod neposkytuje ještě vlastnictví. Vlastnictví a všech věcných práv vůbec lze, mimo případy, které zákon stanoví, nabýti jen právním odevzdáním a převzetím.*“ Úprava převodu vlastnictví v OZO je tedy založena na dvoufázovém principu tradice, kdy k převodu je nutné, aby byl dán titul (právní důvod) a modus (způsob realizace titulu). Vzhledem k tomu, že úprava o.z. týkající se odkazu a jeho nabývání je do značné míry z OZO převzata, uplatní se zřejmě tento postup i při nabývání odkazu dle o.z.²⁶⁹ Princip tradice pro nabytí předmětu odkazu vyplývá také z ustanovení § 1621 odst.1 věty první o.z.: „*Dospěje-li právo na odkaz, může se odkazovník domáhat vydání odkázané věci.*“ V případě movitých věcí tak bude modus již samotné vydání (tradicí) věci. U movitých věcí, jež se zapisují do věřených seznamů či nemovitých věcí, pak modus bude až zápis do takových seznamů (intabulace).²⁷⁰ U odkazu věci druhově určené se vlastnické právo nabývá až její individualizací a následným vydáním.²⁷¹

4.5.3.1. Odkaz nemovité věci

Nemovité věci jsou vždy věci jednotlivé, jejichž splatnost tak zpravidla nastává již smrtí zůstavitele. Vlastnické právo k nemovité věci se nabývá intabulací, tedy vkladem do katastru nemovitostí.²⁷² Účastníkem řízení je dle § 13 zákona o katastru nemovitostí osoba, jejíž právo vzniká a osoba, jejíž právo zaniká, žádným dalším osobám zákon postavení účastníka neumožňuje. Zároveň se však vyžaduje účast obou těchto stran pro vklad do katastru nemovitostí. V důsledku smrti zůstavitele zaniká vlastnické právo k nemovité věci zůstaviteli,

²⁶⁸ Srov. HORÁK, O. *Dědictví a odkaz (k přechodu majetkových práv a povinností pro případ smrti)*. Právní rozhledy, 9/2015, s. 305.

²⁶⁹ Jelikož nebyla přijata zásada, že vlastnické právo k předmětu odkazu nabývá osoba obmyslená přímo již smrtí zůstavitele, nýbrž jej nabývá až od osoby odkazem obtížená, a to způsobem jakým se nabývá vlastnické právo, viz ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV.* 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 290.

²⁷⁰ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědictvé právo (§1475-1720) Komentář.* 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 345-346.

²⁷¹ Viz kapitola 4.4.1. Neurčitý předmět odkazu.

²⁷² Viz §6 KatZ.

jež však přechází na jeho právní nástupce, tedy dědice. Těm tak vzniká vlastnické právo k nemovitým věcem z pozůstalosti, a to postupem dle § 14 odst. 2 KatZ, tedy bez návrhu předložením konečného rozhodnutí soudu o potvrzení dědictví, ve kterém jsou uvedeni účastníci a jejich právní nástupci; přičemž změna zápisu má pouze deklaratorní účinky, a to ke dni smrti zůstavitele.²⁷³ Okazovník tímto způsobem vlastnické právo k předmětu odkazu nenabývá, neboť odkazovník nabývá vlastnické právo k předmětu odkazu až od osoby odkazem obtížené.

Účastníkem vkladového řízení ohledně zápisu vlastnického práva k předmětu odkazu tak bude odkazovník a dědic. KatZ totiž neumožňuje, aby byl účastníkem někdo jiný než dědic jakožto osoba, které právo zaniká, tedy ani vykonavatel závěti, ani správce pozůstalosti (avšak dědic může jinou osobu zmocnit, aby jej v řízení o návrhu na vklad zatupovala). Vkladovou listinou pro nabytí vlastnického práva k předmětu odkazu bude prohlášení vykonavatele závěti s úředně ověřeným podpisem, nebyl-li vykonavatel závěti zůstavitelem povolán, vydá takové prohlášení odkazovníku osoba odkazem obtížená (stejně prohlášení vydá také odkazovník pododkazovníku, je-li zřízen pododkaz jehož předmětem je nemovitá věc).²⁷⁴ Návrh na vklad je třeba podat příslušnému katastrálnímu úřadu.

Dle ustanovení §17 odst. 1 písm. g) KatZ: „*Navrhovaný vklad navazuje na dosavadní zápisy v katastru.*“ Logickou mezeru mezi zápisem v katastru nemovitostí, dle kterého je stále jako vlastník zapsán zůstavitel a navrhovaným vkladem, na základě kterého má být zapsán jako vlastník odkazovník, lze vyplnit tak, že navrhovatel současně s navrhovaným vkladem dle vkladové listiny (jež bude výše uvedené prohlášení) doloží listiny, které by doplnily návaznost na dosavadní zápis v katastru nemovitostí. Nicméně tyto listiny musí rovněž splňovat nezbytné náležitosti vkladové listiny.²⁷⁵ Listiny, které by dokládaly návaznost na dosavadní vklad by zřejmě mohly být listina obsahující zřízení odkazu zůstavitelem (pořízení pro případ smrti) a usnesení pozůstalostního soudu, kterým soud schválil splnění již splatných odkazů.

K nabytí předmětu odkazu nemovité věci ustanovení §1621 odst. 2 o.z. uvádí: „*Nebyla-li splatnost odkazu odložena, zapíše se odkazovník do veřejného seznamu přímo po zůstaviteli.*“ Ovšem to platí pouze v případě, že je odkazovník

²⁷³ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§1475-1720) Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 347.

²⁷⁴ Viz § 121 odst. 2 o.z.

²⁷⁵ Viz § 17 odst. 1 písm. g) KatZ

zapsán již během řízení o pozůstalosti, neboť pokud by došlo k zápisu odkazovníka po skončení pozůstalostního řízení, byl by před ním automaticky do katastru zapsán dědic, tedy na základě rozhodnutí pozůstalostního soudu, kterým soud potvrdí dědictví.

Dlužno dodat, že pozůstalostní soud nepotvrdí, dědictví dokud nebudou podány osobám obmyšleným zprávou o odkazech a určité splatné odkazy dědici splněny. Jedná se o odkazy zřízené ve prospěch osob, které nejsou plně svéprávné, osob právnických zřízených ve veřejném zájmu nebo veřejně prospěšných či odkazy zřízené k dobročinnému či veřejně prospěšnému účelu, předmětem těchto odkazů může být také nemovitá věc. Jejich splnění je tedy vyžadováno již během řízení o pozůstalosti, ostatní odkazy lze splnit až po jeho skončení. Pokud tedy nastane splatnost jiného odkazu než výše uvedeného během pozůstalostního řízení, nemá odkazovník jistotu, že bude v katastru zapsán před dědicem, který může být například v úpadku, nebo na jeho majetek může být vedena exekuce. Jestliže by odkazovník nepožádal o zajištění, mohlo by se nabytí předmětu odkazu pro odkazovníka stát v takovém případě značně komplikované.

Dle názoru autora této práce by se jistota nabytí vlastnického práva odkazovníka (nejen) k nemovitosti během pozůstalostního řízení odkazovníka posílila tím, kdyby o.z. obsahoval stejně jako o OZO institut ležící pozůstalosti. Úvaha de lege ferenda autora pak spočívá v tom, že by ležící pozůstalost byla právnickou osobou, specifickým typem fundace, která by po dobu pozůstalostního řízení byla zapsána v katastru nemovitostí jako vlastník nemovitých věcí nacházejících se v pozůstalosti. Během řízení o pozůstalosti by pak měl možnost správce pozůstalosti, jakožto osoba zastupující takovou právnickou osobu, podat návrh na vklad do katastru nemovitostí ve prospěch odkazovníka. Ovšem, aby tak mohl správce učinit, bylo by třeba, aby i správci pozůstalosti bylo umožněno vydat prohlášení namísto vydání odkázané věci dle § 1621 odst. 2 o.z. Uvedené ustanovení, které neumožňuje správci pozůstalosti vydat prohlášení nahrazující vydání odkázané věci, ostatně považuje autor práce jako nedopatření zákonodárce. Neboť správce pozůstalosti nemůže splnit splatné odkazy, které mají být vydány z pozůstalosti, jejichž předmětem je nemovitá věc, ačkoliv jinak dle § 1678 o.z. je právě primárně on osobou, která má splatné odkazy z pozůstalosti plnit.

4.6. Odkazy v míře převyšující majetek pozůstalosti

Vzhledem k tomu, že odkazy spočívají v zatížení osoby, která je má plnit, dává jí zákon jistou ochranu, jejíž hlavním smyslem je, aby osobě nezůstaly z pozůstalosti jen závazky a dostalo se jí také určitého majetkového prospěchu. Tato ochrana se vztahuje především na dědice. Jestliže je odkazovník osobou obtíženou, níže uvedené pro něj neplatí a je tak povinen splnit celý pododkaz s výjimkou, která spočívá v tom, že dojde-li ke snížení hodnoty jeho odkazu, je třeba, aby ve stejné míře byl snížen také pododkaz.²⁷⁶

Zásadou je, že dědici odpovídají za zůstavitelovy dluhy neomezeně, to vyplývá ze zásady universální sukcese. Ovšem v případě neúměrně přetížené pozůstalosti dluhy mají dědici možnost se bránit způsobem předvídaným zákonem. V první řadě mají právo odmítnout dědictví a zprostit se tak veškerých zatížení a závazků jim vzniklých smrtí zůstavitele, tím však zároveň dojde k jejich úplnému vyloučení z práva na pozůstalost.²⁷⁷ Pokud tak neučiní, lze rozlišovat v rámci jejich další ochrany, kterou jim poskytuje právní úprava, různá postavení dědiců s ohledem na rozsah a intenzitu této ochrany. Jiné postavení tak má dědic vyhradivše si soupis a dědic, který výhradu soupisu neučinil. Specifické postavení pak má nepominutelný dědic.

Jestliže dědic neuplatnil právo na výhradu soupisu, má povinnost splnit všechny zůstavitelovy dluhy bez zřetele na výši jeho dědického podílu a zároveň všechna břemena jemu z pozůstalosti vzniklá včetně odkazů, a to v plné jejich výši.²⁷⁸

4.6.1. Práva dědice, který uplatnil právo na výhradu soupisu

Dědic, který uplatnil právo na výhradu soupisu pozůstalosti,²⁷⁹ je vázán zůstavitelovy dluhy a jinými závazky smrtí zůstavitele mu vzniklými pouze do výše obvyklé ceny pozůstalosti v rámci jeho dědického podílu, resp. ceny jím nabytého dědictví.²⁸⁰ Zde je třeba uvést, že splnění zůstavitelových dluhů má přednost před splněním odkazů. Je tak zapotřebí před splněním odkazů porovnat

²⁷⁶ Ke zkrácení pododkazu dojde pouze v případě krácení odkazu dle § 1631 odst. 1 o.z., viz ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV.* 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 340, také ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi.* Díl třetí. Praha: V. Linhart, 1936, s. 225.

²⁷⁷ Viz § 1485 odst. 1., § 1486 o.z.

²⁷⁸ Viz § 1704 o.z.

²⁷⁹ Na základě čehož dojde ke zjištění obvyklé ceny pozůstalosti viz § 177 ZŘS.

²⁸⁰ Viz § 1706 o.z.

jejich hodnotu s výší dluhů, které budou muset být hrazeny, a v případě, kdy nebude postačovat pozůstalost ke splnění dluhů, odkazy se poměrně sníží.²⁸¹

Jestliže je pozůstalost natolik předlužená, nařídí se její likvidace, v důsledku čehož by se vyčerpala celá k úhradě zůstavitelových dluhů z odkazů nevzniklých. Další osud odkazů je v takovém případě pro osoby obmyslené nepříznivý, neboť dnem nabytí právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti dojde k jejich zániku.²⁸²

Pokud zbyde majetek v pozůstalosti po uhrazení veškerých zůstavitelových dluhů, půjde o tzv. čistou pozůstalost. Čistou pozůstalostí se tedy míní ta část pozůstalosti, která je vyjádřena pouze aktivy, od kterých se odečtou veškeré dluhy zůstavitelovy a jiné povinné výdaje, jako je například povinný díl nepominutelného dědice či náklady na pořízení soupisu pozůstalosti. Odkazy do těchto dluhů či nákladů však nespádají, nýbrž k jejich úhradě dochází až z čisté pozůstalosti.

Čistá pozůstalost však může dostačovat na úhradu pouze některých odkazů, v takovém případě panuje mezi odkazy hierarchie jejich splnění. Na pomyslném vrcholu stojí a přednostně se tak z pozůstalosti vydají odkazy zaopatření, výchovy a výživy, jestliže pozůstalost nebude dostačovat k jejich úhradě, vydají se ve zmenšené hodnotě po jejich poměrném zkrácení, jinak by měly být vydány celé.²⁸³ Pokud po jejich vydání zbyde majetek v pozůstalosti i na ostatní odkazy, uhradí se podle poměru svých hodnot z tohoto zbytku.²⁸⁴

4.6.1.1. Falcidiánská kvarta

V případě, že by po splnění odkazů došlo k vyčerpání celé pozůstalosti, má dědic, který učinil výhradu soupisu, možnost uplatnit právo na poměrné krácení odkazů.²⁸⁵ Jedná se o svým původem římskoprávní institut (tzv. *quarta Falcidia*), který slouží jako prostředek dědice umožňující mu omezení zůstavitelovy svobody se rozhodnout, jak bude naloženo s jeho majetkem *post mortem*. Falcidiánská kvarta představuje čtvrtinu určité hodnoty z pozůstalosti, která musí zůstat dědici odkazy nezatížená, a to i v případě, že zůstavitel nařídí odkazy se záměrem vyčerpat jimi celou pozůstalost. Aby ovšem došlo ke krácení

²⁸¹ Viz § 1631 odst. 1 o.z.

²⁸² Viz § 200 písm. b) ZŘS.

²⁸³ Viz § 1631 odst. 2 o.z.

²⁸⁴ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 339- 340.

²⁸⁵ Viz § 1598 o.z.

odkazů, je třeba, aby dědic právo na jejich krácení uplatnil.²⁸⁶

Jestliže dědic právo na zkrácení odkazů uplatní, je nutné, aby mu zbyla čtvrtina z hodnoty jeho dědictví odkazy nezatížená.²⁸⁷ Dědictvím se míní hodnota toho, co skutečně dědic nabyt z pozůstalosti bez ohledu na výši jeho dědického podílu určeného zůstavitelem, či zákonem. *De facto* se tak jedná o hodnotu jeho čistého dědického podílu, tedy po odečtení dluhů a jiných povinných výdajů jeho dědický podíl zatěžujících. Pokud by dědici nezbyla čtvrtina z jeho dědictví po splnění odkazů, a on své právo na jejich zkrácení uplatnil, dojde k poměrnému snížení odkazů. Zde je třeba zkrátit poměrně všechny odkazy. Není možné, aby si dědic vybral, které odkazy splní a které nikoliv. Rozhodný tedy bude součet hodnot všech odkazů, a to jak těch, které mají být vydány z pozůstalosti, tak i těch, které mají vydat dědici ze svého majetku.

Avšak za velmi problematický, při určení ceny odkazu, lze označit případ, kdy je zůstavitelem zřízen odkaz, jehož předmětem jsou opakující se dávky; kdy zůstavitel například určí, že osoba obtížená má každý rok do konce života osoby odkazem obmyšlené vyplácet odkazovníku částku 30 000 Kč. V takovém případě totiž nelze dopředu určit, k jakému okamžiku povinnost osoby obtížené vyplácet dávky zanikne a předem tak zjistit hodnotu takového odkazu. Určité řešení by se dalo spatřovat v postupu, dle kterého by se celková hodnota odkazu určila s přihlédnutím k věku odkazovníka a k věku, jenž se člověk průměrně dožívá a poté by se na základě zkrácení této celkové částky dle § 1598 o.z. určila snížená hodnota dávky, která by se odkazovníku vyplácela dle zůstavitelem určených lhůt takto snížená. Avšak ani takové řešení nelze považovat za zcela korektní, neboť v případě, že by odkazovník zemřel dříve, by takovým postupem mohlo dojít ke zkrácením práva odkazovníka vzniklého z odkazu v rozporu se zásadou uvedenou v § 3 odst. 2 písm. f) o.z. : nikomu nelze odeprít, co mu po právu náleží.

Rovněž není zřejmé, k jakému okamžiku se hodnota odkazů pro účel zkrácení odkazů určí, neboť na takovou otázku odpověď o.z. nepodává. Takovým okamžikem by mohl být například den sepsání pořízení pro případ smrti odkaz obsahující, den smrti zůstavitele, den uplatnění výhrady soupisu pozůstalosti, nebo den uplatnění práva na zkrácení odkazu dědicem. S největší

²⁸⁶ ČERNOCH, Radek. *Praktický návod k výpočtu Falcidiánské kvarty dle § 1598 NOZ*. Ad Notam., 4/2015, s. 12-15.

²⁸⁷ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 278.

pravděpodobností okamžikem rozhodným pro určení hodnoty odkazů bude smrt zůstavitele, a to s ohledem na ustanovení § 181 odst. 2 ZŘS, ve kterém je stanoveno, že pro ocenění pozůstalostního majetku je rozhodný stav v době smrti zůstavitele. Nicméně de lege ferenda by bylo vhodné, kdyby samotné ustanovení § 1598 o.z. obsahovalo okamžik, ke kterému se hodnota odkazů určí pro účel zkrácení odkazů.

Jakým způsobem tedy dojde k vlastnímu krácení jednotlivých odkazů? Nejprve je vhodné uvést, že samotné krácení odkazů není řešeno v řízení o pozůstalosti, ale mimo něj, na základě dohody dědiců a odkazovníků.²⁸⁸ Jestliže se nedohodnou, je třeba o tomto zahájit na návrh jedné ze stran sporné řízení, kdy o způsobu krácení odkazu rozhodne obecný soud. Způsob snížení bude rozdílný s ohledem na předmět odkazu, nejjednodušší řešení si lze představit u odkazu peněžitého, kdy je odkazovníku vyplacena pouze snížená částka a naopak komplikované může být snížení odkazu věcí nezastupitelných. Nezastupitelnou věc je možné například zpeněžit a vydat odkazovníku pouze sníženou hodnotu odkazu v penězích. I v tomto případě mají ovšem ze zákona přednostní splnění odkazy zaopatření, výchovy a výživy.

Krácení odkazu dle §1631 odst. 1 a dle § 1598 o.z. lze uvést na následujícím příkladu:

- a) Obvyklá cena pozůstalosti činí 8 000 000 Kč,
- b) Výše dluhů a jiných povinných výdajů činí 6 800 000 Kč,
- c) Výše odkazů činí 2 000 000 Kč,

Hodnota odkazu č. 1 činí 1 400 000 Kč (70 % z hodnoty všech odkazů) a hodnota odkazu č. 2 pak činí 600 000 Kč (30% z hodnoty všech odkazů).

- I. Nejprve bude třeba zkrátit odkazy pro účel splnění dluhů a jiných povinných výdajů dle § 1631 odst. 1 o.z., a to do výše 800 000 Kč, o kterou tedy odkazy převyšují hodnotu čisté pozůstalosti.
 - Odkaz č. 1 se zkrátí o 70% z této hodnoty, tedy o 560 000 Kč, takový odkaz bude odkazovníku vydán v hodnotě rovnající se částce 840 000 Kč.
 - Odkaz č. 2 se zkrátí o 30%, tedy o 240 000 Kč, takový odkaz bude

²⁸⁸ Dohodu mezi odkazovníkem a dědicem o způsobu krácení odkazu ovšem může během pozůstalostního řízení sepsat notář jakožto soudní komisař. Viz ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 279.

odkazovníku vydán v hodnotě rovnající se částce 360 000 Kč.

II. Avšak v případě, kdy bude mít zůstavitel například jediného dědice, a ten uplatní právo na krácení odkazů dle § 1598 o.z., je třeba odkazy dále snížit. Čistý dědický podíl dědice tak bude činit částku rovnající se 1 200 000 Kč, z tohoto podílu činí jednu čtvrtinu částka rovnající se 300 000 Kč, do této výše se budou odkazy dále poměrně krátit. Odkazy po jejich poměrné zkrácení dle §1630 odst.1 tvoří souhrnně hodnotu 1 200 000 Kč.

- Odkaz č. 1 tak bude snížen o 70% z 300 000 Kč představující částku 210 000 Kč a vydán odkazovníku v hodnotě rovnající se částce 630 000 Kč.
- Odkaz č. 2 tak bude snížen o 30% z 300 000 Kč představující částku 90 000 Kč a vydán odkazovníku v hodnotě rovnající se částce 270 000 Kč.

Dědic tak bude plnit odkazy v hodnotě 900 000 Kč, která se rovná třem čtvrtinám z jeho čistého dědického podílu. Pokud byl odkaz již vydán, měl by odkazovník vrátit dědici peněžitou částku rovnající se tomu, o co byl odkaz zkrácen. Odkazovník má rovněž možnost předmět odkazu vrátit zpět do pozůstalosti, nesouhlasí-li se závazkem mu vzniklým v důsledku snížení odkazu.²⁸⁹

4.6.1.2. Náhrada nákladů a přiměřená odměna

Dědic, jenž využil svého práva výhrady soupisu, ale již neuplatnil právo na poměrné zkrácení odkazů, má pouze právo na náhradu nákladů ke splnění odkazů vynaložených a na přiměřenou odměnu.²⁹⁰ Náhrada nákladů a přiměřená odměna se ovšem prioritně hradí z pozůstalosti, pouze pokud pozůstalost k jejich úhradě nebude dostačovat, mají povinnost úhrady nákladů a přiměřené odměny odkazovníci, a to poměrně podle hodnoty svých odkazů.²⁹¹

Co vše bude patřit pod náklady vynaložené ke splnění odkazů, je třeba zohlednit vždy zvlášť s přihlédnutím ke konkrétnímu případu. Zpravidla tak půjde o náklady vynaložené k vyhledání odkazovníka a jeho vyrozumění o odkazu či vlastní vydání předmětu odkazu. Dále by měly být také osobě obtížené uhrazeny

²⁸⁹ Per analogiam § 1630 odst. 2, také ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 340.

²⁹⁰ Pokud však práva dle ustanovení §1598 o.z. využil nemá již právo také žádat náhradu nákladů a odměnu za námahu při splnění odkazu. Viz § 1630 odst. 1 o.z.

²⁹¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 336.

náklady vzniklé se správou odkázané věci, jako je její zachování a péče či náklady pojící se s povinností uhradit povinné poplatky či daně k předmětu odkazu. Vzniknou-li další náklady z důvodů na straně odkazovníka, například protože nepřevezme předmět odkazu po vyzvání osobou obtíženou, má pak povinnost uhradit osobě obtížené i tyto nadbytečné výdaje. Úhrada takových nákladů by byla výlučně k tíži odkazovníka, a to i v případě, že by pozůstalost sama k tomuto dostačovala.²⁹²

Osoba obtížená má rovněž právo na náležitou odměnu za námahu vynaloženou ke splnění odkazu, či odkazů. I zde je třeba při určování její výše přihlídnout vždy ke konkrétnímu případu a zohlednit tak veškeré okolnosti. V zásadě však bude pro výpočet její výše zejména rozhodné, zda byl odkaz splněn včas, úsilí vynaložené k jeho správě a splnění, či hodnota takového odkazu.²⁹³

To, jakým způsobem dojde k úhradě a v jaké výši, je v prvé řadě zcela na vůli stran, nedojde-li ke konsenzu, lze se prostřednictvím žaloby obrátit na obecný soud. Je třeba rovněž zohlednit fakt, zda již došlo ke splnění odkazu. Pokud k vydání odkazu zatím nedošlo, má dědic zadržovací právo k předmětu odkazu.

Pokud k vydání odkazu již došlo, stanoví ustanovení § 1630 odst. 2 o.z. následující: „*Pokud však odkazovník již odkaz obdržel, provede se srážka podle hodnoty, jakou měl odkaz v době přijetí, a podle užitků, které již z něho získal.*“ Kdyby se vycházelo z doslovného znění tohoto ustanovení, do hodnoty odkazu by se pro účel určení příspěvku odkazovníka nezapočítaly plody, ale pouze užitky. Zřejmě se tak jedná o pochybení zákonodárce, když plody do ustanovení nezačlenil a je třeba tak zohlednit při určení hodnoty odkazu také plody. Neboť by bylo protichůdné, pokud by plody do hodnoty odkazu zahrnuté nebyly, když je zřejmé, že smysl tohoto ustanovení spočívá v tom, aby bylo do hodnoty odkazu zahrnuto vše, co věc přinesla, kdyby k vydání odkazu nedošlo.²⁹⁴

4.6.2. Postavení nepominutelného dědice

Nepominutelný dědic nemusí být ani dědicem ani odkazovníkem *stricto sensu*, v takovém případě bude jejich věřitelem z titulu práva na povinný díl. Nicméně i na nepominutelného dědice by se dalo pohlížet jako na odkazovníka, který mimo vůli zůstavitele má ze zákona právo na vydání předmětu z

²⁹² ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV.* 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 336.

²⁹³ Tamtéž, s. 336-337.

²⁹⁴ ČERNOCH, R. *Plody a užitky v §1630 odst. 2 ObčZ.* Právní rozhledy, 4/2019, s. 133- 124.

pozůstalosti, jenž je zásadně peněžitý. Jedná se tak *de facto* o zákonný odkaz peněz.

Ovšem nepominutelný dědic má vcelku odlišné a v zásadě prioritní postavení, než odkazovníci. Neboť v případě, že je jeho právo na povinný díl zkráceno, je třeba, aby se na jeho dorovnání podíleli poměrně dědici a odkazovníci. V tomto případě však nedojde ke krácení odkazů, ale odkazovníci jsou povinni vydat ze svého majetku nepominutelnému dědici částku rovnající se jejich podílu na dorovnání povinného dílu. Výše podílu odkazovníka na dorovnání povinného dílu je odvislá od ceny předmětu odkazu, s tím, že je zároveň zohledněno případné snížení jejich hodnoty v důsledku krácení odkazu. Povinnost odkazovníka přispět k úhradě povinného dílu lze vykládat tak, že se jedná o povinnost, kterou má splnit spolu s dědici a podílí se tak na úhradě přímo. Na základě čehož bude odkazovník účastníkem pozůstalostního řízení, a to té části řízení ve které se jedná o výši a splatnosti povinného dílu.²⁹⁵

Zároveň je třeba na nepominutelného dědice pohlížet odlišně, než na ostatní věřitele, kteří měli své pohledávky vůči zůstaviteli. Pohledávky běžných věřitelů nepramení z dědického práva, jako je tomu u pohledávky vzniklé nepominutelnému dědici z titulu práva na povinný díl. V případě, že nepominutelný dědic uplatní své právo na povinný díl a na jeho vypořádání, je třeba, aby o tom bylo projednáno a rozhodnuto přímo v řízení o pozůstalosti a nepominutelný dědic tak bude jeho účastníkem dle § 113 ZŘS. Oproti tomu věřitelé zůstavitele, stejně jako odkazovníci, nejsou zásadně účastníky pozůstalostního řízení. *“Jeho postavení je tak mnohem bližší postavení dědice než postavení věřitele či odkazovníka.”*²⁹⁶

²⁹⁵ Viz § 6 odst. 1 ZŘS: Účastníkem je ten o jehož právech nebo povinnostech má být během řízení jednáno. ŠEŠINA, M. *Postavení odkazovníka v řízení o pozůstalosti*. Ad Notam, 4/2015, s. 10.

²⁹⁶ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31.10.2017, sp. zn. 24 Co 92/2017.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo podat ucelený výklad odkazu, analyzovat odkaz z hlediska jeho pozitivní úpravy se zaměřením na její problematické aspekty a předestřít tak možná výkladová řešení, ale i podat návrhy *de lege ferenda*. Autor této práce tak směřoval k tomu, učinit závěr o kvalitě současné právní úpravy, jakož o užitečnosti odkazu v jeho praktickém využití osob jakožto adresátů právní úpravy odkazu.

V první části práce byly úvodem vymezeny základní pojmy dědického práva, dále se čtenář seznámil v rámci stručného historického pojednání se samotným odkazem, aby tak následný výklad mohl ozřejmit samotný *odkaz de lege lata*, tzn. vymežit a definovat pojem odkazu. Poté byly analyzovány rozdíly mezi odkazem a dědictvím, neboť postavení odkazovníka a dědice jsou velmi odlišná. Poukázalo se na důležité rozdíly, přičemž zůstavitel, který se rozhodne nevyužít právních služeb notáře při sepisování závěti, by měl dbát na užití slovní formulace při jejím pořízení a rozlišoval formulace: „odkázat konkrétní věc osobě“ a „povolat dědice konkrétní věci“. Dále byly zohledněny rovněž rozdíly mezi odkazem a příkazem, které se v praktickém využití mohou rovněž zaměňovat, ačkoliv mají různé dopady pro osoby, kterým jsou k tíži. V této části byly rovněž zodpovězeny otázky, kdo může odkaz zřídit, koho může zřizovatel odkazem obmyslet a jakou osobu obtížit a nakonec bylo uvedeno, co vše může být předmětem odkazu a na co si dát pozor během jeho určení v praktickém využití odkazu.

V druhé části se autor podrobně rozborem problematiky zřízení odkazu, tedy právních jednání vedoucích k jeho zřízení, jimiž jsou primárně pořízení pro případ smrti, podrobně bylo rozebráno také darování pro případ smrti, neboť má velmi blízkou spojitost s odkazem, ačkoliv se jedná o institut, jehož právní úprava do dědického práva z hlediska systematiky v o.z. nespadá. Dále práce vysvětlila některé specifické typy odkazů, jejichž specifičnost spočívá v osobě odkazem obmyšlené, předmětu odkazu, jakož i osobě odkazem obtížené.

V třetí části, která je z hlediska rozsahu práce nejkratší, avšak nikoliv méně významná, byl podán výklad týkající se odvolání odkazu osobou, která jej zřídila. Byly uvedeny jednotlivé možnosti odvolání odkazu zůstavitelem, podrobně byly rozebrány domněnky odvolání a existence odkazu.

Čtvrtá část je naopak z hlediska rozsahu nejdelší předkládá podrobný výklad nabytí odkazu, přičemž zohledňuje i jednotlivé aspekty k nabytí odkazu se vztahující. Bylo poukázáno na důležitý předpoklad nabytí odkazu na straně odkazovníka, tedy jeho způsobilost, dále analyzováno právo na odkaz, se kterým se pojí vznik pohledávky dokazovníka a jeho dispozice s takovou pohledávkou, řešena otázka, jak lze postupovat v případě, kdy osoba obmyšlená odkaz odmítne či jinak pozbyde práva na odkaz. Dále se čtenář mohl seznámit s problematikou splatnosti odkazu, která je pro nabytí odkazu odkazovníkem rovněž zásadní. Práce se poté zaměřila již na otázky týkající se samotného splnění odkazu, bylo pojednáno o předpokladu jeho splnění, kdo je odpovědný za jeho splnění, kdo tak může fakticky učinit a jakým způsobem dochází k vlastnímu nabytí předmětu odkazu odkazovníkem. V závěru této části bylo pojednáno o odkazech, které svojí hodnotou převyšují přípustný rámec a za jakých podmínek se může osoba obtížená, resp. dědic bránit jejich splnění.

Z hlediska kvality současné úpravy odkazu v o.z. lze shrnout, že ačkoliv je úprava odkazu velmi rozsáhlá a podrobná (neboť vychází z konstrukce upravené v OZO, mající základy v samotném právu římském) ne vždy jí zákonodárce do o.z. dostatečně precizně začlenil. Na řadě míst jsou tak ustanovení o odkazu v rozporu s jinými ustanoveními v občanském zákoníku (jako příklad lze uvést konsenzuální princip nabývání vlastnického práva a nabytí předmětu odkaz movité věci, která se nezapisuje do veřejného seznamu). Z hlediska kvality současné úpravy odkazu lze také předestřít skutečnost, že i přes již šestiletou dobu účinnosti o.z. nedošlo k novelizační opravě zřejmých pochybení zákonodárce v jednotlivých ustanovení týkajících se odkazu. Jako příklad lze uvést ustanovení § 1626 odst. 2 o.z., kde se nesprávně odkazuje na § 922 namísto § 921 o.z. Dále v ustanovení § 1631 odst. 1 uvádí: Nestačí-li čistá pozůstalost k úhradě všech dluhů a jiných povinných výdajů, odkazy se poměrně sníží. Nesprávně je zde uvedena čistá pozůstalost, neboť čistou pozůstalostí se pozůstalost stává až po úhradě dluhů a jiných povinných výdajů.

Avšak samotné začlenění odkazu do právní úpravy dědického práva považuje autor práce z hlediska praktického využití za přínosné, a to zejména v tom, že se jedná o sukcesi singulární a je tak umožněno, aby osoba odkazem obmyšlená mohla nabýt určitého prospěchu, aniž by zároveň odpovídala za dluhy pozůstalosti. Také fakt, že odkazovník nenabývá odkaz na základě rozhodnutí

pozůstalostního soudu, lze považovat jako klad, neboť pozůstalostní řízení se může v některých případech vést po velmi dlouho dobu.

Význam odkazu z hlediska praktického využití autor práce považuje za perspektivní, ovšem vzhledem k jeho současné ne zcela srozumitelné a jednoznačně formulované zákonné úpravě považuje za vhodné, aby osoba, která by odkaz chtěla zřídit, využila odborných služeb notáře. Samotný výklad jednotlivých ustanovení týkajících se právního institutu odkazu nebyl hlavním účelem této práce, ale měl především vést ke koherentnímu vyústění s vlastní myšlenkovou licencí v němž autor této diplomové práce předkládá konkrétní interpretační a aplikační řešení v místech platné právní úpravy v nichž dané ustanovení zákona nemluví jasně a jednoznačně, a rovněž podává návrhy *de lege ferenda* tam, kde právní úpravu stran legátu považuje za neuspokojivou či dokonce závadnou.

Seznam zkratek

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
č.	číslo
čl.	článek
Gl. U.	Sbírka rozhodnutí Glaser-Unger (1859 -1897)
Gl. U. N. F	Sbírka rozhodnutí Glaser-Unger Neue Folge (1898 -1915)
KatZ	Zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon)
Kč	Koruna česká (měnová jednotka České republiky)
LZPS	Listina základních práv a svobod
např.	například
o.z.	Občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů)
odst.	odstavec
OZO	Obecný zákoník občanský (zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský)
písm.	písmeno
př. n. l.	před naším letopočtem
resp.	respektive
Sb.	Sbírka zákonů (český promulgační list)
tzn.	to znamená
tzv.	tak zvaný
ust.	ustanovení
Vážný	Sbírka rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky z let 1919-1948
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch (německý občanský zákoník)

Seznam použité literatury

Seznam knižních publikací:

- BARTOŠEK, M., *Encyklopedie římského práva*. Praha: Academia, 1994, 471 s.
- DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 4. Díl čtvrtý: Dědické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, ISBN 978-80-7478-325-8, 196 s.
- DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, ISBN 978-80-7552-187-3, 436 s.
- ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, ISBN 978-80-7208-922-2, 1119 s.
- ELISCHER, D. *Darování a jeho podoby v novém soukromém právu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, ISBN 978-80-7552-299-3, 240 s.
- FIALA, R., DRÁPAL, L., a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720) Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2015, ISBN 978-80-7400-570-1, 648 s.
- HORÁK, O. a kol. *Absolutní majetková práva z historicko- srovnávací perspektivy. Vybrané otázky*. Praha: Leges, 2017
- HRDINA, A., DOSTALÍK, P. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*. 2. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, ISBN 978-80-7380-471-8, 138 s.
- KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 1995, ISBN 80-7179-031-1, 386 s.
- KLÍMA, K. *Ústavní právo*. 4. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, ISBN 978-80-7380-261-5, 786 s.
- KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha : C.H. Beck, 1995, ISBN 80-7179-028-1, 247 s.
- KRČMÁŘ, J. *Právo občanské IV., V. Právo rodinné. Právo dědické*. Reprint původního vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2014, ISBN 978-80-7478-456-9, 158 s.
- MIKEŠ, J., MUZIKÁŘ, L. *Dědické právo v teorii a praxi*. Praha: Leges, Praha, a.s., 2011, ISBN 978-80-87212-79-0, 432 s.
- NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M. *Nový občanský zákoník*. 2. Vydání, Praha: Grada Publishing, 2017, ISBN 978-80-271-0432-1, 160 s.
- ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské*

Rusi. Reprint původního vydání. Praha : CODEX Bohemia, s.r.o., 1998, ISBN 80-85963-74-4, 680 s.

- SCHELLEOVÁ, I., SCHELLE, K. Dědické právo podle nového občanského zákoníku, Praha: Linde, a.s., 2013, ISBN 978-80-7201-931-1, 152s.
- SPÁČIL, J. A kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. 1 vydání. Praha: C.H. Beck, 2018, ISBN 978-80-7400-711-8, 306 s.
- SPÁČIL, J., a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§976-1474) Komentář*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2013, s. 1185-1191
- SVOBODA, KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-266-3, 408 s.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 1.* vydání, Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, ISBN 978-80-7478-579-5, 728 s.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, ISBN 978-80-7598-412-8, 732 s.
- TILSCH, E. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní : Část I*. Reprint původního vydání, Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014, ISBN 978-80-7478-713-3, 155 s.

Seznam článků v odborných časopisech:

- ČERNOCH, R. *Plody a užitky v §1630 odst. 2 ObčZ*. Právní rozhledy. 2019, č. 4, ISSN 1211- 0558, s. 133- 134
- ČERNOCH, R. *Praktický návod k výpočtu Falcidiánské kvarty dle § 1598 NOZ*. Ad Notam. 2015, roč. 21, č. 4, ISSN 1211-0558s. 12-15.
- FRINTA, O. *Odkaz jako jeden z projevů autonomie vůle v dědickém právu*. Právník. 2019, roč. 158, č.4, ISSN 0231-6625, s. 370-389.
- HORA, O. *Je-li záhadno a potřebno odstrániti při revisi obč. z. rozlišování dědictví a odkazu, resp. Dědice a odkazovníka?* Právní obzor. 1922, č. V, ISSN 0032-6984., s. 161-167.
- HORÁK, O. *Dědictví a odkaz (k přechodu majetkových práv a povinností pro případ smrti)*. Právní rozhledy. 2015, č.9, ISSN 1211- 0558, s. 305.
- KLEIN, Š. *Dědická smlouva a darování pro případ smrti*. Ad Notam. 2013, roč. 19, č. 4, ISSN 1211- 0558, s. 14-17.
- KLEIN, Š. *Odkaz a dědění konkrétně určených věcí dle NOZ*. Ad Notam. 2013, roč. 19, č. 2, ISSN 1211- 0558, s. 5-6.

- MUZIKÁŘ, M. *Darování pro případ smrti a jeho osud po smrti dárce.* Ad Notam. 2017, roč. 23, č. 4, ISSN 1211- 0558, s. 17-21.
- MUZIKÁŘ, M., SVOBODA, J. *Udělování souhlasu s právním jednáním za nezletilého v řízení o pozůstalosti,* Ad Notam. 2015, roč. 21 , č. 3, ISSN 1211- 0558, s. 7-13.
- PLAŠIL, F. *Může být stranou dědické smlouvy právnická osoba?* Ad Notam. 2015, roč. 21, č. 4., ISSN 1211- 0558, s. 3-7.
- SCHINDLER,P. F. *Odkazy – způsob nabytí mortis causa mimo univerzální sukcesi.* Ad Notam. 2013, roč. 19, č. 5, ISSN 1211- 0558, s. 7-8.
- ŠEŠINA, M. *Postavení odkazovníka v řízení o pozůstalosti.* Ad Notam. 2015, roč. 21, č. 4, ISSN 1211- 0558, s. 8-11.
- WAWERKA, K. *Kacířská úvaha o odkazovnicích.* Ad Notam, 2016, roč. 22, č. 1, ISSN 1211- 0558 s. 46-47.

Seznam internetových zdrojů:

- ELIÁŠ, K., a kol. *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.* [online].
<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>
- SCHELLE, K. *ABGB a dědické právo* [online]. Dny práva – 2010., 1. ed. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2010. Dostupné z: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_proumeny/Schelle_Karel_\(4371\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_proumeny/Schelle_Karel_(4371).pdf)
- WAWERKA, K. *Jaký je rozdíl mezi vykonavatelem závěti a správcem pozůstalosti povolanými zůstavitelem ?* [online]. *Rekodifikace & praxe* (Wolters Kluwer), 2015, č. 2, s. 28. Dostupné z: <https://www.noveaspi.cz/products/lawText/7/51271/1/2?vtextu=spr%C3%A1vce%20poz%C5%AFstalosti#lema0>
- *Překlad německého občanského zákoníku do anglického jazyka (German Civil Code).* [online]. Dostupné z :http://www.gesetze-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#p7216
- *Zákon č. 946 ze dne 1. června 1811, (rakouský občanský zákoník) ve znění pozdějších předpisů.* [online]. Dostupné z: <https://www.jusline.at/gesetz/abgb/paragraf/546>

Seznam právních předpisů:

- Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie, zákon č. 946 ze dne 1. června 1811 (rakouský občanský zákoník)
- Bürgerliches Gesetzbuch, zákon č. 21 ze dne 18. srpna 1896 (německý občanský zákoník)
- Zákon č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého
- Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 136/2011 Sb., zákon o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Seznam judikatury:

- Rozhodnutí Gl. U. 1317, citováno dle ROUČEK; František, SEDLÁČEK; Jaromír. Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Praha : CODEX Bohemia, s.r.o., 1998. s. 243.
- Rozhodnutí Gl. U. 269, citováno dle ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef, a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 254.
- Rozhodnutí Gl. U. 6942., citováno dle ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef, a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 296.
- Rozhodnutí Gl. U. 15641., citováno dle ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef, a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 228

- Rozhodnutí Gl. U. 4205 citováno dle ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef, a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 328
- Rozhodnutí Gl.U. 1283, citováno dle ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef, a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 333
- Rozhodnutí Gl. U. N. F. 1469, citováno dle ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef, a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 331.
- Rozhodnutí R I 66/45, citováno dle ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef, a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 599.
- Rozhodnutí Vážný, NS Rv I 146/47, citováno dle ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef, a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 327.
- Rozhodnutí Vážný 6576/26, citováno dle ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef, a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 94.
- Rozhodnutí Vážný 5029/25, citováno dle ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef, a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 221
- Rozhodnutí Vážný 2242/23, citováno dle FIALA, Roman; DRÁPAL, Ljubomír, a kol. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720) Komentář. Praha: C. H. Beck. 2015, s. 81
- Rozhodnutí Vážný 1273/21, citováno dle ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 244
- Rozhodnutí Vážný 18509/43, citováno dle ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef, a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 325
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 12.5.1925, sp. zn. Rv I 581/1925
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 12.12.1926, sp. zn. R I 1005/26
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23.7.2009, sp. zn. 20 Cdo 1852/2007
- Nález Ústavního soudu ze dne 13.3.2013, sp. zn. IV. ÚS 1241/12

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30.3.2017, sp. zn. 21 Cdo 1843/2016
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31.10.2017, sp. zn. 24 Co 92/2017

Seznam ostatních zdrojů:

- JURÁČEK, P. *Deník (1959-1974)*. Praha: Národní filmový archiv, 2003, 1078 s., ISBN 80- 7004-110-2.

Cizojazyčné resumé

As the title itself indicates, the thesis investigates legacy, one of the re-established institutes of the law of succession. The work focuses on the positive legislation of legacy in Act No. 89/2012 Coll. (Civil Code). The main objective of the work is to answer some problematic questions that can arise when establishing and especially acquiring legacy in real life.

The work is systematically divided into four parts, which are then further divided for the sake of clarity into chapters and subchapters.

The first part, which defines basic terms, includes a brief description of the law of succession and the historical development of legacy. It also introduces the term legacy itself.

The second part focuses on the establishment of legacy and on the individual requisites that are necessary for establishing it.

The third part addresses the issue of revoking legacy. Finally, the work culminates in its fourth part, which describes the actual legacy acquisition and individual partial aspects that are applied or can be applied when acquiring legacy in practice.

Despite the imperfections of the current legislation, this work considers the reintroduction of legacy into the legal system of the Czech Republic to be beneficial and its use practical, even though often ignored by the general public.